

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Sisälle suojautuminen korkeakou- luympäristössä

Vainikainen Juha-Pekka
Vastamäki Aleks
Virkkunen Veikka

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Sisälle suojautuminen
korkeakouluympäristössä**

Vainikainen Juha-Pekka
Vastamäki Aleks
Virkkunen Veikka
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2018

Vainikainen Juha-Pekka, Vastamäki Aleks, Virkkunen Veikka

Sisälle suojautuminen korkeakouluympäristössä

Vuosi	2018	Sivumäärä	84
-------	------	-----------	----

Tämä opinnäytetyö käsittelee sisälle suojautumisen harjoittelua korkeakouluissa. Opinnäytetyöryhmä sai erään ammattikorkeakoulun turvallisuuspäälliköltä ehdotuksen kehittää ammattikorkeakoulun sisälle suojautumiseen liittyvää koulutusta ja harjoittelua. Kehittämistyö toteutettiin koulutusvideoiden ja sisällesuojautumisharjoitusten avulla.

Ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö näki tarpeelliseksi mahdollistaa henkilökunnan jäsenille sisällesuojautumiskoulutuksen jatkuvan suorittamisen verkkoympäristössä. Koulutusmateriaalin ja koulutuskokonaisuuden sen hetkistä tilaa ryhdyttiin tutkimaan kyselytutkimuksen kautta. Lisäksi tietoperustaa kasvatettiin perehtymällä sen hetkisiin koulutusmateriaaleihin ja aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen.

Sisällesuojautumiskoulutusmateriaalin uudistamisen jälkeen henkilökunnan jäseniä kehoitettiin osallistumaan sisällesuojautumiskoulutukseen. Koulutukseen varatun ajanjakson jälkeen ammattikorkeakoulun kampuksilla järjestettiin sisällesuojautumisharjoitukset, joissa havainnointiin sisälle suojautumisen sujuvuutta ja henkilökunnan jäsenten osaamista. Tehtyjen havaintojen perusteella pyrittiin arvioimaan koulutusmateriaalin toimivuutta. Osallistujilta kerättiin myös palautetta koulutusmateriaalin hyödyllisyydestä. Aikataulullisista syistä johtuen, palautteen pohjalta ei ehditty kehittää uutta materiaalia. Näin ollen tämä mahdollistaa potentiaalisen jatkotutkimuksen aiheen tiimoilta.

Opinnäytetyön aikana tehtiin opetusvideoita, tilanneohjekortteja ja kirjattiin kehitysehdotuksia, esimerkiksi sisällesuojautumistilojen merkitsemisen tarpeellisuus. Uuden opetusvideopainotteisen koulutusmateriaalin avulla voidaan täydentää ammattikorkeakoulun aiempaa henkilöstölle suunnattua koulutuskokonaisuutta.

Asiasanat: Harjoitukset, Koulutusvideot, Korkeakoulut, Sisälle suojautuminen

Vainikainen Juha-Pekka, Vastamäki Aleks, Virkkunen Veikka

Shelter in Place in a University Environment

Year	2018	Pages	84
------	------	-------	----

This thesis addresses shelter in place exercises in universities. The thesis was commissioned a by director of safety and security of university X. The purpose of the thesis was to improve and develop shelter in place training material for staff members with the help of educational videos and shelter in place exercises.

According to director of safety and security thought that it was necessary to make it possible for the staff members to continuously practice their shelter in place skills in an online environment. The first survey was sent to staff members to map their knowledge and attitudes towards shelter in place as a topic. The survey also included questions about current shelter in place materials and methods. The current training materials and literature were also used to gain information about the subject.

After renewing the earlier shelter in place materials, the staff members were encouraged to take part in a shelter in place training. After the period reserved for the training had ended, we conducted shelter in place exercises on the campuses were conducted. During those exercises we observed the fluency of the staff's actions and their skill levels were observed. The observations helped us to judge the functionality of the training materials we made. Feedback on the exercises was also gathered, which due to scheduling reasons we did not yet result in improvement points.

The end results of this thesis are educational videos, situation cards and improvement proposals. The new educational material aims to complement the earlier established education environment.

Keywords: Educational videos, Exercises, Shelter in place, Universities

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Sisälle suojautuminen.....	6
2.1	Sisälle suojautumisen keskeiset käsitteet	8
3	Toimintaympäristön kuvaus.....	9
4	Opinnäytetyön tutkimuksellisuus	9
4.1	Kysely	10
4.2	Havainnointi.....	11
5	Työn toteutus	12
6	Kyselyn toteutus (Vastamäki).....	14
6.1	Kyselyn tulokset	16
6.1.1	Taustatiedot.....	16
6.1.2	Sisällesuojautuminen	18
6.1.3	Avoimet kysymykset.....	25
6.2	Kyselyn yhteenveto	28
7	Koulutusmateriaali (Vainikainen)	33
7.1	Oppiminen ja opetusvideot	33
7.2	Oppimisen tukeminen video-opetuksella	34
7.3	Opetusvideo multimedian osana	35
7.4	Videomuotoisen oppimateriaalin tuottaminen	36
7.5	Opetusvideon käsikirjoitus ja kuvaus	36
7.6	Tekijänoikeudet	39
8	Turvallisuusharjoitus (Virkkunen)	40
8.1	Turvallisuusharjoitus oppilaitoksessa	41
8.2	Turvallisuusharjoitusten toteutus	41
8.3	Kampus 1	42
8.4	Kampus 2	45
8.5	Kampus 3	48
8.6	Kampus 4	50
8.7	Kampus 5	54
8.8	Kampus 6	57
8.9	Harjoitusten yhteenveto	60
8.9.1	Palautekysely (Vastamäki)	62
9	Johtopäätökset	65
10	Pohdinta	66

1 Johdanto

Ammattikorkeakoulun sisällesuojautumiskoulutuksen kehittäminen vaikutti mielenkiintoiselta sekä sopivan haastavalta, tarjoten mahdollisuuden soveltaa turvallisuusalan opinnoissa saatua tietoa käytännössä. Sisälle suojautuminen aiheena sisältää kuitenkin monia elementtejä, jotka vaativat syvempää perehtymistä opinnäytetyötä tehdessä. Aihe kiinnosti opinnäyteryh-
mämme jäseniä myös siksi, että se tarjosi mahdollisuuden toimia kouluttavan asiantuntijan roolissa harjoituksissa.

Opinnäytetyön taustalla oli ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikön halu kehittää sisällesuojautumiskoulutusta ketterämmäksi ja aikataulullisesti joustavammaksi. Käytännössä koulutuksen aikataulullinen joustavuus edellyttää koulutusmateriaalin ja koulutuksen siirtämistä verkko-oppimisympäristöön. Sisällesuojautumiskoulutuksen tarkoituksena on tarjota jokaiselle koulutukseen osallistuneelle perusmalli toimintaan sisällesuojautumistilanteessa. Verkossa järjestettävä koulutus ei kuitenkaan pysty tarjoamaan riittävän kattavaa kuvaa ja osaamista toiminnasta sisällesuojautumistilanteesta, tämän vuoksi tietotaitoa täytyy syventää käytännön harjoituksilla.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda uusi yhtenäinen sisällesuojautumiskoulutusmateriaali, sekä testata sen toimivuutta käytännössä. Työn tavoitteena oli tuottaa työn tilanteelle ammattikorkeakoululle tietoa sisälle suojautumisen nykytilasta, henkilöstön asenteista sisälle suojautumista kohtaan, sekä mahdollisista kehityskohteista.

2 Sisälle suojautuminen

Sisälle suojautuminen on turvallisuustoimenpide, johon turvaudutaan varauduttaessa esteettömästi leviävään vaaraan. Esteettömästi ilmassa mukana leviävät vaara-aineet kuten kemikaalit tai savu aiheuttavat vaaraa ihmiselle vain, jos saastunut ilmassa pääsee kontaktiin yksilön kanssa. Säteilyhiukkasten kanssa vaaramomentti on suurempi, sillä vaaraa aiheutuu, vaikka säteilyhiukkaset eivät pääsisi suoraan kontaktiin yksilön kanssa. Huomattavasti harvinaisempi ja täysin toisen tyyppinen vaaratilanne, joka voi aiheuttaa sisälle suojautumisen, on lähistöllä tai kohteessa liikkuva vaarallinen henkilö. Edellä kuvatun kaltaisten tilanteiden sekoitus, joka voi aiheuttaa tarpeen sisälle suojautumiseen on rakennuksessa oleva tulipalo, joka estää rakennuksesta poistumisen. Tällöin uhkapotentiaali nousee ajan kuluessa ja voi pakottaa muutoksiin toiminnassa. Kaikkiin edellä kuvattuihin tilanteisiin sovelletaan sisälle suojautumista, kuitenkin hieman erilaisin metodein. (Ripatti & Waitinen. 2009, 28.)

Tarkkaa tilastoa viranomaisten antamasta sisälle suojautumiskehotuksista on vaikea löytää, mutta suuntaa antavia lukuja voi arvella pelastustoimen hälytystehtävätilastoista. Vuosien 2012-2016 tilastoissa teollisuusrakennuspaloja oli vuosittain noin 600 ja varastopaloja noin 200. Kyseisten rakennustyyppien voidaan olettaa luotettavasti sisältävän materiaaleja, jotka

palaessaan levittävät myrkyllistä savukaasua ympäristöönsä ja joidenka johdosta kehotus sisällesuojautumiseen voidaan antaa. Läheskään kaikki palot eivät toki pääse niin suuriksi, että savulta tulisi erikseen suojautua. Samaisesta tilastosta ja samoilta vuosilta löytyy myös tilasto vaarallisten aineiden onnettomuuksista. Vaarallisten aineiden onnettomuuksista pelastuslaitos sai vuosien 2012-2016 aikana hälytystehtäviä vuosittain noin 350. Vaarallisten aineiden onnettomuudet kuuluvat myös onnettomuusluokkaan, jossa voidaan luotettavasti olettaa annettavan sisällesuojautumiskehotuksen. (Pelastustoimi 2017, 10,14.)

Suojauduttaessa sisälle passiivista vaaraa, eli aiemmin kuvatun kaltaista ilmaitse leviävää vaarallista ainetta vastaan riittää, että ulkoilma ja sisäilma saadaan eristettyä toisistaan. Vaaran passiivisuudella kuvataan sitä, että vaara ei itsessään pysty aktiiviseen toimintaan. Sisällesuojautumistoimenpiteinä suljetaan kaikki ovet, ikkunat, ilmastointilaitteet ja -kanavat, joita pitkin ulkoilma voi päästä sekoittumaan sisäilman kanssa. Mahdollisuuksien mukaan rakennuksessa pyritään ylempiin kerroksiin, ilmaa raskaampien vaara-aineiden painuessa rakennusten horisontaali- pintaan eli esimerkiksi katoille tai maahan. Vaaran vakavuudesta ja luonteesta riippuen tarpeelliseksi toimenpiteeksi saatetaan määrätä ovien ja ikkunoiden saumojen kiinniteippaaminen paremman eristyksen takaamiseksi. Sisällesuojautumishjeissa on määriteltä tarkempia toimenpiteitä, kuten viranomaistiedotteiden kuuntelu tai katselu, mutta ne eivät vaikuta itse vaaralta suojautumiseen. (Ripatti & Waitinen. 2009, 28.)

Aktiivista vaaraa, eli aggressiivista henkilöä, vastaan suojauduttaessa on tärkeää saada kulkuteiden käyttö estettyä hetkellisesti. Kulkuteiden käytön estämiseksi ensimmäinen keino on ovien lukitseminen, tarvittaessa kulkuteille voi kasata tavaraa tai lukottomien ovien avaaminen voidaan estää muilla keinoin. Usein tilanteissa ei ole tarpeen pyrkiä eristämään ilmaitteitä, vaan estämään normaalien kulkuväylien käyttö. (Ripatti & Waitinen. 2009, 29.)

Suomen pelastusalan keskusliiton tekemän kyselyn mukaan usealle vastaajalle on epäselvää, kuinka toimia sisälle suojautumiseen kehottavan vaaratiedotteen jälkeen. Kyselyn mukaan vain noin puolet vastaajista oletti, että jokainen perheenjäsen osaa toimia sisällesuojautumistilanteessa. Merkittävänä asiana voidaan pitää sitä, että noin kymmenellä prosentilla ei ollut toiminnasta minkäänlaista mielikuvaa. (SPEK 2017.)

SPEK:n vuonna 2017 tekemä tutkimus vahvistaakin mielikuvaa, että sisälle suojautumista on syytä harjoitella korkeakoulu- ja muissa laitospäristöissä, jotta asiasta saadaan levitettyä oikeaa tietoa ja osaamista kansan pariin käytännön harjoitusten kautta.

Laki edellyttää ammattikorkeakouluissa henkilökunnan jäsenten kouluttamista vaaratilanteiden varalta, joista osa saattaa johtaa sisällesuojautumistoiminnan aloittamiseen. Asiaa käsitellään esimerkiksi työturvallisuuslaissa ja ammattikorkeakoululaissa. Työturvallisuuslaki 738/2002 §45 määrää, että harjoituksia on järjestettävä tarvittaessa. Ammattikorkeakoululaki 932/2014 §31 puolestaan velvoittaa ammattikorkeakouluja järjestämään turvallisen

opiskeluympäristön. Laki mahdollistaa myös tilojen kaikkien käyttäjien velvoittamisen harjoitukseen osallistumiseen. Työn tilanteessa ammattikorkeakoulussa on katsottu yhden vuosittaisen sisällesuojautumisharjoituksen per kampus riittävän hyväksyttävän turvallisuustason saavuttamiseksi. Harjoitukseen sisältyy henkilökunnan jäsenten perehdyttäminen aiheeseen.

Opinnäytetyön perusteoksena toimi Martikaisen ja Rannan kirjoittama Sisällesuojautuminen oppilaitoksissa (2017). Kyseinen teos käy yksityiskohtaisesti läpi koko sisällesuojautumistoinnin ja siihen liittyvä materiaalin ja tarjosikin opinnäytetyölle hyvän teoriapohjan. Kirjaa käytettiin hyväksi erityisesti opinnäytetyön yhteydessä järjestettyjen sisällesuojautumisharjoitusten havainnoinnissa ja arvioinnissa, sekä sisällesuojautumiskoulutusvideoiden laadinnassa.

2.1 Sisälle suojautumisen keskeiset käsitteet

Riskillä tarkoitetaan epävarmuuden vaikutusta tavoitteisiin. Se ilmaistaan tavallisesti mahdollisten tapahtumien seurausten ja niiden todennäköisyyksien yhdistelmänä. Riski voi olla positiivinen tai negatiivinen ja se voi luoda sekä mahdollisuuksia että uhkia. Tässä opinnäytetyössä käsitellään vain negatiivisia riskejä. (SFS-ISO 31000 2018, 6.)

Sisälle suojautumisella tarkoitetaan henkilöstön suojaamiseen tähtäävää toimintaa tilanteessa, jossa ei uhan vuoksi voida poistua ulos. Sisälle suojautumisesta ilmoitetaan yleensä yleisellä vaaramerkillä. Mahdollisia sisälle suojautumiseen johtavia uhkia ovat esimerkiksi lähialueen tulipalosta johtuvat savukaasut, vaarallisen aineen onnettomuus, säteilyvaara tai väkivallan uhka. (Martikainen & Ranta 2017, 9.)

Sisällesuojautumislaitteilla tarkoitetaan varustelaatikkoa, johon on koottu kaikki sisällesuojautumistoinnissa tarvittavat materiaalit ja ohjeet. Materiaaleihin kuuluu esimerkiksi kiinteistön pohjapiirustukset tarkastusalueineen, muistiinpanovälineitä, ilmastointiteippiä, huomioliivejä ja radio. (Martikainen & Ranta 2017, 47.)

Turvainfo-laatikko nimitystä käytetään kyseisen ammattikorkeakoulun luokkatiloissa oven vieressä sijaitsevista punaisista A4-kokoisista kansioista, jotka sisältävät sisälle suojautumisen ja hätäpoistumisen tilanneohjekortit sekä tilannejohtajan keltaisen huomioliivin. Esimerkki turvainfolaatikosta on esitetty kuvassa 2.

Uhka tarkoittaa mahdollisesti toteutuvaa haitallista tapahtumaa, joka voi tapahtuessaan aiheuttaa ei-toivottuja seurauksia. (VAHTI-Ohje 2008.)

Yleisellä vaaramerkillä tarkoitetaan minuutin pituista nousevaa ja laskevaa äänimerkkiä, joka välitetään väestöhälyttimillä. Vaaramerkin tarkoitus on varoittaa väestöä uhkaavasta ja/tai välittömästä vaarasta. (SPEK 2018.)

3 Toimintaympäristön kuvaus

Työn tilannut ammattikorkeakoulu on Etelä-Suomen alueella toimiva eri tasoisia koulutuspalveluita tarjoava yritys. Ammattikorkeakoulu työllistää noin 500 henkilöä. Opiskelijoita ammattikorkeakoulussa on yli 7000. Koulu toimii viidellä paikkakunnalla ja se koostuu kuudesta eri kampuksesta. Yhdellä näistä kampuksista toimii myös toinen ammattikorkeakoulu, joka päätettiin ottaa mukaan opinnäytetyöhön yhteisen kampuksen turvallisuusvastuun takia. Tuokseyinen ammattikorkeakoulu esiintyy tekstissä nimellä ”kumppaniammattikorkeakoulu”. (Ammattikorkeakoulu 2016.)

Ammattikorkeakoulut ovat turvallisuusympäristöinä haastavia. Koulun ulkopuoliset tahot voivat vuokrata ammattikorkeakoulun tiloja esimerkiksi koulutuskäyttöön. Tilojen käyttäjien joukossa saattaa olla liikuntarajoitteisia henkilöitä, sekä henkilöitä, jotka puhuvat äidinkieleenään muuta kuin Suomea. Lisäksi ammattikorkeakoulun tilat ovat kaikille avoimia, jolloin tiloissa olevien henkilöiden tarkkaa määrää ei voida tietää.

4 Opinnäytetyön tutkimuksellisuus

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, toiminnallisten osioiden sisältäessä uutta ryhmän tuottamaa opetusmateriaalia sekä fyysiset sisällesuojautumisharjoitukset jokaisella ammattikorkeakoulun kampuksella. Opinnäytetyössä käytetyillä laadullisilla tutkimusmenetelmillä pyrittiin avustamaan uuden opetusmateriaalin luontia. Opinnäytetyön pääasiallisina tutkimusmenetelminä toimivat kysely ja havainnointi.

Yksi ammattikorkeakoulun opinnäytetyövaihtoehdoista on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö keskittyy käytännön toimintojen kehittämiseen, opastuksen ohjeistamisen tai toiminnan uudelleen järjestämiseen järjeistämisen kautta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä työn pohja on kehittävässä toiminnallisuudessa mutta tutkimuksellisuus on vahvasti mukana työvaiheissa. Tutkivaa otetta on syytä korostaa työtä tehdessä sekä työstä raportoidessa, jotta se erottuu toiminnallisista työvaiheista. Opinnäytetyötä tehdessä tekemisen on pohjaututtava teoriaan ja sen on tultava esille työssä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51-56.)

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkittavana olevaa kohdetta ja lähteä liikkeelle todellisen elämän kuvaamisesta, sekä ihmisen suosimisesta tiedonkeruun kohteena. Laadullisessa tutkimuksessa esille nousevat tutkijan omat havainnot, sekä suoraan tutkittavilta ihmisiltä saatu tieto, erilaisten mittausvälineiden tulosten sijaan. Laadullista tutkimusta kuvataankin usein läheisemmäksi ja syvemmäksi kuin määrällistä tutkimusta. Laadullinen ja määrällinen tutkimus eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia, vaan niitä voidaan käyttää täydentämään toisiaan, esimerkiksi yhdistämällä määrällisiä numeroita ja laadullisia merkityksiä niiden takana. Laadulliset aineistonkeruumenetelmät

mahdollistavatkin niiden yhdisteltävyyden muiden menetelmien kanssa. (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 2003, 124-126, 152-155, 168, 178-179.)

4.1 Kysely

Kysely on suosittu tutkimusmenetelmä, joka mahdollistaa laajan tutkimusaineiston tehokkaan keräämisen (Hirsijärvi ym. 2003, 182). Kyselytutkimuksen avulla tutkija voi kerätä tietoa esimerkiksi erilaisista yhteiskunnan ilmiöistä tai ihmisten mielipiteistä (Vehkalahti 2014, 11). Nykyaikana kyselyjen toteutustapana suositaan erilaisia Internet-kyselyjä. Internet-kysely voidaan lähettää vastaajille esimerkiksi sähköpostin välityksellä tai se voidaan toteuttaa vastaajaryhmä kerrallaan esimerkiksi koulun tietokonehuoneissa. Internet-kyselyn toteutuksessa voidaan hyväksikäyttää erilaisia kyselyohjelmia ja -alustoja, esimerkiksi Google Formsia. Tällaiset ohjelmat mahdollistavat usein automattisen saatujen vastausten yhteenvedon, mikä tekee kyselytutkimuksen toteuttamisesta entistä vaivattomampaa. (Heikkilä 2010, 66-70.)

Kyselytutkimuksen yleisimpänä mittausvälineenä toimii kyselylomake (Vehkalahti 2014, 11). Hyvä kyselylomake on loogisesti etenevä ja houkuttelevan näköinen kokonaisuus. Lomake tulisi aina tehdä vastaajan näkökulma mielessä pitäen, jotta vältetään liian pitkiltä tai vaikeasti ymmärrettäviltä lomakkeilta. Vastausten saamisen helpottamiseksi lomakkeen tulisi saada vastaaja tuntemaan itsensä tärkeäksi ja osaksi tutkimusta (Heikkilä 2010, 48-49). Kyselylomakkeen suunnittelu onkin tärkeä osa onnistunutta tutkimusta, sillä epäselvästi tai puutteellisesti toteutettu kyselylomake saattaa pilata muilta osin hyvän tutkimuksen (Heikkilä 2010, 47). Kyselylomakkeen suunnittelussa tulisi kiinnittää erityistä tarkkuutta lomakkeen selkeyteen, sillä epäselvät kysymykset ja vastausvaihtoehdot saattavat johtaa vastaajaa harhaan (Heikkilä 2010, 58). Epäselvien kysymysten tai vastausvaihtoehtojen lisäksi kyselylomakkeen selkeyteen liittyviä haasteita voivat olla esimerkiksi erilaiset kaksoismerkitykset, kysymysten järjestys sekä eri kysymystyyppien käyttö samassa lomakkeessa (Hirsijärvi ym. 2003, 189-190).

Kyselylomake voidaan toteuttaa monin eri tavoin ja se voi sisältää avoimia ja strukturoituja kysymyksiä. Strukturoidut kysymykset voidaan jakaa edelleen monivalintakysymyksiin, sekä asteikkoihin perustuviin kysymystyyppeihin. Avoimissa kysymyksissä kyselylomakkeessa esitetään vain kysymys, johon vastaaja antaa vastauksensa omin sanoin määrätylle alueelle. Tavallisissa monivalintakysymyksissä kyselylomakkeeseen on laadittu valmiit vastausvaihtoehdot ja vastaajan tehtäväksi jääkin merkitä valitsemansa vastaus kyselylomakkeessa ohjeistetulla tavalla, esimerkiksi rengastamalla tai rastittamalla. Asteikkoihin perustuvassa kyselytyypissä, kyselylomakkeessa esitetään väittämiä, joihin vastaajan tulee vastata oman mielipiteensä voimakkuuden mukaan. Vastausasteikko voi olla annettu esimerkiksi asteikolla 1-4, joissa 1 tarkoittaa vastaajan olevan täysin eri mieltä väittämän kanssa ja 4 vastaajan olevan täysin samaa väittämän kanssa. (Hirsijärvi ym. 2003, 185-187.)

Onnistuneet kysymykset ovat hyvän kyselylomakkeen avainkohtia, siksi niiden suunnitteluun tulisi antaa erityistä huomiota. Tutkijan tulee kysymyksiä suunnitellessa muistaa, että hyvät kysymykset eivät johdattele, ne eivät ole liian pitkiä tai monimutkaisia, eivätkä ne sisällä esimerkiksi vaikeasti ymmärrettävää sanastoa, puhekieltä tai slangia. Sen sijaan hyvät kysymykset ovat kohteliaasti esitettyjä, selkeitä ja niissä kysytään vain yhtä asiaa kerrallaan. Kysymysten suunnittelussa on myös hyvä muistaa, että sama asia voidaan usein kysyä monella eri tavalla riippuen siitä, millaisia vastauksia tutkija haluaa saada. Esimerkiksi vastausruudun raskittaminen saattaa tuottaa erilaisia vastauksia, kuin numerokoodin ympäröiminen. Kysymysten suunnittelussa tulisikin huomioida, kuinka tarkkoja arvoja ja missä muodossa olevia vastauksia kyselyllä halutaan saada. Lisäksi on tärkeää muistaa, että mikäli kyselyyn on tarkoitus vastata anonymisti, tulee kysymykset laatia tätä kunnioittaen. Esimerkiksi taustatietojen kysymyksessä tulisi välttää sellaisia kysymyksiä, jotka saattaisivat johtaa vastaajan tunnistamiseen. (Heikkilä 2010, 47-58.)

Kyselylomakkeen yhteydessä on hyvä lähettää saatekirje, joka esimerkiksi kertoo kyselyn toteuttajista, kyselyn tarkoituksesta, vastausajasta, sekä saatujen tietojen luottamuksellisuudesta. Saatekirjeestä olisi myös hyvä käydä ilmi, mistä vastaajat voivat halutessaan saada lisätietoa kyselyyn liittyen. Kuten kyselyn kysymysten, myös saatekirjeen tulee olla kieleltään kohtelias ja tarpeeksi lyhyt. Saatekirjeen tehtävä on motivoida potentiaalisia vastaajia osallistumaan kyselyyn, joten sen laadintaan tulisi suhtautua riittävällä vakavuudella. Saatekirjeen voidaankin ajatella olevan tapa, jolla tutkija yrittää voittaa vastaajat puolelleen. (Heikkilä 2010, 61-63.)

4.2 Havainnointi

Tutkimuksessa havainnointi sopii menetelmänä erinomaisesti tilanteisiin, joissa tutkitaan vuorovaikutusta tai nopeasti muuttuvia ja vaikeasti ennakoitavia tilanteita. Havainnoinnin avulla saadaan kohtalaisen tarkkaa tietoa siitä, kuinka ihmiset toimivat. Tutkimuksellisista perusmenetelmistä havainnointia pidetään tieteissä yhteisenä ja välttämättömänä menetelmänä. Havainnointi on työläs menetelmä, mutta sillä saatavat tulokset kertovat tarkkaa tietoa yksilön, ryhmän tai organisaation toiminnasta. (Hirsjärvi ym. 2003, 199-204.)

Ongelmallista havainnoinnissa on tieto siitä, että havainnoija saattaa vaikuttaa tutkittavan kohteen kulkuun, kuten saada ihmiset muuttamaan tavanomaista toimintaansa. Toisaalta havainnoija ei välttämättä pysty täysin objektiiviseen tarkkailuun, mikäli hänellä on tunteita tai ennakkoluuloja tutkittavista. Ajallisesti havainnoinnin toteuttaminen saattaa myös aiheuttaa haasteita, koska havainnointi tulee toteuttaa havainnoitavan kohteen aikataulujen mukaan ja havainnointiin pitää varata riittävästi aikaa, jotta havainnointi voidaan suorittaa koko havainnoitavan prosessin ajalta. Muita havainnoinnin ongelmia ovat esimerkiksi havainnoitavalle kohteelle kerrottavat ennakkotiedot, eli kuinka paljon havainnoinnin kohde tietää havainnoitavista kohteista. (Hirsjärvi ym. 2003, 199-204.)

Havainnointi voidaan suorittaa joko tarkkailevana tai osallistuvana. Tarkkaileva havainnointi suoritetaan puuttumatta kohteen toimintaan ja keräämällä tietoa ennakkoon suunnitellulle lomakkeelle tai lomakkeen mukaan. Erilaiset tarkastuslistat toimivat malliesimerkkinä etukäteen suunnitellusta lomakkeesta. Tällä tavoin tiedonkeruu on systemaattista ja havainnot erittäin tarkkoja. Osallistuvassa tarkkailussa havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan, joko täysivaltaisena jäsenenä tai muutoin toimintaan osallistuvana. Ryhmän täysivaltaisena jäsenenä olo lisää observoinnin eettisiä ongelmia, mutta saattaa paljastaa asioita mitkä jäisivät muutoin huomioitta. Toisaalta osallistuvassa havainnoinnissa observoijalla on aina myös jokin toinen rooli havainnoinnin lisäksi, mikä saattaa heikentää hänen keskittymistään tarkkailuun. (Hirsjärvi ym. 2003, 199-204.)

5 Työn toteutus

Opinnäytetyöprosessi lähti rakentumaan työn vastaanottamiselta tilaajalta, joka oli työn tilanne ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö. Työn toteuttamisvaiheen osiot on dokumentoitu aikajärjestyksessä omiksi osioiksi, siten että jokainen osio voisi toimia myös itsenäisenä kokonaisuutena. Opinnäytetyöhön on lisäksi tehty kokoava osuus työn tuloksista. Tämä osio sisältää kaksi kappaletta, johtopäätökset ja pohdinnan. Työtä varten tehdyt osiot on nivottu yhdeksi kokonaisuudeksi portfolio- muotoon. Portfolio-tyylistä opinnäytetyötä käytetään yleisesti kokoamaan prosessi yhdeksi kokonaisuudeksi.

Opinnäytetyössä jokaiselle ryhmän jäsenelle jaettiin yksilölliset vastuuosiot; kyselytutkimukseen (ennakko- ja palautekysely), sisällesuojautumiskoulutusmateriaalin laadintaan ja sisällesuojautumisharjoituksiin. Yksilöllisiä osia käsitellään työn etenemisjärjestyksessä portfolio-mallin mukaisesti. Yksilöllisillä osioilla oli jokaisella oma vastuutekijänsä, vaikka käytännön osuudet toteutettiin yhdessä. Lisäksi opinnäytetyön loppukoonti ja työn yhteydessä syntyneet kehitysehdotukset laadittiin yhdessä. Opinnäytetyön yksilöllisten osioiden vastuunjako oli seuraava:

- Aleksi Vastamäki; Ennakko- ja palautekyselyt
- Juha-Pekka Vainikainen; Sisällesuojautumiskoulutusmateriaali
- Veikka Virkkunen; Sisällesuojautumisharjoitukset

Opinnäytetyön alkupuoli koostuu sisälle suojautumiseen liittyvien käsitteiden avaamisesta sekä työn rajauksen tekemisestä. Työhön liittyvän tietoperustan ja rajaamisen jälkeen edettiin tutkimusvaiheeseen. Opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus liittyi ammattikorkeakoulun nykyisen sisällesuojautumiskoulutuksen koulutusmateriaaliin sekä harjoituksiin.

Opinnäytetyössä sisällesuojautumistoiminnasta on rajattu pois ulkoisen väkivallan uhka ja työssä keskitytäänkin lähinnä erilaisista onnettomuuksista aiheutuviin uhuihin, esimerkiksi

vaarallisen aineen onnettomuus. Erilaiset onnettomuudet käsiteltiin otsikkotasolla, ja niitä käytettiin määrittämään harjoitusskenaarioille taustatarinaa. Samankaltaisissa onnettomuustyypeissä sisälle suojautuminen on pääasiassa yhteneväistä, vaikka tietyt detaljit onnettomuuksissa saattavat aiheuttaa erityistoimenpiteitä.

Tutkimuksessa pääpaino oli nykyisten sisällesuojautumiskoulutusten ja -harjoitusten kehittämiseen tähtäävän kyselyn koostamisesta. Kyselyn tarkoituksena on löytää nykyisen koulutusmallin vahvuudet ja hyvin toimivat osa-alueet, kuin myös kipukohtia sekä heikommin muistiin jääneitä oppeja koulutuksissa. Tarkoituksena oli löytää mielekäs ja tuloksia tuottava malli koulutusten ja harjoitusten järjestämiseen. Kyselytutkimuksesta saatujen tulosten jälkeen keskityttiin kehittämään mallia koulutusten jouheaan järjestämiseen, sekä selkeä ja kattava sisältö koulutuksiin. Koulutusmateriaalin valmistuttua materiaali siirrettiin verkkoon jatkuvasti saataville ja aloitettiin harjoitusten suunnittelu. Uudistetun koulutusmateriaalin toimivuutta mitattiin sekä kyselyllä, että harjoitusten sujuvuuden tarkkailulla. Opinnäytetyön tekijät osallistuvat harjoituksiin aktiivisen tarkkailijan roolissa. Harjoitusten jälkeen koostettiin palaute koulutusmateriaalista sekä harjoituksista. Palautteen keräämisen jälkeen tarkasteltiin uudenmallisen sisällesuojautumiskoulutuksen siirtoa käytäntöön.

Opinnäytetyössä ei keskitytty onnettomuusriskien käsittelyyn, vaan työn pääpaino oli sisällesuojautumiskoulutusmateriaalin ja -harjoitusten tuottamisessa ja kehittämisessä. Työn taustaselvitystä tehdessä päätimme eri onnettomuustyyppien esiintyvyyden perusteella keskittyä yleisimpiin sisällesuojautumistoiminnan aiheuttamiin onnettomuuksiin Suomessa. Väkivallan uhka rajattiin opinnäytetyöstä pois riskin harvinaisuuden vuoksi. Lisäksi väkivallan uhkaa vastaan suojautuminen vaatii omat erityistoimenpiteensä. Opinnäytetyön avoimen saatavuuden vuoksi väkivallan uhkaa vastaan suojautumista ei voida käsitellä tässä työssä kattavasti.

Opinnäytetyössä keskityttiin lähinnä ammattikorkeakoulussa työskentelevään henkilöstöön, vaikka harjoituksiin osallistutettiin myös muita tiloissa samaan aikaan olleita henkilöitä. Vaikka opinnäytetyö tehtiin erään ammattikorkeakoulun tilauksesta, pyrittiin sen lopputuotoksena syntyneistä koulutus- ja harjoitusmalleista tekemään laajempaan käyttöön soveltuvia. Sisällesuojautumismallien ollessa yleisellä tasolla kaikkien saatavilla, opinnäytetyön materiaalia hyväksikäyttäessä on syytä huomioida, että se on tuotettu toimintaympäristöön, jossa on tarjolla paljon osaavaa henkilökuntaa.

Opinnäytetyön eri vaiheet on dokumentoitu osatuotoksina ja näistä osatuotoksista on koostettu opinnäytetyölle portfoliomalli. Osatuotosten tarkoituksena on toimia myös osittain itsenäisinä kokonaisuuksina, joiden perusteella voidaan lähteä kehittämään entistä toimivampaa koulutuskokonaisuutta. Opinnäytetyön tekoa aikataulutettiin, ja sen edistymistä seurattiin GANTT-kaavion avulla. Opinnäytetyön lopputuotoksena on työn tilanneelle

ammattikorkeakoululle tuotettu yhtenäinen sisällesuojautumiskoulutusmateriaali, kerätty tietoa osaamisen tämän hetkisestä tasosta sekä annettu kehitysehdotuksia jatkon suhteen.

6 Kyselyn toteutus (Vastamäki)

Kysely valittiin opinnäytetyön yhdeksi tutkimusmenetelmäksi erityisesti sen takia, että se mahdollistaa samanaikaisen tiedonkeruun kaikilta opinnäytetyöhön osallistuvilta kampuksilta. Uskoimme kyselyn myös tarjoavan muihin tiedonkeruumenetelmiin verrattuna laajemman tutkimusaineiston ja otoksen. Kyselyn avulla saisimme lisäksi helposti analysoitavassa ja vertailukelpoisessa muodossa olevaa tietoa, jota voisimme verrata sisällesuojautumisharjoituksissa tekemiimme havaintoihin.

Kyselytutkimus toteutettiin ammattikorkeakoulun omalla kyselyalustalla (Liite 3). Internetlinkki kyselylomakkeeseen lähetettiin noin 200 vastaajalle sähköpostin välityksellä 9.4.2018 (Liite 2). Kyselylomake oli auki kuukauden loppuun asti. Kysymyksiä oli yhteensä 23, joista 17 oli monivalintakysymyksiä, 2 asteikkoihin perustuvia kysymystyyppisiä ja 4 avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymyksistä 14 sisälsi kirjallisia vastausvaihtoehtoja, kun taas kolmessa kysymyksessä vastausvaihtoehdot olivat numeraalisia. Kaikissa monivalintakysymysten (pois lukien kysymykset vastaajien työnantajasta ja pääasiallisesta työskentelykampuksesta), sekä asteikkoihin perustuvien kysymystyyppien vastausvaihtoehdoissa käytettiin neliportaista vastausasteikkoa. Neliportaista vastausasteikkoa käytettiin erityisesti sen takia, että se rajasi pois mahdollisuuden valita niin sanottu ”keskimmäinen” vaihtoehto, joka olisi ollut mahdollinen kolmi- tai viisiportaissa vastausasteikossa.

Kyselylomakkeen alussa vastaajalta kysyttiin tarvittavat taustatiedot. Seuraavaksi vuorossa olivat kirjalliset vastaukset sisältävät monivalintakysymykset, joiden avulla halusimme kartoittaa vastaajien tietämystä sisällesuojautumisasioista sekä heidän aikaisempia kokemuksia koskien sisälle suojautumista. Loput kirjallisia vastauksia sisältävät kysymykset käsittelivät sisällesuojautumistoiminnan kehittämistä.

Numeraalisia vastauksia sisältävät monivalintakysymykset käsittelivät vastaajien osallistumista aikaisempiin sisällesuojautumisharjoituksiin ja -koulutuksiin, sekä kampuksilla vuosittain järjestettävien harjoitusten määrää. Kuten kirjalliset vastausvaihtoehdot, myös numeraaliset vastaukset olivat neliportaaisia. Vastausvaihtoehdot oli kysymyksestä riippuen annettu joko yksittäistä tapahtumaa kuvaavana numerona (0,1,2,3 tai enemmän), tai useampaa osallistumiskertaa kuvaavana skaalana (esim. 0, 1-2, 3-4, 5 tai enemmän).

Asteikkoihin perustuvat kysymystyypit käsittelivät henkilöiden suhtautumista ja tuntemuksia sisällesuojautumisasioita kohtaan. Kuten aikaisempienkin kysymysten mukaan, myös tässä kysymystyypissä käytettiin neliportaista vastausasteikkoa. Kysymystyyppien vastaukset oli annettu

skaalautuvalla asteikoilla 1-4, joista 1 edusti negatiivista (esim. en luota taitoihini) ja 4 positiivista (esim. olen todella luottavainen taitoihini).

Kyselylomakkeen lopussa olivat avoimet kysymykset, joilla haluttiin saada tarkemmin selville, kuinka hyvin vastaajat tietävät oikeanlaiset sisällesuojautumistoimintamallit, sekä onko sisälle suojautumisessa vastaajille jotain epäselvää. Käytimme avointa kysymysmuotoa sen takia, että halusimme vastaajien kertovan omin sanoin esimerkiksi siitä, miten he toimisivat sisällesuojautumistilanteessa. Avoimen kysymysmuodon toivottiin mahdollistavan myös sen, että saisimme vastauksia, joita emme itse olisi osanneet ajatella. Toisin kuin aikaisemmat kysymykset, avoimet kysymykset eivät olleet pakollisia vastattavia. Näin ollen saatujen vastausten määrä avoimissa kysymyksissä oli hieman pienempi kuin aikaisemmissa kysymyksissä. Avoimet kysymykset päätettiin jättää vapaaehtoisiksi, koska niihin vastaaminen vie muita kysymyksiä enemmän aikaa. Näin ollen vastaajat, joiden aikaresurssit ovat rajatut tai jotka eivät jostain muusta syystä halua kirjoittaa vastauksiaan avoimiin kysymyksiin, eivät jättäisi vastamatta kyselyyn.

Kyselyn perusjoukko koostui kahden eri ammattikorkeakoulun henkilökunnasta. Internetlinkki kyselylomakkeeseen toimitettiin vastaajille sähköpostin välityksellä. Tästä johtuen käytimme yksinkertaista satunnaisotantaa, jossa emme voineet itse vaikuttaa siihen, ketkä kyselyymme lopulta vastaisivat. Kaikilla perusjoukkoon kuuluvilla olikin yhtä suuri todennäköisyys päätyä otokseen. Toisaalta kyselyyn saattoivat vastata herkemmin henkilöt, jotka kokivat ammattikorkeakoulun turvallisuusasiat erityisen tärkeiksi, tai olivat aktiivisesti mukana sisällesuojautumistoiminnassa.

Kysely lähetettiin sähköpostin välityksellä työn tilaajana toimivan ammattikorkeakoulun koko henkilöstölle, sekä sille kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstölle, joka työskenteli samalla kampuksella työn tilaajana toimivan ammattikorkeakoulun kanssa. Ajatus kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstön mukaan ottoon tuli työn tilanneen ammattikorkeakoulun turvallisuuspäälliköltä. Turvallisuuspäällikön mukaan kyseisen kumppaniammattikorkeakoulun ottaminen mukaan kyselyyn on tärkeää, sillä heidän henkilöstönsä työskentelee samalla kampuksella osallistuen yhteiseen turvallisuustyöhön. Lisäksi kumppaniammattikorkeakoulun ottaminen mukaan opinnäytetyöhön antaisi mahdollisuuden saattaa yhteistyökampuksen sisällesuojautumistoiminta samalle yhdenmukaiselle tasolle muiden opinnäytetyön tilanneen ammattikorkeakoulun kampusten kanssa. Kumppaniammattikorkeakoulun ottaminen mukaan kyselyyn antoi myös mahdollisuuden vertailla, onko sisälle suojautumiseen liittyvissä asioissa suuria eroja näiden kahden ammattikorkeakoulun kesken. Työn tilannut ammattikorkeakoulu on tunnettu tarkasta asenteesta turvallisuusasioita kohtaan, joten hypoteesina oli työn tilanneen ammattikorkeakoulun henkilöstön olevan tietotasoltaan kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstöä korkeammalla tasolla.

Vastauksia kyselyyn saatiin lopulta 30, joka on paljon vähemmän kuin odotimme. Erityisenä kuriositeettina on se, että lopulta valtaosa vastauksista (18 kpl) tuli kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstöltä. Syitä vähäiseen vastausmäärään saattoivat olla sähköpostin välityksellä tulleen kyselyn tavoittavuus, sekä kyselyn ajankohta, joka ajoittui kevätlukukauden loppuun.

Kyselytutkimuksen analyysitapana käytettiin selittämiseen pyrkivää lähestymistapaa, jonka avulla pyrittiin selvittämään saatujen vastausten syy- ja seuraussuhteita. Kyselyllä saatuja vastauksia verrattiin järjestettyjen sisällesuojautumisharjoitusten aikana tehtyihin havaintoihin, sekä harjoituksista saatuun palautteeseen mahdollisten kehittämiskohtien löytämiseksi.

6.1 Kyselyn tulokset

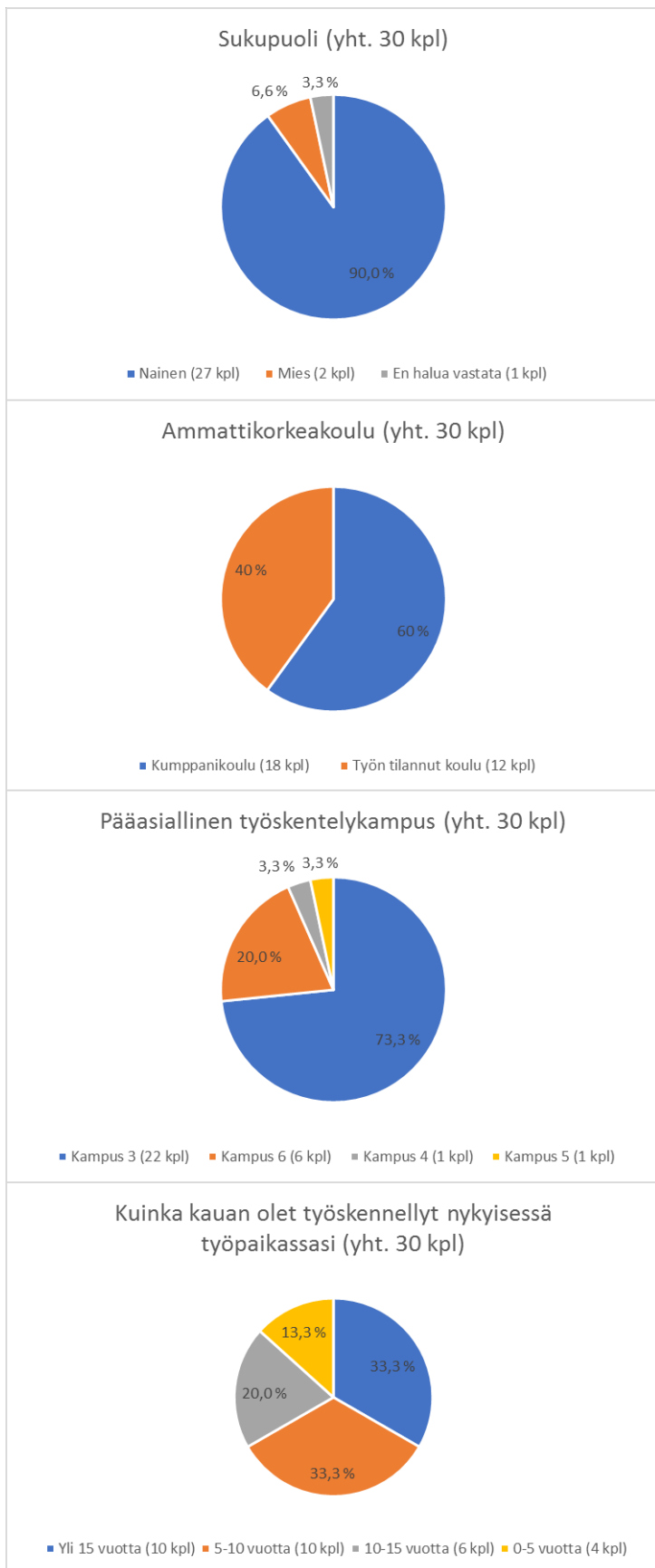
6.1.1 Taustatiedot

Kyselyn ensimmäisten kysymysten tarkoitus oli kartoittaa vastaajien taustatietoja. Taustatiedoista meitä kiinnostivat erityisesti vastaajien ammattikorkeakoulu, pääasiallinen työskentelykampus sekä työsuhteen pituus heidän nykyisellä työpaikallaan.

Kuviossa 1 on esitetty vastaajien taustatietoihin liittyvät vastaukset. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli naisia 90,0% / 27, kun taas miesten osuus vastanneista oli 6,6% / 2 henkilöä. Lisäksi 3,3% / 1 vastaaja ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Vastaajista työn tilanneessa ammattikorkeakoulussa työskenteli 40% / 12 henkilöä. Kyselyyn osallistuneen kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstön osuus vastaajista puolestaan oli 60% / 18 henkilöä.

Suurin osa vastaajista 73,3% / 22 työskenteli kampuksella 3. Toiseksi eniten vastaajia 20% / 6 oli kampuksella 6. Kampuksilta 4 ja 5 vastaajia oli 3,3% / 1 kummastakin. Vastaajista 33,3% / 10 oli työskennellyt nykyisessä työpaikassaan yli 15 vuotta tai 5-10 vuotta (kumpiakin vastauksia 10). 20% / 6 vastaajaa ilmoitti työskennelleensä työpaikallaan 10-15 vuotta ja 13,3% / 4 vastaajaa ilmoitti työskennelleensä 0-5 vuotta nykyisellä työpaikallaan.

Naisten suurempi osuus vastanneiden joukossa saattaa selittyä sillä, että naisten osuus ammattikorkeakoulujen henkilökunnassa on miehiä suurempi. Esimerkiksi työn tilanneessa ammattikorkeakoulussa naisten osuus henkilökunnasta vuonna 2017 oli 73,5%. Kyselyssä mukana olleessa kumppaniammattikorkeakoulussa naisten osuus henkilökunnasta on puolestaan 64,0%. (Opetushallinto Vipunen.)

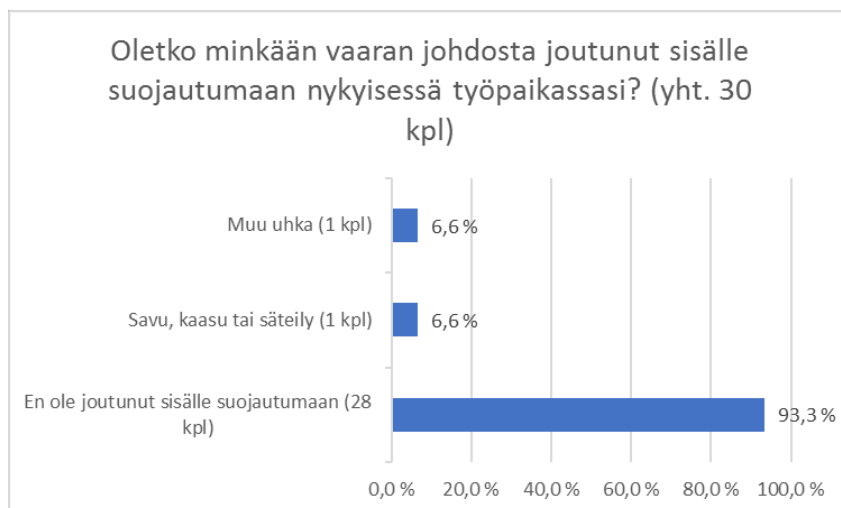
Kuvio 1: Taustatiedot

6.1.2 Sisällesuojautuminen

Seuraavassa kysymysosiassa keskityttiin vastaajien tuntemuksiin ja kokemuksiin erilaisista sisälle suojautumiseen liittyvistä asioista. Tämän osion tarkoituksena oli saada tietoa, joka auttaisi meitä kehittämään työn tilanteen ammattikorkeakoulun sisällesuojautumistoimintaa.

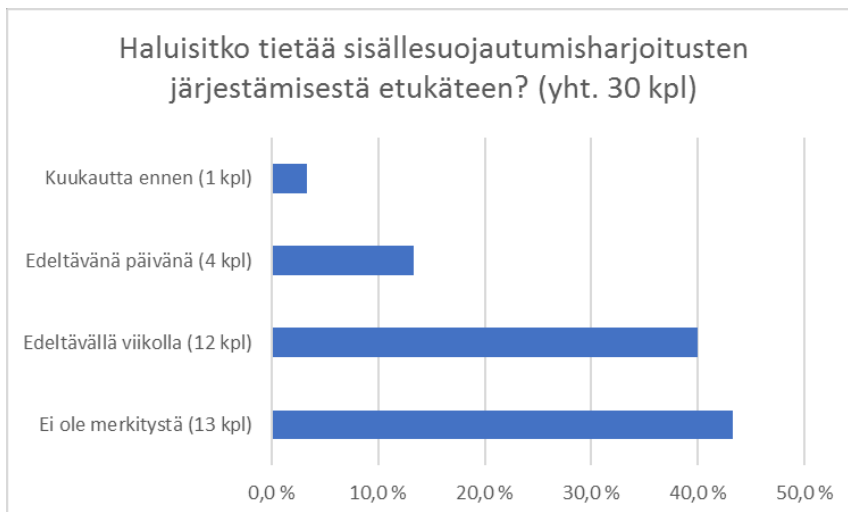
Suurimman osan vastaajista 90% / 27 mielestä sisälle suojautumisella tarkoitetaan suojautumista ennalta määriteltyyn luokkaan. 10% / 3 vastaajaa puolestaan vastasi sisälle suojautumisen tarkoittavan poistumista turvalliseen kokoontumispaikkaan.

Kuvion 2 mukaan suurin osa vastaajista 93,3% / 28 kertoi ettei ole koskaan joutunut sisälle suojautumaan työskennellessään nykyisellä työpaikallaan. 6,6% / 2 vastaajaa puolestaan kertoi joutuneensa sisälle suojautumaan. Toinen vastaajista kertoi syynä olleen savu, kaasu tai säteily, ja toinen vastaajista kertoi syynä olleen muu uhka.

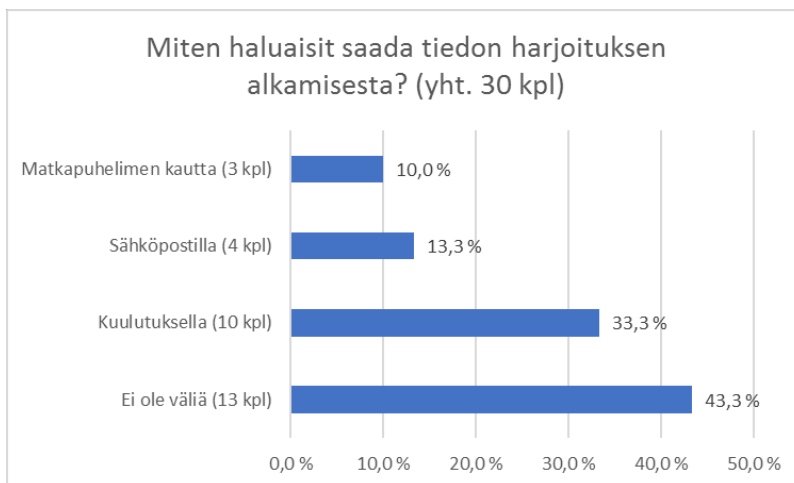
Kuvio 2: Aikaisemmat sisällesuojautumistilanteet

Kuvion 3 mukaan 43,3% / 13 vastaajaa vastasi, ettei ennakkotiedolla sisällesuojautumisharjoituksiin liittyen ole merkitystä. 40% / 12 vastaajaa puolestaan haluaisivat saada tiedon sisällesuojautumisharjoituksesta harjoitusta edeltävällä viikolla. 13,3% / 4 vastaajaa haluaisi saada tiedon harjoitusta edeltävänä päivänä. 3,3% / 1 vastaajan mielestä harjoituksista tulisi ilmoittaa kuukautta etukäteen.

Kuvio 3: Ennakkotieto harjoituksista

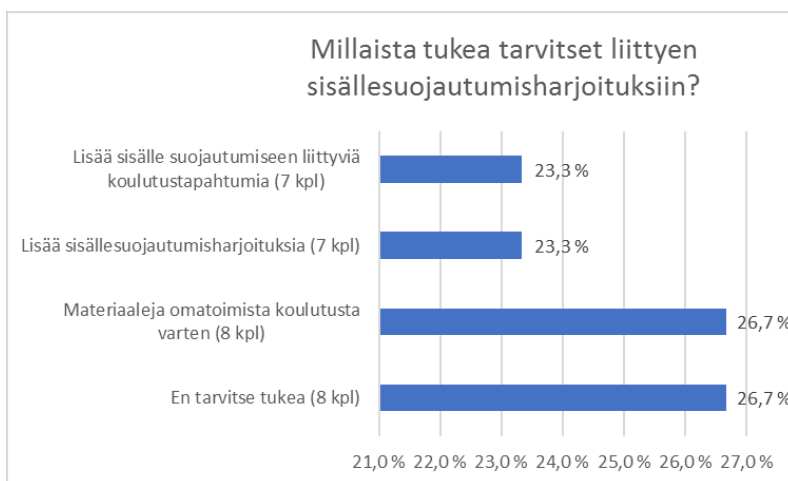
Kuvion 4 mukaan suurimmalle osalle vastaajista 43,3% / 13 ei ollut väliä, millä keinolla he tiedon harjoituksesta saavat. 33,3% / 10 vastaajaa oli sitä mieltä, että kuulutus olisi paras keino viestiä harjoituksen alkamisesta. 13,3 / 4 vastaajaa kertoi sähköpostin olevan paras keino harjoituksen alkamisesta kertomiseen. 10% / 3 vastaajaa piti parhaimpana viestintäkeinona matkapuhelinta.

Kuvio 4: Tieto harjoituksen alkamisesta

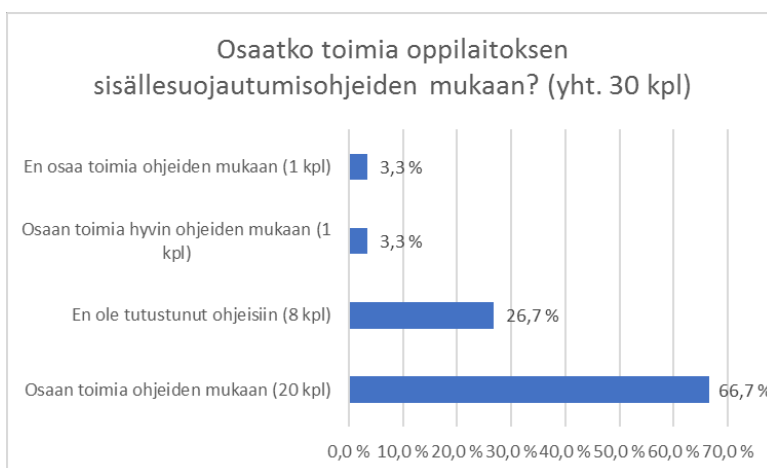
Kuvion 5 mukaan, 26,7% / 8 vastaajaa oli sitä mieltä, etteivät he tarvitse minkäänlaista tukea liittyen sisällesuojautumisharjoituksiin. Saman verran vastaajia, 26,7% / 8, halusi käyttöönsä materiaalia, joka mahdollistaisi sisälle suojautumiseen liittyvän omatoimisen kouluttautumisen. 23,3% / 7 vastaajaa puolestaan halusivat lisää sisällesuojautumisharjoituksia. Saman verran vastaajia, 23,3% / 7, halusi lisää sisälle suojautumiseen liittyviä koulutustapahtumia. Vastausvaihtoehdoissa sisällesuojautumisharjoitukset ja sisälle suojautumiseen liittyvät

koulutustapahtumat oli eritelty kahdeksi eri vaihtoehdoksi. Sisällesuojautumisharjoituksella tarkoitettiin perinteistä simuloitua harjoitusta, jossa henkilöstö ja opiskelijat siirtyvät sisällesuojautumistiloihin ja aloittavat sisällesuojautumistoiminnan. Koulutustapahtumilla tarkoitettiin puolestaan esimerkiksi aiheeseen liittyviä luentoja, tai niin sanottua pöytäharjoitusta (englanniksi tabletop exercise), jossa sisällesuojautumistoiminta käydään läpi ilman fyysistä harjoittelua.

Kuvio 5: Harjoituksiin liittyvän lisätuen tarve

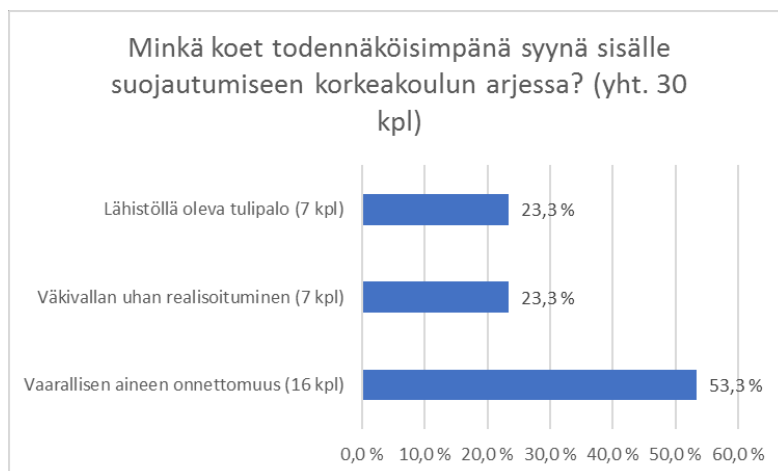
Kuvion 6 mukaan suurin osa vastaajista 66,7% / 20 oli sitä mieltä, että he osaavat toimia oppilaitoksen sisällesuojautumishojjeiden mukaan. 26,7% / 8 vastaajaa kertoi, ettei ole tutustunut ohjeisiin. 3,3 / 1 vastaaja kertoi osaavansa toimia hyvin. 3,3% / 1 vastaaja kertoi, ettei osaa toimia ohjeiden mukaan.

Kuvio 6: Sisällesuojautumishojjeiden mukaan toimiminen

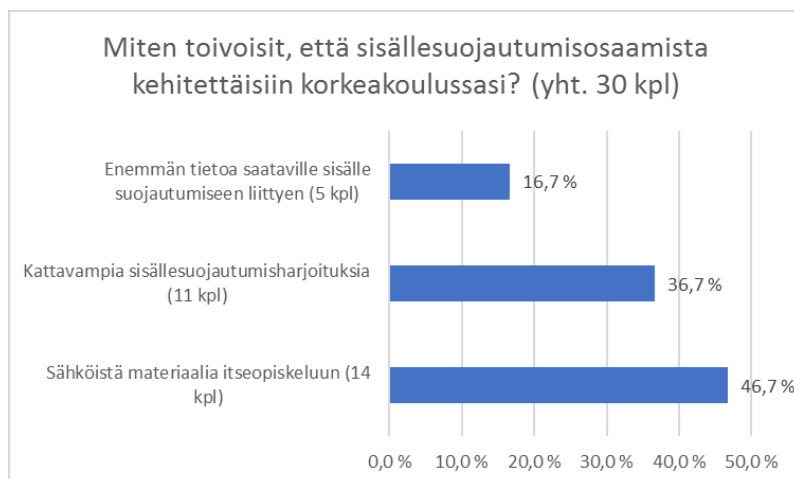
Kuvion 7 mukaan suurin osa vastaajista 53,3% / 16 piti vaarallisen aineen onnettomuutta todennäköisimpänä syynä sisällesuojautumistoiminnan aloittamiseksi. 23,3% / 7 vastaajaa piti

väkivallan uhan realisoitumista todennäköisimpänä syynä sisälle suojautumiseen. Saman ver-
ran vastaajia 23,3% / 7 piti todennäköisimpänä syynä lähistöllä olevaa tulipaloa.

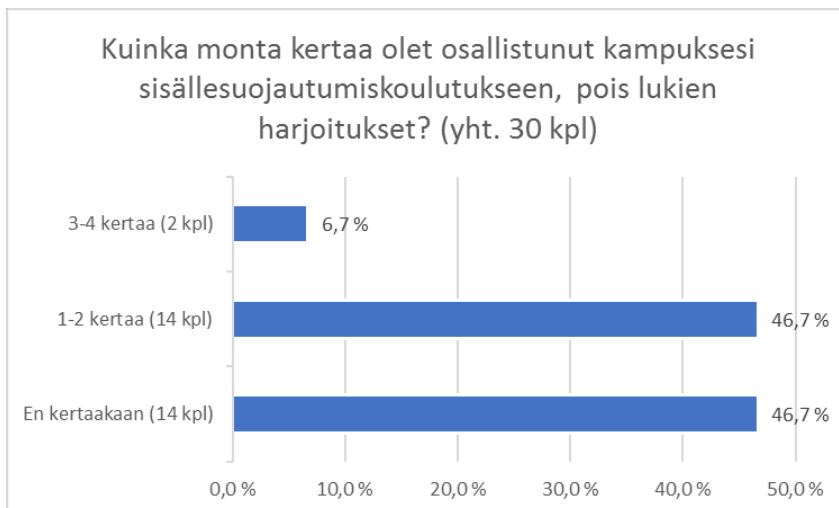
Kuvio 7: Vastaajien mielestä todennäköisin syy sisälle suojautumiseen

Kuvion 8 mukaan vastaajista 46,7% / 14 haluaisi sähköistä materiaalia, jota voisi käyttää si-
sälle suojautumiseen liittyvään itseopiskeluun. 36,7% / 11 vastaajaa toivoi kattavampia sisäl-
lesuojautumisharjoituksia. 16,7% / 5 vastaajaa haluaisi saataville enemmän tietoa liittyen si-
sälle suojautumiseen.

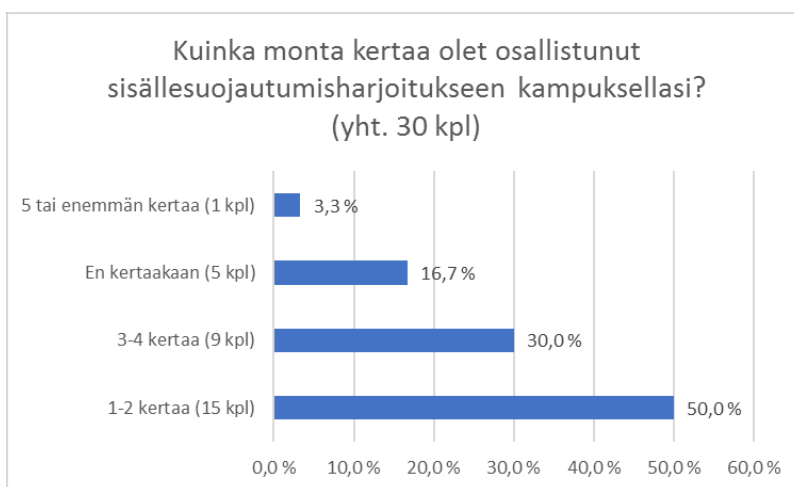
Kuvio 8: Kuinka sisällesuojautumista tulisi kehittää

Kuvion 9 mukaan, lähes puolet vastaajista 46,7% / 14 eivät ole kertaakaan osallistuneet muu-
hun sisällesuojautumiskoulutukseen kuin harjoituksiin. Sama määrä vastaajia 46,7% / 14 on
osallistunut sisällesuojautumisharjoitusten ulkopuoliseen koulutukseen korkeintaan kaksi ker-
taa. 7% / 2 vastaajaa kertoi osallistuneensa sisällesuojautumiskoulutukseen enintään neljä
kertaa.

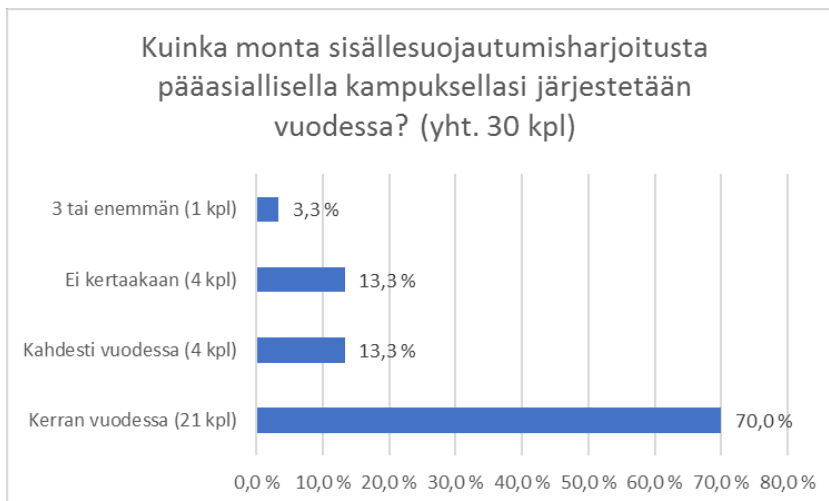
Kuvio 9: Sisällesuojautumiskoulutuksiin osallistuminen

Kuvio 10 mukaan, puolet vastaajista 50% / 15 kertoi osallistuneensa sisällesuojautumisharjoitukseen 1-2 kertaa. 30% / 9 vastaajaa oli osallistunut harjoituksiin 3-4 kertaa. 17% / 5 vastaajaa kertoi, etteivät he ole osallistuneet kampuksellaan sisällesuojautumisharjoituksiin kertaakaan. 3,3% / 1 vastaaja kertoi harjoitusmääräkseen 5 tai enemmän.

Kuvio 10: Sisällesuojautumisharjoituksiin osallistuminen

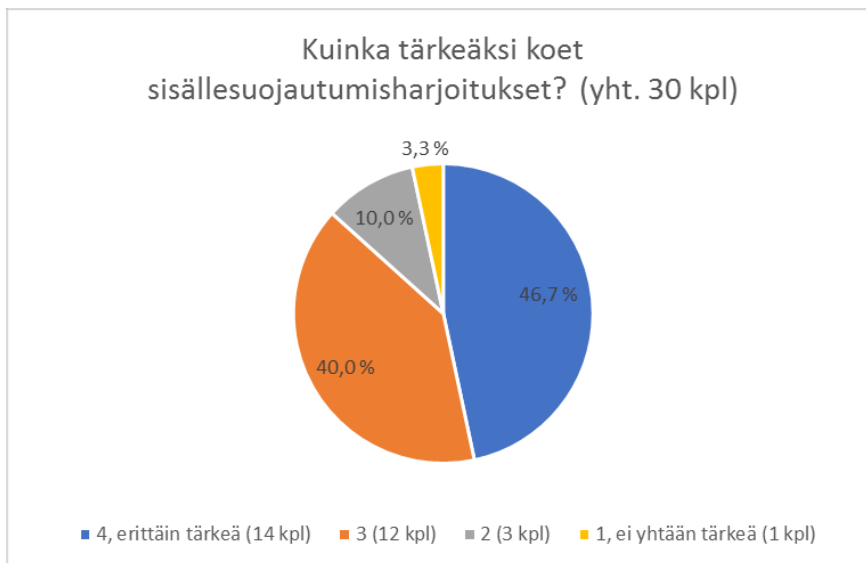
Kuvio 11 mukaan, suurin osa 70% / 21 vastaajista kertoo, että heidän kampuksellaan järjestetään yksi harjoitus vuosittain. 13,3% / 4 vastaajaa kertoo, että heidän kampuksellaan järjestetään vuosittain kaksi harjoitusta. Saman verran vastaajia 13,3% / 4 kertoo, ettei heidän kampuksellaan järjestetä sisällesuojautumisharjoituksia ollenkaan. 3,3% / 1 vastaaja, kertoo hänen kampuksellaan järjestettävän 3 tai enemmän harjoitusta vuosittain

Kuvio 11: Vuosittaisten sisällesuojautumisharjoitusten määrä

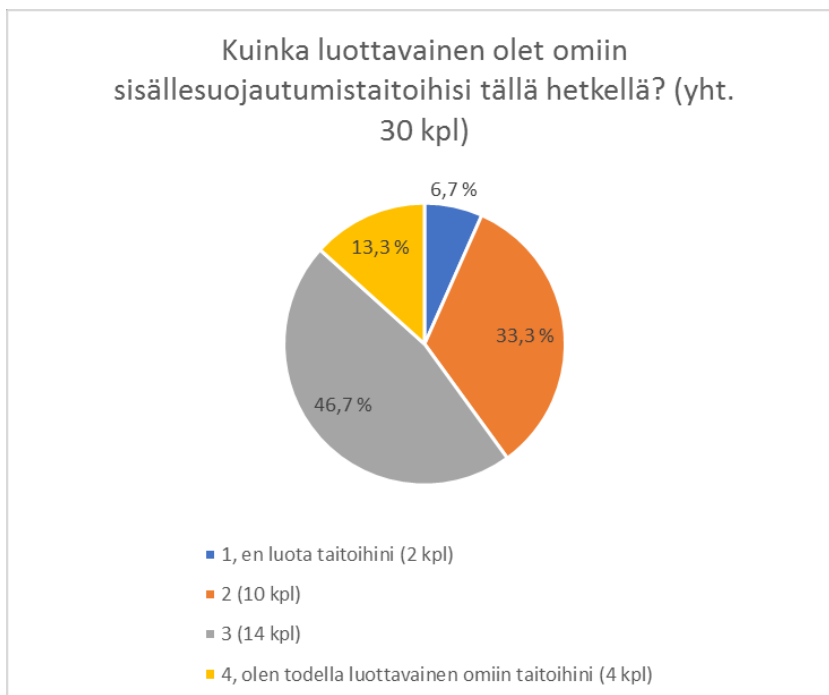
Työntekijöiden suhtautuminen turvallisuusasioihin on tärkeä osa yrityksen turvallisuuskulttuuria (Reiman, Pietikäinen & Oedewald 2008, 18). Työn tilannut ammattikorkeakoulu on tunnettu panostuksestaan hyvään turvallisuuskulttuuriin, minkä takia halusimmekin selvittää, kuinka tärkeäksi ammattikorkeakoulujen henkilöstö kokee sisällesuojautumisharjoitukset. Päädyimme käyttämään vastaustyyppinä skaalautuvaa asteikkoa, koska uskoimme numeraalisen vastauksen antamisen olevan kirjallista vastausta helpompaa. Asteikko oli laadittu niin, että 1 tarkoitti ei yhtään tärkeää ja 4 erittäin tärkeää.

Kuviosta 12 voimme nähdä, että 46,7% / 14 vastaajaa kokivat harjoitusten tärkeyden olevan 4, eli erittäin tärkeitä. 40% / 12 vastaajaa kokivat harjoitusten tärkeyden olevan tasoa 3. 10% / 3 vastaajaa piti harjoitusten tärkeyttä tasolla 2. 3,3% / 1 vastaaja vastasi harjoitusten olevan tärkeydeltään 1, ei olleenkaan tärkeitä.

Kuvio 12: Sisällesuojautumisharjoitusten tärkeys

Kuvio 13 mukaan, lähes puolet vastaajista 46,7% / 14 vastasi luottamuksen omiin sisällesuojautumistaitoihin olevan tasolla 3. 33,3% / 10 vastaajaa piti luottamusta omiin sisällesuojautumistaitoihin tasolla 2. 13,3% / 4 vastaajaa ilmoitti luottamuksena omiin taitoihinsa olevan tasolla 4. 6,7% / 2 vastaajaa katsoi luottamuksensa olevan tasolla 1. Edellisen kysymyksen muotoa noudattaen, myös tässä kysymyksessä vastausvaihtoehdot olivat annettu skaalautuvassa muodossa, 1=en luota taitoihini ja 4= olen todella luottavainen omiin taitoihini.

Kuvio 13: Henkilöstön luottamus omiin sisällesuojautumistaitoihinsa

6.1.3 Avoimet kysymykset

Kyselyn viimeinen osio koostui neljästä avoimesta kysymyksestä, joilla haluttiin saada tarkentavia tietoja täydentämään edellisten kysymysten vastauksia. Avoimeen kysymysmuotoon päädyttiin kysymyksissä, joihin vastaaminen esimerkiksi monivalintamuodossa olisi ollut hankalaa. Avoimien kysymysten toivottiin myös tuovan esille asioita, joita edellisissä kysymyksissä ei olisi käsitelty.

Ensimmäinen avoin kysymys kuului ”Tiedätkö käyttämiesi kampusten sisällesuojautumistilojen sijainnin?”. Kysymys päätettiin toteuttaa avoimena ennalta määriteltujen vastausvaihtoehtojen sijaan sen takia, että kysymyspatteristoa suunnitellessamme huomasimme kuinka ennalta määritely vastausvaihto jättää auki tarkan tiedon siitä, tietääkö vastaaja todella sisällesuojautumistilojen sijainnin. Vastaajan vastatessa ”kyllä” kysyjän on mahdoton tietää, olettaako vastaaja tietävänsä tilojen sijainnin vai onko vastaajalla todella varma tieto tilojen sijainnista. Toisin kuin aiemmat kysymykset, olit avoimiin kysymyksiin vastaaminen vapaaehtoista. Näin toimittiin sen takia, että emme halunneet mahdollisten vastaajien jättävän vastaamatta kyselyyn, koska heillä ei ollut aikaa kirjoittaa vastauksia avoimiin kysymyksiin.

Vastaajista 56,7 % / 17 antoi positiivisen vastauksen, jonka mukaan he tietävät kampustensa sisällesuojautumistilojen sijainnin. 23,3% / 7 vastaajaa antoi negatiivisen vastauksen, jonka mukaan he eivät tiedä kampustensa sisällesuojautumistilojen sijaintia. Vastaajista 10% / 3 ei ollut varmoja tilojen sijainnista tai he antoivat arvaavan vastauksen. 10% / 3 vastaajaa jätti vastaamatta kysymykseen.

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki opinnäytetyön tilanneessa ammattikorkeakoulussa työskennelleet henkilöt tiesivät sisällesuojautumistilojen sijainnin. Kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstöstä vain puolet kertoivat tietävänsä tilojen sijainnin. Sisällesuojautumistilojen sijainti onkin selvä kehityskohde, joka tulisi huomioida seuraavissa kumppaniammattikorkeakoulun tiloissa järjestettävissä harjoituksissa.

Seuraava avoin kysymys kuului ”Mikä on tehtäväsi sisälle suojautumisen aikana?”. Päädyimme avoimeen kysymysmuotoon, sillä kuten aiemmassakin kysymyksessä halusimme vastaajien kuvailevan omin sanoin heidän tehtäviään sisällesuojautumistilanteessa, jotta voisimme varmistua siitä, että vastaajat todella tietävät tehtävänsä. Valmiit vastausvaihtoehdot olisivat tässä kysymyksessä, voineet johdattaa vastaajan vastaamaan tehtävänsä oikein, vaikkei hänellä tarkkaa tietoa olisikaan.

Vastaajista 76,7% / 23 antoi jonkinlaisen kuvauksen tehtävistään sisälle suojautumisen aikana. 6,7% / 2 vastaajaa kertoi, ettei tiedä omaa tehtävänsä sisällesuojautumistoiminnan aikana. 16,6% / 5 vastaajaa jätti vastaamatta kysymykseen.

Vastauksia oli monenlaisia ja vaikka 23 vastaajaa antoivat kuvauksen tehtävistään sisälle suojautumisen aikana, kävi vastauksista ilmi, etteivät kaikki vastaajat tienneet omaa tehtäväänsä. Tämä ilmenee esimerkiksi siitä, että noista 23 vastaajasta 6 antoivat vastauksen, jonka mukaan heidän tehtävänsä on vain ”kuunnella ohjeita”. Opinnäytetyöryhmän mielestä tällainen vastaus kertoo siitä, ettei vastaaja tiedä tarkasti omaa tehtäväänsä. On totta, että mikäli henkilöllä ei ole esimerkiksi opiskelijoita vastuullaan, tulee hänen toteuttaa se tehtävä, joka hänelle johtokeskuksesta annetaan. Henkilön tulee kuitenkin sisällesuojautumisharjoitusten mukaan esimerkiksi omatoimisesti varmistaa ja merkata luokkatilojen tyhjyyden, sekä ohjeistaa kohtaamiaan henkilöitä sisällesuojautumistiloihin siirtymisestä matkallaan johtokeskukseen. Näin ollen pelkkä ohjeiden kuunteleminen ja niiden mukaan toimiminen ei ole oikea toimintaa.

Eriytyinen huomio avoimissa vastauksissa kiinnittyi erääseen vastaajaan, jonka mukaan hänen tehtävänsä sisälle suojautumisen aikana olisi ”mennä piiloon ja auttaa opiskelijoita piiloutumaan”. Emme opinnäytetyöryhmässä osaa varmasti kertoa, mistä vastaaja on tällaisen toimintamallin saanut, mutta epäilemme että vastatessaan kysymykseen vastaaja on ajatellut väkivallan uhasta johtuvaa tilannetta, jossa esimerkiksi luokkatilasta poistuminen ei ole mahdollista. Vastaus kuitenkin kertoo, että on tärkeää erottaa väkivallan uhkaa vastaan suojautuminen esimerkiksi kemikaalionnettomuutta vastaan suojautumisesta, jotta henkilöstö pystyy toimimaan turvallisesti kaikissa poikkeustiloissa. Oikeanlaisten ohjeiden tarve korostuu myös toisen vastaajan vastauksessa, jossa todetaan, ettei vastaaja harmikseen tiedä omaa tehtäväänsä, sillä asiasta ei ole ollut selkeitä ohjeita. Vastaaja lisäksi kertoo ohjeiden puutteellisuuden heijastuneen aikaisempaan sisällesuojautumisharjoitukseen, jossa ohjeiden puutteellisuus oli aiheuttanut vastaajalle ”täysin hyödyttömän olon”, hänen ollessaan tietämätön omasta roolistaan.

Kuten aikaisemmassa kysymyksessä, myös tässä kysymyksessä tuli esille eroja työn tilanteen ammattikorkeakoulun ja kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstön välillä. Työn tilanteen ammattikorkeakoulun henkilöstö antoi paljon yksityiskohtaisempia ja pidempiä vastauksia, joissa osassa jopa käsiteltiin toimintaa sekä opiskelijoiden kanssa, että yksin toimittaessa. Lisäksi kaikki työn tilanteessa ammattikorkeakoulussa työskennelleet henkilöt jotka kysymykseen vastasivat, osasivat kertoa omasta tehtävästään edes jollain tasolla, kun taas kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstön vastauksissa oli enemmän ”kuuntelen ohjeita”- tyyllisiä vastauksia. Kummatkin ”en tiedä tehtävääni” vastaukset tulivat kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstöltä.

Kolmannessa avoimessa kysymyksessä halusimme vastaajien kertovan yksityiskohtaisemmin heille epäselvistä sisälle suojautumiseen liittyvistä asioista. Kysymyksen tavoitteena oli selvittää, nouseeko esille joku yksittäinen asia, joka vastaajille on epäselvä. Halusimme vastausten

avulla saada myös asioita, joita sisällesuojautumiskoulutusmateriaalissa ja -harjoituksissa tulisi ottaa enemmän huomioon.

53,3% / 16 vastaajaa antoi vastauksen, joka sisälsi heille epäselviä asioita. 6,7% / 2 vastaajaa kertoi, ettei sisälle suojautumisessa ole heille mitään epäselvää. 40% / 12 vastaajaa jätti vastaamatta kysymykseen.

Vastaajille epäselvistä asioista esille nousivat erityisesti oikeanlainen toiminta sisällesuojautumistilanteessa (6 vastausta) ja sisällesuojautumistilat sekä niiden sijainti (5 vastausta). Muita asioita joita vastauksissa mainittiin, olivat: väkivallan uhkaa vastaan suojautuminen, viestintä, tilanteen jälkipuinti ja positiivisen tunnelman säilyttäminen sisällesuojautumistilassa. Kaksi eniten korostunutta epäselvyyttä (oikeinlainen toiminta ja sisällesuojautumistilat) olivat alusta asti nostettu esille tärkeinä tarkkailu- ja kehityskohteina opinnäytetyössämme. Onkin hyvä huomata, että olemme alkukartoituksessamme löytäneet oikeat asiat, joihin koulutusmateriaalimme pystyy vastaamaan.

Vastaukset sisälsivät myös asioita, joita emme itse osanneet alun perin huomioida tärkeiksi koulutuskohteiksi. Yksi tällainen asia on esimerkiksi positiivisten tunnelman säilyttäminen sisällesuojautumistilassa. On tärkeää, että tunnelma sisälle suojautumisen kaltaisessa poikkeustilanteessa pysyy rauhallisena, sillä mahdollinen paniikki saattaa johtaa epätoivottuihin tilanteisiin, kuten esimerkiksi ahdistuskohtauksiin tai pakokauhuun (Martikainen & Ranta 2017, 13-14). Tunnelman pitäminen rauhallisena korostuu etenkin tilanteissa, joissa sisällesuojautumistilassa, joudutaan olemaan tunteja. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää, että henkilökunta kykenee havaitsemaan tilaan ohjattujen henkilöiden joukosta ne, joille tilanne saattaa olla erityisen stressaava, jotta paniikin leviäminen ja mahdolliset ahdistuskohtaukset saadaan ehkäistyä.

Väkivallan uhkaa vastaan suojautuminen on noussut kyselyn eri kohdissa asiaksi, josta vastaajat halusivat lisää tietoa ja koulutusta. Emme opinnäytetyössämme lähteneet käsittelemään väkivallan uhkaa vastaan suojautumista, sillä se tarvitsisi aivan oman syventymisen asiaan, johon meillä ei ollut resursseja. On kuitenkin tärkeää, että asia nousee tässä opinnäytetyössä esille, jotta tieto väkivallan uhan aiheuttamasta epävarmuudesta saadaan työmme tilanneen ammattikorkeakoulun turvallisuushenkilöstön tietoon. Väkivallan uhkaa vastaan suojautuminen toimisi myös hyvänä jatkotutkimusaiheena omalle opinnäytetyöllemme.

Halusimme kyselyn viimeisen avoimen kysymyksen ”Mitä ajattelet sisällesuojautumisharjoituksista?” toimivan ikään kuin loppukoontina, jossa vastaajat saivat kertoa viimeisen mielipiteensä sisällesuojautumisharjoituksista. Kysymys jätettiin viimeiseksi myös siitä syystä, että vastaajat voivat vastausta kirjoittaessaan pohtia aikaisempia kysymyksiä, niihin antamiaan vastauksiaan sekä näiden molempien herättämiä ajatuksia. Ajatuksena olikin, että kyselyyn

vastatessa vastaajat näkisivät sisälle suojautumisen olevan isompi kokonaisuus, sen jokavuotisen pakollisen harjoituksen sijaan.

Kysymykseen vastasi 86,7% / 26 vastaajaa. 70% / 21 vastauksessa vastaajat kuvailivat harjoituksia ”tärkeinä”, ”tarpeellisina” ja ”hyvinä”. Muita esille tulleita ajatuksia sisällesuojautumisharjoituksista olivat esimerkiksi erilaisen kehitysehdotukset ja kokemukset aikaisemmista harjoituksista. Vastausten pohjalta syntyi käsitys, että henkilöstö pitää harjoituksia tärkeinä, osan vastaajista jopa perustellessa vastauksissaan harjoitusten tärkeyttä. Esimerkkinä tällaisesta perustelusta voidaan antaa erään vastaajan kommenttia siitä, miten ”vain harjoittelemalla voi rakentaa toimintaa ohjaavia malleja”. Osassa vastauksia sisälle suojautuminen rinnastettiin tärkeydessään hätäpoistumiseen. Vastaajat kertoivatkin, kuinka tärkeää on huomioida kummankin tärkeys turvallisuusharjoittelussa ja -koulutuksessa.

Kehitysehdotuksina sisällesuojautumisharjoituksia kohtaan esille nousivat ajatukset harjoitusten lisäämisestä, sisälle suojautumiseen liittyvän koulutusmateriaalin ja ohjeistuksen jakamisesta, sekä tilannejohtamisen tärkeyden huomioimisesta ja johtamisen harjoittelusta. Saadut kehitysehdotukset tullaan ottamaan huomioon opinnäytetyön yhteydessä tehtävän koulutusmateriaalin laadinnassa ja varsinkin tilannejohtamiseen tullaan kiinnittämään erityistä huomiota.

Vaikka ajatukset sisällesuojautumisharjoituksista olivatkin pääosin positiivisia, myös negatiivisia ajatuksia tuli esille. Osa vastaajista harmitteli harjoitusten järjestämistä kesken työpäivien, sekä niiden toistuvuutta. Huolestuttavimpana asiana nähtiin erään vastaajan vastaus, jonka mukaan sisällesuojautumisharjoitukset ovat ”yhtä turhaa pelleilyä, kuin evakuoitiharjoituksetkin”. Tällaisen ajattelun esiintyminen ammattikorkeakoulun henkilöstön keskuudessa on vaarallista, sillä mikäli asenne harjoituksia kohtaan on negatiivinen, näkyy se todennäköisesti myös henkilön harjoitussuorituksessa ja sitä myöten oikeassa poikkeustilanteessa suoriutumisessa. Henkilön välinpitämätön asenne turvallisuusasioita kohtaan saattaa heijastua myös muihin ja äärimmäisessä tapauksessa saattaa hänen vastuullaan olevat henkilöt vaaraan. Onkin tärkeää, että ammattikorkeakoulut seuraavat jatkuvasti oman henkilöstönsä asenteita turvallisuusasioita kohtaan, jotta negatiivisiin tunteisiin pystytään puuttumaan ajoissa, eivätkä ne tule esille vasta harjoituksissa tai tositilanteissa (Martikainen & Ranta 2017, 33). Turvallisuusharjoitusten järjestäjien tulisikin pystyä kertomaan harjoituksiin osallistujille miksi asioita harjoitellaan ja miksi harjoitukset ovat tärkeä osa yhteisön arkea. Martikainen ja Ranta tiivistävät asian hyvin lauseella ”turvallisuustyö on koko oppilaitosyhteisön yhteinen asia” (2017, 56).

6.2 Kyselyn yhteenveto

Sisälle suojautumisen kaltaisessa haastavassa tilanteessa on tärkeää, että henkilöstö luottaa omiin taitoihinsa, sillä Mankolan, Larjovuoren & Heikkilä-Tammen (2014, 6) mukaan

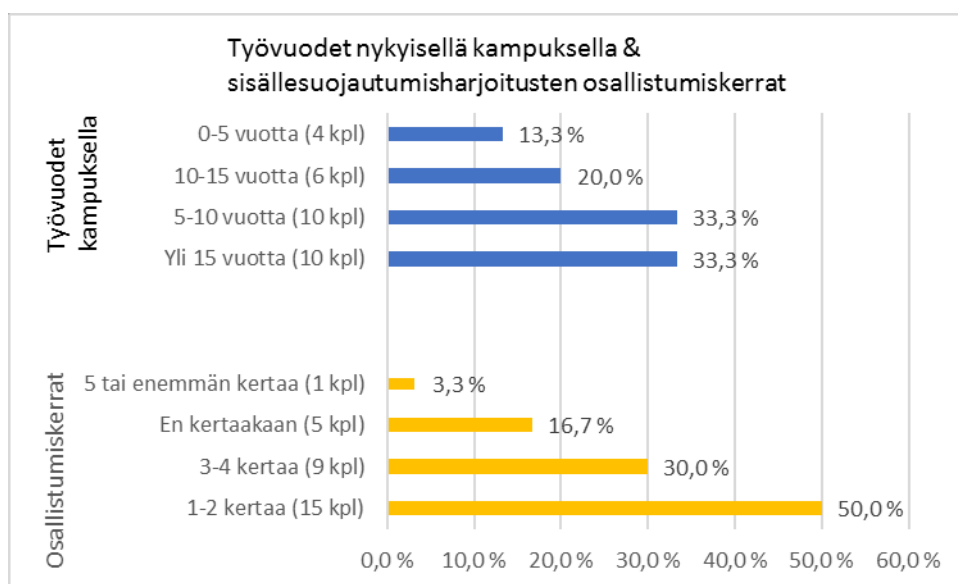
itseluottamus on yksi tärkeimmistä henkilön suoriutumiseen ja toimintakykyyn vaikuttavista voimavaroista. Hyvä itseluottamus myös auttaa henkilöä sisälle suojautumisen kaltaisen haastavan tehtävän hoitamisessa. Sisällesuojautumistoimintaan oleellisesti kuuluvien harjoitusten ja koulutusten ei tulisi kehittää ainoastaan henkilöstön taitoja vaan myös heidän itseluottamustaan. Harjoituksissa ja koulutuksissa koetut onnistumisen kokemukset ovat erinomainen tapa vahvistaa henkilöstön itseluottamusta. Onkin tärkeää, että esimerkiksi harjoituksen jälkeisessä palautekeskustelussa korostettaisiin onnistumisia, ja samalla puhuttaisiin epäonnistumisten sijaan kehityskohteista. Näin ollen onnistumisen tunteet auttaisivat myös luomaan kuvaa harjoituksista positiivisena asiana, niin sanotun ”pakollisen pahan” sijaan. (Mankola, Larjovuori & Heikkilä-Tammi 2014, 6, 12.)

Työmme tilannut ammattikorkeakoulu on järjestänyt aikaisemmat sisällesuojautumisharjoituksensa perustuen heidän omiin riskikartoituksiin, siitä mitkä ovat todennäköisimmät syyt sisälle suojautumiseen. Harjoitusten yleisin syy onkin ollut vaarallisen aineen onnettomuus. Halusimme kuitenkin selvittää, mikä henkilöstön mielestä on todennäköisin syy sisällesuojautumistoiminnan aloittamiselle. Saadut vastaukset noudattivat ammattikorkeakoulun riskikartoituksen mukaista linjaa ja vaarallisen aineen onnettomuus nousi henkilöstön keskuudessa todennäköisimmäksi toiminnan syyksi. Ryhmämme jäi kuitenkin miettimään, olisivatko saadut vastaukset muuttuneet, mikäli olisimme ennen kyselyä järjestäneet sisällesuojautumisharjoitukset johonkin toiseen syyhyn perustuen. Kysymyksen vastauksia tutkiessamme huomasimme myös, ettei mediassa paljon näkyvää mutta toteutumisriskiltään matalaa väkivallan uhan realisoitumista pidetä kovinkaan todennäköisenä syynä sisälle suojautumiseen. Tämä saattaa kertoa kouluturvallisuuden tason olevan ammattikorkeakouluissa korkealla ainakin vastaajien keskuudessa.

Saimme kyselyn kautta tietää, että lähes puolet vastaajista eivät ole saaneet harjoitusten lisäksi muuta sisällesuojautumiskoulutusta. Koulutuksen puutteella voi olla vaikutusta harjoitusten tehokkuuteen, sillä sisälle suojautumisessa tarvittavan tiedon puute saattaa vaikuttaa harjoitukseen osallistuvan henkilön mahdollisuuksiin toimia kaikissa tarvittavissa rooleissa. On tärkeää myös miettiä, pystyykö ilman sisällesuojautumistietoa oleva henkilö toimimaan tehokkaasti oikeassa sisällesuojautumistilanteessa, jossa harjoituksissa mukana olevaa opastusta ei ole välttämättä saatavilla. Vastausten pohjalta voidaan myös miettiä uusien työntekijöiden perehdytyksen kattavuutta sisälle suojautumisen osalta, sillä sisällesuojautumistilanne saattaa toteutua ennen kuin uudet työntekijät ovat saaneet mahdollisuuden osallistua harjoituksiin.

Koulutuksen puutteesta johtuen, kiinnostuimme henkilöstön yleisestä osallistumisesta sisällesuojautumisharjoituksiin. Päätimmekin verrata tietoa vastaajien työvuosista nykyisellä kampuksellaan ja tietoa vastaajien sisällesuojautumisharjoitusten osallistumiskertoista keskenään (Kuvio 14). Näitä tietoja vertailllessamme huomasimme, että suurin osa vastaajista on

osallistunut kampuksensa sisällesuojautumisharjoituksiin korkeintaan kaksi kertaa työuransa aikana. Samaan aikaan suurin osa vastaajista on kuitenkin työskennellyt nykyisellä kampuksellaan yli 5 vuotta. Lisäksi kun huomiomme nämä tiedot ja katsomme kuvio 12:sta tietoa siitä, että suurimmassa osassa kampuksia järjestetään vuosittain vähintään yksi sisällesuojautumisharjoitus herää kysymys siitä, miksei vastaajien osallistumismäärä harjoituksiin ei ole tämän suurempi. Huomioitavaa on myös se, että suurin osa kyselyyn vastanneesta henkilöstöstä kertoo pitävänsä harjoituksia tärkeinä (Kuvio 12), vaikka he eivät niihin kyselyn tietojen valossa vuosittain osallistuisikaan.

Kuvio 14: Työvuodet & harjoituksiin osallistumiskerrat

Yksi harjoituksiin osallistumiseen vaikuttava syy saattaa olla siinä, ettei työn tilannut ammatikorkeakoulu ole vaatinut ilmoittautumista tai nimenhuutoa aikaisemmissa harjoituksissaan. Näin ollen henkilöstöllä onkin ollut halutessaan mahdollisuus jättäytyä harjoituksista pois. Toinen vaikuttava tekijä voi puolestaan olla kysymysasettelussa, jossa kysytään vain osallistumisesta sisällesuojautumisharjoituksiin vastaajan nykyisellä kampuksella. Näin ollen henkilöt, jotka ovat aikaisemmin työskennelleet muilla kampuksilla saattavat vastata harjoitusmääräkseen 1-2, vaikka he olisivat osallistuneet aikaisemmillä kampuksillaan harjoituksiin vuosittain. Henkilöstön osallistumista sisällesuojautumisharjoituksiin tulisi kuitenkin tutkia lisää, jotta mahdolliset osallistumiseen negatiivisesti vaikuttavat tekijät saataisiin selville. Opinnäytetyön kannalta huomioitavaa kuitenkin on, että kyselyn tulokset puhuvat sisälle suojautumiseen liittyvän itseopiskelumateriaalin puolesta (Kuvio 8). Toivommekin, että tekemällämme koulutusmateriaalilla tulee olemaan positiivinen vaikutus henkilöstön koulutus- ja harjoittelumääriin.

Yksi opinnäytetyön tavoite oli kehittää ammattikorkeakoulun sisällesuojautumistoimintaa, ja saimmekin huomata kirjallisten vastausten antavan meille paljon tietoa mahdollisista kehityskohteista. Vastauksista kävi esimerkiksi ilmi, etteivät vastaajat koe etukäteisilmoituksia järjestettävistä sisällesuojautumisharjoituksista kovinkaan tärkeinä, vaikka osa vastaajista tiedon etukäteen haluaakin. Harjoituksista etukäteen ilmoittamisessa onkin sekä hyviä, että huonoja puolia. Osaltaan etukäteen ilmoittaminen antaa henkilöstölle mahdollisuuden varautua harjoitukseen ja kerrata tietotaitoaan ennen harjoitusta. Toisaalta etukäteen ilmoittaminen vie harjoitukselta todenperäisyyttä, sillä sisälle suojautumiseen johtavat poikkeustilanteet tulevat usein yllättäen. Yllätysharjoituksia järjestettäessä tulee kuitenkin huomioida, että ne saattavat esimerkiksi tärkeitä kokouksia tai oppitunteja keskeyttäessään aiheuttaa varsin negatiivisia tuntemuksia henkilöstössä, millä saattaa olla vaikutusta harjoituksen kulkuun. Ilmoittamalla harjoituksista etukäteen henkilöstö saakin mahdollisuuden varata kalenteristaan aikaa harjoitukselle, jolloin heidän ei tarvitse murehtia harjoituksen kestosta. Nykyisessä monikulttuurisessa ympäristössä on myös tärkeää muistaa, että mikäli opiskelijat otetaan harjoitukseen mukaan heidän joukossaan voi olla henkilöitä, jotka aiempien elämänkokemustensa takia saattavat kokea yllättäen tulevat harjoitukset ja niihin liittyvät hälytykset traumaattisina ja stressaavina.

Etukäteisilmoituksiin liittyen saimme myös kyselyn avulla selville, ettei henkilöstö tositilanteessa välitä siitä, miten tieto sisällesuojautumistoiminnan aloittamisesta heille tulee, kunhan henkilöstö saa tiedon ennen opiskelijoita. Tämä toive kävi ilmi myös harjoitusten jälkeen järjestetyissä palautekeskusteluissa, joissa erityiseksi syyksi mainittiin se, että saamalla tiedon ennen opiskelijoita, henkilöstö ehtii valmistautua henkisesti yhteisellä kuulutuksella käynnistyvään sisälle suojautumiseen. Etukäteisilmoitus antaa myös mahdollisuuden esimerkiksi johdokeskuksen valmistelun aloittamiselle, ennen kuin tilanne varsinaisesti lähtee käyntiin.

Kyselyyn osallistui kahden eri ammattikorkeakoulun henkilöstöä, mikä mahdollisti vertailun näiden koulujen sisälle suojautumiseen liittyvien asenteiden ja taitojen välillä. Vastauksia verrattaessa, teimme hypoteesia vastaavan havainnon siitä, että sisälle suojautumiseen liittyvät asiat ovat paremmin hallussa työn tilanneen ammattikorkeakoulun henkilöstön keskuudessa. Työn tilanneen ammattikorkeakoulun henkilöstön vastaukset luovat kuvan hyvästä sisälle suojautumisen perustasosta. Vastauksista käy esimerkiksi ilmi, että työn tilanneen ammattikorkeakoulun henkilöstö luottaa enemmän taitoihinsa kuin kumppaniammattikorkeakoulun henkilöstö. Työn tilanneen ammattikorkeakoulun henkilöstö antoi lisäksi yksityiskohtaisempia ja tarkempia vastauksia koskien esimerkiksi sisällesuojautumistilojen sijaintia ja vastaajan omaa rooliaan sisällesuojautumistilanteessa. Työn tilanneen ammattikorkeakoulun korkeampi tietotaso oli odotettavissa, sillä kyseinen ammattikorkeakoulu on tunnettu hyvästä paneutumisestaan turvallisuusasioihin.

Kyselyn vastauksista nousi esiin huomio siitä, että samoilla kampuksilla työskentelevät ihmiset antoivat kuviossa 11 esitettyyn kysymykseen ”Kuinka monta sisällesuojautumisharjoitusta pääasiallisella kampuksellasi järjestetään vuodessa?” erilaisia vastauksia. On kuitenkin mahdollista, että henkilöt työskentelevät samalla kampuksella eri tehtävissä, jonka takia harjoitukset tavoittavat heidät eri tavalla. Esimerkiksi opetushenkilökuntaan kuuluva henkilö saattaa osallistua harjoituksiin useammin kuin kerran vuodessa, kun taas enimmäkseen etätöytä tekevä projektityöntekijä voi jäädä kokonaan harjoitusten ulkopuolelle. Varmuus tähän asiaan oltaisiin voitu saada kyselyn taustatieto-osiossa olevalla, henkilöiden roolia/työtehtävää käsittelevällä kysymyksellä. Näin oltaisiin voitu verrata, onko syy erilaisiin vastauksiin tosiaan vastaajien eri työtehtävissä, vai onko syy muualla, esimerkiksi puutteellisissa harjoituksista ilmoittamisessa. Olimme voineet myös selvittää mihin aikaan päivästä harjoitukset on yleensä järjestetty. Näin olisimme voineet saada tietoa siitä, johtuvatko erilaiset vastaukset yksinkertaisesti harjoitusten ajankohdasta, sillä esimerkiksi iltapäivään ajoittuvissa harjoituksissa osa henkilöstöstä on jo voinut päättää työpäivänsä ennen harjoituksen alkua.

Kyselyn tarkoituksena oli tuottaa tietoa sisällesuojautumistoiminnan nykytasosta ja mahdollisista kehityskohteista. Pienestä otoksesta huolimatta kysely oli varsin onnistunut. Saadut vastaukset kertovat sisälle suojautumisen ja siihen liittyvien asioiden olevan hyvällä perustasolla. Ammattikorkeakoulun henkilöstö esimerkiksi pitää sisälle suojautumiseen liittyviä harjoituksia ja koulutuksia tärkeinä ja he ovat kiinnostuneet kehittämään omaa sisällesuojautumisaamistaan.

Vastaukset toivat myös esille kehityskohteita, jotka tulee sisällesuojautumiskoulutusmateriaalin valmistelussa huomioida. Kyselyn tulosten yleistettävyyttä kuitenkin heikensi sen suppea otanta (30 vastausta), sillä laajempi otanta olisi tarjonnut meille paremmin yleistettävissä olevan kuvan ammattikorkeakoulun henkilöstön asenteista ja osaamisen tasosta. Pieni otanta johti myös siihen, että yhdestä kampuksesta emme saaneet yhtäkään vastausta. Näin ollen kyseisen kampuksen henkilöstöön liittyvät tiedot, mahdolliset puutteet ja haasteet jäivät kokonaan sisällesuojautumisharjoituksissa tapahtuvan havainnoinnin varaan. On kuitenkin tärkeää huomioida, että vaikka kyselyn otos oli pieni, löytyi vastaajien joukosta silti henkilöitä, jotka ovat joutuneet sisälle suojautumaan.

Valvoimme kyselyn vastausaikana saamiemme vastausten määrää ja huomasimmekin ensimmäisen viikon jälkeen otannan uhkaavan jäädä erittäin alhaiseksi. Tästä johtuen jouduimme lähettämään henkilöstölle muistutuksen kyselystä. Muistutuksen jälkeen vastauksia tuli hieman enemmän kuin alkuperäisen kutsun kautta. Kyselyajan umpeuduttua ymmärsimme, että kyselystä olisi pitänyt muistuttaa vielä toisen kerran. Tämän toisen muistutusviestin jälkeen olisimme voineet varmistua siitä, että kaikki kyselyyn mukaan haluavat henkilöstön jäsenet olisi tavoitettu.

7 Koulutusmateriaali (Vainikainen)

Opinnäytetyöstä neuvoteltaessa yhtenä keskeisenä aiheena oli laadukkaan ja yhtenäisen koulutusmateriaalin tuottaminen. Koulutusmateriaali sisälle suojautumisesta koostettaisiin ammattikorkeakoulun eri kampuksilla käytössä olevien materiaaleja yhdistämällä, sekä tuottamalla kokonaan uutta koulutusmateriaalia. Tietoperustan kokoamisen sisälle suojautumisesta olimme aloittaneet tammikuussa 2018. Aihetta ryhmämme on toki sivunnut jo aiemmissa opinnoissa sekä työelämässä.

Sisälle suojautumisen syyt ja perusteet katsoimme oleelliseksi pitää kirjallisessa muodossa, jotta pakollinen tieto voidaan pitää tarjolla kampusten luokkien turvainfo-laatikoissa. Näihin laatikoihin tuotettiin myös mahdollisimman yksinkertaiset ja selkeät ohjeet sisällesuojautumistoiminnasta sekä rakennuksesta poistumisesta. Kirjallista materiaalia päivittäessä otimme huomioon kyselyistä saadun palautteen, sekä huomiot laadukkaan ohjeistuksen tuottamisesta, joita olimme tehneet tietoperustaa kerätessämme. Kirjallisen materiaalin päivytyksessä otettiin myös huomioon materiaalin hyödynnettävyys ja yhteneväisyys tuotettavan videomateriaalin kanssa.

Opetusvideoiden tekoon päädyimme muutaman sisällesuojautumisskenaarion osalta, sekä muutaman aiheeseen liittyvän selkeän yksittäisen kokonaisuuden osalta. Liikkuva kuva antaa selkeän kuvan toiminnasta ja materiaaliin perehtyvä katsoja saa visuaalisen sekä auditiivisen muistijäljen toiminnasta tilanteen aikana. Lyhyet videot mahdollistavat myös koulutusmateriaaliin perehtymisen hetkinä, jolloin ei ole aikaa alkaa selata tekstiä. Opetushenkilökunnalla lyhyitä taukoja mahtuu päivään useampia, esimerkiksi oppituntien välissä. Videot helpottavat myös opiskeltavaan aiheeseen perehtymistä, koska niiden seuraaminen pieneltä, esimerkiksi puhelimen, näytöltä on helpompaa kuin tekstin lukeminen saman kokoiselta ruudulta.

7.1 Oppiminen ja opetusvideot

Oppiminen määritellään kyvyksi yhdistellä uutta tietoa aiemmin opittuihin tieto-, taito- tai asennekarttoihin. Yhdistäminen voi tapahtua aiemmin opittua tietoa täydentämällä, sitä karsimalla tai vaihtoehtoisesti luodaan kokonaan uutta oppia. Oppimisesta muodostuu osaamista, joka mahdollistaa opitun asian soveltamisen käytäntöön. Viestintä luo pohjan opettamiselle ja oppimiselle. Opiskeltaessa uusia asioita aluksi muodostetaan mielikuva uudesta asiasta, seuraavaksi opiskeltava asia siirretään käytäntöön, sitä kokeilemalla ja hankkimalla siitä kokemusta. Kokeiluja varten tulee järjestää aktiivisia käytännön harjoituksia. (Repo & Nuutinen 2003, 40.)

Ihmisillä on erilaisia vahvuuksia tiedon vastaanottamiseen ja uuden oppimiseen. Oppimistavat voidaan jakaa visuaaliseen, auditiiviseen ja kinesteettiseen tyyliin. (Repo & Nuutinen 2003, 33.) Visuaalinen ihminen oppii asiat parhaiten näkemällä, kun taas auditiivinen ihminen vaatii

asioiden kuulemisen parhaan oppimistuloksen saavuttamiseksi. Kinesteettinen oppimistyyli taas perustuu liikkeeseen.

Videoiden käyttö opetusmateriaalina on lisääntynyt viime vuosina ja kasvua voidaan olettaa tapahtuvan jatkossakin verkko-opetuksen lisääntyessä jatkuvasti. Opetusvideot mahdollistavat opetuksessa paljon käytetyn yhdistelmän eli äänen ja kuvan yhdistämisen. Parhaimmillaan videot siis tarjoavat katsojalleen auditiivisen ja visuaalisen ärsyksen ja mahdollistavat tätä kautta tehokkaamman oppimisen auditiivisille ja visuaalisille oppijoille. (Aaltonen 2002, 16.; Vainionpää 2006, 35.) Oppimateriaalina videomuoto on hyvä myös, koska opetuksen pariin voi palata omaan tahtiin sekä videolta voi etsiä juuri haluamansa kohdan. Opetusvideot mahdollistavat myös etäopiskelun esimerkiksi verkon välityksellä, jolloin opiskelijoilta edellytetään motivaatiota opiskella asioita itsenäisesti.

Opetusvideolla liikkuvan kuvan ansiosta voidaan esittää asioita, jotka ovat muutoin vaikeita tai mahdottomia nähdä (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 12). Verkko-opetuksen yleistymisen ja kehittymisen myötä opetusvideoiden käyttö opetuksessa on lisääntynyt (Hakkarainen & Kumpulainen 2011, 10). Opetusmielessä tehdyt videot tarjoavat oppimiskokemuksen tekijälleen tai tekijöilleen opetusvideon aiheesta jo videota tehdessä, tämän lisäksi valmis tuotos tarjoaa oppia katsojilleen. Opetusvideoiden teko toimii erinomaisena välineenä tutustua opetusvideon aiheeseen eri näkökulmasta mistä asiaa muutoin tarkastelisi. (Lautkankare 2014.)

Käytännön harjoitukset eroavat merkittävästi toisistaan riippuen onko opittava ja harjoitettava asia esimerkiksi laskukaava vai sisällesuojautumisharjoitus. Sisällesuojautumisharjoituksessa on useita muuttujia, jotka vaikuttavat koko prosessiin. Laskukaavat ja harjoitukset taas noudattavat aina samaa muotoa, harjoituksessa käytettyjen lukujen ollessa ainoita muuttujia.

7.2 Oppimisen tukeminen video-opetuksella

Ihmisten kykyyn oppia vaikuttavat monet asiat, osaan asioista voi opettamisella vaikuttaa, kun taas osa asioista on muuttumattomia. Oppimistyyli ja sen vahvuudet ovat asia, jota opettamisella ei voi muuttaa, mutta oppimista voi tukea tarjoamalla oppimistyyliä tukevaa opetusmateriaalia. Opetusvideo tarjoaa mahdollisuuden näyttää mallisuorituksen opetettavasta asiasta, lisäksi kuvan voi pysäyttää sekä sitä voi kelata edes takaisin. Kuva tarjoaa tehokkaita ärsyksiä visuaalisille oppijoille, kun taas videon ääni tukee auditiivista oppimistyyliä. Audiitiivinen ihminen ei välitä visuaalisesta puolesta niin paljon, vaan hänen oppimistaan tukee parhaiten äänitetty opetus sopivalla rytmillä, toistolla sekä riittävä aika sisäistää asiat. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2007, 141; Vainionpää 2006, 35.)

Visuaalista oppijaa tuetaan parhaiten mahdollistamalla opetuksen seuraaminen katsomalla. Tehokas oppiminen vaatii kuvia, monisteita, kalvoja ja kaavioita. Pelkkään kuuloaistiin tai tekstiin perustuvasta opetuksesta visuaalinen ihminen ei pysty hahmottamaan sisältöä

paremmin. Visuaaliset oppijat haluavat ymmärtää ja hahmottaa kokonaisuuden pääpiirteissään ennen paneutumista asian yksityiskohtiin.

Lapset ja nuoret tottuvat entistä aikaisemmin nopeatempoiseen kuva- ja äänivilinään. Kohteissa televisiot ovat päällä vaikka niitä ei katsota, ostoskeskuksissa videotaulut vilkkuvat ja kaiuttimen soivat sekä kännyköistä ja tietokoneelta katsotaan kuvia ja videoita. Opetuksessa mediaa voidaan käyttää välineenä, kohteena tai työtapana. Videoita opetuksessa on hyödynnetty eniten videoiden sisällön vuoksi. (Laine ym. 2007, 156-158.) Videolta yksittäisten kuvien havaitseminen on hankalaa, mutta videot mahdollistavat kokonaisuusien esittämisen.

Opetusvideon tärkeimmät ominaisuudet ovat asian havainnollistaminen, sopiva pituus sekä vakuuttavuus. Näihin ominaisuuksiin päästään ennakkosuunnittelulla, jonka aikana tehdään käsikirjoitus ja tuotantosuunnitelma. Tämän jälkeen voidaan siirtyä kuvaamaan ja tuottamaan opetusvideota. Opetusvideon tulee edetä lineaarisesti ja olla kokonaan katsottavissa kerralla. Opetusvideot eivät saa olla liian pitkiä, vaan katsojan pitää jaksaa katsoa mielenkiinnolla koko video. (Keränen & Penttinen 2007, 198.) Opetusvideoiden tarkoitus on toimia oppimista tukevana materiaalina. Onnistuessaan opetusvideo motivoi etsimään vastauksia ongelmiin, kehittää lisäkysymyksiä, mutta myös mahdollistaa toiminnan.

7.3 Opetusvideo multimedian osana

Multimedia on usean eri tyyppisen mediamuodon yhdistelmä. Multimediaa voi koostaa muodostamalla esimerkiksi kuvasta, äänestä ja tekstistä yhden kokonaisuuden. Multimediateoksia voidaan esittää ja jakaa helposti nykyisenä älylaitteiden ja langattomien verkkojen aikakautena. Tavanomaisin multimedian muoto on video tai elokuva. Opetusvideossa opettavan asian oikea suoritustapa voidaan havainnollistaa kuvan ja äänen avulla. Opetusvideo näyttää esitettävän asian selkeästi yhtenä kokonaisuutena, sekä tarvittaessa pienempinä osina tai osakokonaisuuksina. Opetusvideon tarkoitus on havainnollistaa esitettävä asia kronologisesti ja järjestelmällisesti hyödyntäen erilaisia kuvakulmia, kerrontaa tai muuta ääniraitaa ja mahdollisesti vielä tekstiä.

Videotuotannon ennakkosuunnittelu on tärkeää, tuotannon sisältäessä monia pitkäkestoisia vaiheita. Videotuotanto aloitetaan ideasta, jonka jälkeen suunnitellaan ohjelmaluonnos eli synopsis. Synopsis sisältää ohjelman tärkeimmät tapahtumat aikajärjestyksessä. Synopsiksesta seuraavassa vaiheessa valmistellaan käsikirjoitus ja kuvakäsikirjoitus sekä mahdollisesti kustannusarvio. Kustannusarvio sisältää kuvauspäivien mukaan lasketun hinta-arvion tarvittavan kaluston sekä henkilöstökustannusten mukaan. Käsikirjoitus ja kuvakäsikirjoitus viimeistellään lopuksi edellä mainitun tiedon pohjalta. Käsikirjoitus on projektin runko ja sisältää erikseen jokaisen kohtauksen suunnitellun toiminnan. (Keränen, Lamberg & Penttinen 2005.)

Kuvakäsikirjoitus tai storyboard on kohtaus kohtaukselta suunniteltu sarjakuvamainen ja yksityiskohtainen ohje videokuvausta varten. Kuvakäsikirjoitus on visuaalisesti tarkka kuvaus työn etenemisestä (Pirilä & Kivi 2010.) Kuvakäsikirjoitus kirjoitetaan käsikirjoituksen pohjalta ja se toimii muistilistana videon sisällöstä. Kuvakäsikirjoituksen mukaan eteneminen ei kuitenkaan ole projektin kuluessa välttämätöntä, toisin kuin käsikirjoituksessa pysyminen. Kuvakäsikirjoituksessa voidaan joustaa prosessissa, jos matkan varrella havaitaan parempia kuvakulmia tai menetelmiä. (Aaltonen 2002.)

7.4 Videomuotoisen oppimateriaalin tuottaminen

Videoiden tuottamiseen lähdettiin korkeakoulun turvallisuuspäällikön pyynnöstä. Verkko-opetus mahdollistaa korkeakoulun sisällesuojautumiskoulutuksen järjestämisen joustavasti, koulutukseen osallistujia aikaan ja paikkaan sitouttamatta. Aikatauluongelmat ovat olleet yleisimmin kerrottu syy jättää aikaan ja paikkaan sidotut koulutukset väliin ja verkko-opetuksella edellä mainittu ongelma voitaisiin taklata syrjään. Turvallisuuspäällikön näkemyksen mukaan mitä useampi henkilökunnan jäsen perehtyisi sisälle suojautumiseen sen paremmin harjoitukset tulisivat menemään sekä tietysti toiminta tositilanteessa, mikäli tilanne joskus vaatisi suojautumista sisälle.

Opetusvideoiden suunnittelu alkoi maaliskuussa 2018, kun olimme saaneet kyselytutkimuksen virtuaaliseksi sekä kirjallista sisällesuojautumismateriaalia uudistettua. Käsikirjoituksissa ja kuvauksessa keskityimme näyttämään mielestämme oleelliset pääkohdat sisälle suojautumisesta. Käsikirjoitukset suunniteltiin tarkasti etukäteen, jotta opetusvideoiden kuvaamiseen ei kuluisi kohtuuttomasti aikaa.

Sisällesuojautuminen korkeakouluympäristössä on moniulotteinen kokonaisuus useilla muuttujilla. Varsinkin useiden muuttujien vuoksi käytännön harjoittelu on erittäin oleellista, mutta opetusvideolla voidaan sisällesuojautumisen pääkohdat esittää helposti ymmärrettävässä muodossa. Pyrimme rajaamaan opetusvideoiden keston mahdollisimman lyhyeksi ja sisällön yhteen skenaarioon per opetusvideo.

7.5 Opetusvideon käsikirjoitus ja kuvaus

Opetusvideoiden tekeminen aloitettiin perehtymällä aiheeseen liittyvään materiaaliin ja poimimalla sieltä perusteet hyvälle opetusvideolle. Tämän jälkeen lähdettiin toteuttamaan videoiden teosta saatua oppia jakamalla sisällesuojautumiskoulutuskokonaisuus pienempiin osiin. Jakaminen tehtiin miettimällä erilaisia yksittäisiä skenaarioita ja poimimalla oleelliset asiat jokaiseen skenaarioon. Koko sisällesuojautumiskoulutusmateriaalista saatiin jaettua viisi kokonaisuutta, joista videot tehtiin. Opetusvideot tehtiin myös rakennuksesta poistumisesta, koska luokissa oleviin turvainfo-laatikkojen kirjalliseen materiaaliin kuului ohjeistus rakennuksesta poistumisesta. Näin ollen opetusvideoiden kuvauksen yhteydessä nähtiin tarpeelliseksi

kuvata opetusvideo myös kyseisestä aiheesta. Liite 6 sisältää videokäsikirjoituksen poistumiskäsäsky videosta.

Videoiden käsikirjoitus noudatti turvainfo-laatikossa olevan ohjeistuksen otsikkotasoa. Otsikkotason käyttö videon käsikirjoituksen runkona perusteltiin ihmisen muistin tukemisella. Tilanteessa, jossa toimitaan ohjelapun mukaan, samojen otsikoiden esiintymien saattaa paremmin tuoda ohjevideoissa nähdyn toiminnan mieleen ja tällöin toiminta kokonaisuudessaan olisi sujuvampaa.

Opetusvideoita kuvattiin viidestä aiheesta. Turvainfo-laatikkoon liittyvistä aiheista kuvattiin videot ”sisällesuojautuminen ollessasi yksin”, ”sisällesuojautuminen ollessasi ryhmän kanssa” ja ”poistumiskäsäsky”. Lisäksi kuvattiin videot turvainfo-laatikon ja sisällesuojautumislaitikon tarkemmasta sisällöstä. Videoiden kuvaamista varten suoritettiin kampuksilla kyselyjä, joiden tarkoituksena oli löytää opiskelijoista tai muista tiloissa oleskelevista halukkaita avustajia videoiden kuvauksiin. Etsinnöistä ja kyselyistä huolimatta emme saaneet yhtään avustajaa esiintymään videolla, joten jouduimme tyytymään tuottamaan videot opinnäytetyöryhmän kesken (Kuva 1). Kyseinen muutos ei vaikuttanut merkittävästi tuotantoprosessiin, sillä kolmen hengen opinnäytetyöryhmästä pystyi muodostamaan videon toteutukseen tarvittavat näyttelijäryhmät eli vastuuhenkilö/opettaja ja luokka/ryhmä/opiskelijat.

Kuva 1: Kuvakaappaus opetusvideolta

Videoiden tekeminen aloitettiin turvainfo-laatikosta (Kuva 2) löytyvien tilanneohjekorttien pohjalta, nämä tilannekortit toimivat myös videon käsikirjoituksena. Tilanneohjekortissa (Liite 5) on kuuden kohdan yksi- tai kaksisanaiset ohjeet toiminnasta, näitä ohjeita käytettiin videoiden otsikkotasossa. Erittäin yksinkertaisen käsikirjoituspohjan toimintaosuuksille mietittiin tarkempaa sisältöä, joka avaisi toiminnan mahdollisimman hyvin. Yksityiskohtaisemman

käsikirjoituksen mukainen toiminta suoritetaan fyysisesti, sekä sitä avataan hieman tarkemmin taustalla kuuluvalla selostuksella. Toiminta ja selostus pidettiin mahdollisimman yksinkertaisena ja rauhallisena, jotta videoiden pituus pysyisi selkeänä ja lyhyenä. Opetusvideoilla käydään tarkasti läpi toiminta erilaisissa sisällesuojautumistilanteissa. Videon aluksi käydään läpi skenaario ja tapahtumien pääkohdat otsikkojen avulla. Videon edetessä pääkohtien toimintaan paneudutaan tarkemmin liikkuvan kuvan ja kerronnan avustuksella.

Kuva 2: Kuvakaappaus turvainfo-laatikkoa käsittelevästä videosta

Opetusvideoiden kuvaamista varten vierailtiin eräällä työn tilanteen ammattikorkeakoulun kampuksella, josta saimme käyttöömmä tilat opetusvideon kuvaamista varten. Opetusvideoita kuvattiin normaaleissa opetustiloissa (Kuva 3) sekä muissa yleisissä tiloissa, jotka ovat käytössä sisällesuojautumisharjoituksissa sekä mahdollisessa sisällesuojautumistilanteessa. Opetusvideot kuvattiin viiden päivän aikana. Kuvaamiseen käytettiin Apple iPhone 5s matkapuhelinta, jota käytettiin myös ääniraidan jälkiäänitykseen. Opetusvideot editoitiin kokonaisuudessaan Final Cut Pro- ohjelmalla (Apple 2018.).

Kuva 3: Kuvakaappaus suojautumistiloja käsittelevästä opetusvideosta

Osana opinnäytetyön kokonaisuutta tuotetut opetusvideot tulevat korkeakoulun sisäiseen portaaliin, minkä kautta sisällesuojautumiskoulutukset voidaan jatkossa järjestää. Opetusvideot ovat osa sisällesuojautumiskoulutuksen materiaalia, mutta niiden on tarkoitus tarjota riittävä sisältö myös itsenäisenä materiaalina toimimiseen. Sisällesuojautumiskoulutusten materiaali on alustavasti tarjolla vain työn tilanteen ammattikorkeakoulun sekä kumppaniammattikorkeakoulun henkilökunnan sisäiseen käyttöön.

7.6 Tekijänoikeudet

Tekijänoikeuslaki määrittelee tekijänoikeudet luovan työn tekijöille. Tekijänoikeuslaki määrittelee teos- käsitteen tarkasti, mutta tekijänoikeuslaissa määritelty teos voi olla esimerkiksi video. Videoteoksia säätelee tekijänoikeuslain lisäksi useat muut lait. Tekijänoikeuslaki suojaa vain yksittäistä teosta, mutta ei esimerkiksi teoksen ideaa tai aihetta. Tekijänoikeus teokseen säilyy tekijän eliniän ajan, ja vielä 70 vuotta kuolinpäivästä eteenpäin. Videoteoksissa tekijän nimi tai muu tunniste näkyy yleensä videossa, yleensä videon lopussa. Tekijän nimeä ei tarvitse julkaista, jos tekijä itse niin haluaa tai julkaisematta jättämisestä on sovittu etukäteen. (Leponiemi 2010, 174-178; Tekijänoikeuslaki 404/1961.)

Julkisilla paikoilla saa kuvata ja äänittää teosta kohteesta riippumatta. Julkisen paikan määritelmä on tila tai alue, joka on vapaasti kaikkien käytössä. Julkisella paikalla kuvattua materiaalia ei kuitenkaan saa poikkeuksetta esittää, vaan julkiseen esittämiseen on lainsäädännössä rajoitteita. Kaupallisessa teoksessa esiintyviltä henkilöiltä tarvitaan lupa teoksen julkaisuun. Ei-kaupallisen teoksen julkaisuun ei tarvitse lupaa. Mikäli ihmistä ei pysty tunnistamaan teoksesta, esimerkiksi videolta, häneltä ei tarvitse kysyä lupaa julkaisemiseen. Poikkeuksena

sääntöön on tilanne, missä tunnistamaton henkilö nimenomaisesti kieltää julkaisun. Julkisesti ei voida myöskään esittää teosta, jossa esiintyvää henkilöä loukataan. Esityskielto edellyttää kuitenkin tässäkin tapauksessa sitä, että henkilö on tunnistettavissa. Muissa tapauksissa myös henkilöä loukkaavaa materiaalia voidaan esittää. (Leponiemi 2010, 166.)

8 Turvallisuusharjoitus (Virkkunen)

Turvallisuusharjoitukset voidaan yhdysvaltalaisen yleisen periaatteen mukaan jakaa neljään eri luokkaan, mikä pätee myös Suomessa. Ensimmäiseen luokkaan kuuluvat esimerkiksi turvallisuuskävelyt, työpajat sekä seminaarit. Niiden tarkoituksena on usein tutustuttaa harjoitukseen osallistuvia heidän rooleistaan ja vastuistaan. Turvallisuuskävelyssä, työpajassa tai seminaarissa voidaan käydä läpi myös kriisiviestinnän ja hätätilanteiden hallinnan peruseriaatteita. (Department of Homeland Security.)

Toiseen luokkaan kuuluvat esimerkiksi erilaiset keskusteluryhmät (esim. pöytäharjoitukset, englanniksi tabletop exercises), missä harjoitukseen osallistuvat henkilöt kokoontuvat työtilaan keskustelemaan omista rooleistaan hätätilanteen aikana. Keskusteluryhmän vetäjä käy usein läpi erilaisia skenaarioita, jolloin ryhmän kanssa voidaan käydä läpi tilanteen kulkua ja omia rooleja. Esimerkkiskenaarioita voivat olla esimerkiksi sisälle suojautuminen, kiinteistöstä poistuminen tai tulipalo. (Department of Homeland Security.)

Kolmanteen luokkaan kuuluvat toiminnalliset harjoitukset. Toiminnallisten harjoitusten ideana on vahvistaa harjoitukseen osallistuvien valmiutta toimia todellisessa hätätilanteessa. Toiminnallisissa harjoituksissa toteutetaan usein erilaisia skenaarioita, kuten esimerkiksi yrityksen kriittisen toiminnan keskeytyminen (Department of Homeland Security). Viranomaiset eivät lähtökohtaisesti osallistu toiminnallisiin harjoituksiin (California Hospital Association 2017).

Neljänteen luokkaan kuuluvat täyden mittakaavan harjoitukset. Täyden mittakaavan harjoituksen on tarkoitus olla mahdollisimman lähellä todellista tilannetta. Tätä mieltä on myös Jaakkola (1997, 159), jonka mielestä esimerkiksi koulussa järjestettävä turvallisuusharjoitus tulee aloittaa oppituntien ollessa käynnissä, jotta voidaan varmistaa mahdollisimman monen henkilön läsnäolo harjoituksessa. Täyden mittakaavan harjoitus on usein kestoaltaan pitkä, ja se pidetään mahdollisimman samankaltaisessa paikassa kuin missä oikea kriisitilanne voisi tapahtua. Hyvänä esimerkkinä voidaan nähdä esimerkiksi täyden mittakaavan sotaharjoitus. Myös harjoituksessa käytettävät välineet pyritään samankaltaistamaan oikean tilanteen välineiden kanssa. (Department of Homeland Security.) Täyden mittakaavan harjoitukseen saattaa osallistua myös eri viranomaisia, kuten esimerkiksi palomiehiä. Harjoituksesta riippuen, nämä viranomaiset saattavat osallistua harjoitukseen erittäin laajalla mittakaavalla, suorittaen esimerkiksi kemikaalionnettomuuden uhrin hoitamista. (California Hospital Association 2017.)

8.1 Turvallisuusharjoitus oppilaitoksessa

Turvallisuussuunnittelu on osa oppilaitosten velvollisuuksia. Yleisimmät turvallisuussuunnitteluvaihtoehdot oppilaitoksille tulevat koululainsäädännöstä, työturvallisuuslaista sekä pelastuslaista. Oppilaitoksiin kohdistuvat uhkat voivat tulla sekä oppilaitoksen ulko- että sisäpuolelta, joten niihin varautuminen voi olla usein haastavaa. (Sisäasianministeriö 2009.) Myös Jaakkola (1997, 157) mainitsee, kuinka oppilaitokset ovat usein merkittäviä riskikohteita suurten henkilöstö- ja opiskelijamäärien johdosta.

Oppilaitosten riskejä voidaan yrittää hallita säännöllisellä turvallisuusharjoittelulla. Turvallisuusharjoitukset voivat olla merkittävä varautumisen keino oppilaitoksissa, ja voidaan ajatella, että omatoiminen varautuminen on kaikissa tapauksissa edullisempaa kuin vahinkojen paikkaaminen. Oppilaitokset voivat tehokkaasti kehittää turvallisuusosaamistaan keskittymällä yleisimmin arjessa esiintyviin poikkeamiin ja niiden hallintaan. Hyvinä ja yleisimpinä poikkeustilanteiden harjoituksina toimivat esimerkiksi palo-, poistumis- ja sisällesuojautumisharjoitukset. (Iivari 2014.)

Turvallisuusharjoittelussa on monia erilaisia hyötyjä. Erilaiset oppilaitoksissa järjestettävät turvallisuusharjoitukset voivat kehittää oppilaitoksen arjen turvallisuutta. Poikkeustilanteita harjoittelemalla voidaan löytää keinoja monien riskien hoitamiseen sekä ennaltaehkäisyyn. Samalla voidaan myös löytää oppilaitoksista rakenteellisia puutteita, kuten esimerkiksi turvallisuusvälineistössä, poistumisreiteissä, palo-osastoinnissa tai yleisessä siisteydessä olevia puutteita. Tämän lisäksi harjoitusten aikana voi tulla esille merkittäviä kehittämistarpeita oppilaitoksen turvallisuustoiminnassa. (Iivari 2014.)

Suurimmiksi hyödyiksi voidaan nähdä myönteisten turvallisuusasenteiden kehittymisen oppilaitoksen sisällä, henkilökunnan jäsenten kasvanut itsetunto oman turvallisuusosaamisen suhteen sekä positiivisen turvallisuuskulttuurin vahvistaminen. Turvallisuusharjoitukset ovat oppilaitoksille tärkeitä oppimisen työkaluja, ja niiden avulla voidaan parantaa henkilökunnan jäsenten päivittäistä turvallisuustoimintaa. (Iivari 2014.)

8.2 Turvallisuusharjoitusten toteutus

Turvallisuusharjoitukset, eli tässä tapauksessa sisällesuojautumisharjoitukset, toteutettiin Uudellamaalla sijaitsevan ammattikorkeakoulun kuudella eri kampuksella. Kampusten koot ja oppilas- sekä henkilökuntamäärät vaihtelivat paljon. Viidessä kampuksella suoritettiin konkreettinen sisällesuojautumisharjoitus, mihin osallistui sekä henkilökuntaa että opiskelijoita. Yhdellä kampuksella harjoitus suoritettiin turvakävelyn muodossa, jossa osallisena oli ainoastaan henkilökunnan jäseniä ja opinnäytetyöryhmämme jäsenet.

Sisällesuojautumisharjoitukset toteutettiin toukokuun 2018 aikana. Jokaisella kampuksella järjestettiin yksi harjoitus, josta henkilökuntaa oli tiedotettu noin viikkoa aikaisemmin koulun

sisäisen viestinnän välityksellä. Harjoitukset järjestettiin arkipäivisin 08 - 16 välisinä aikoina, sillä näin voitiin varmistaa, että harjoituksiin osallistui sekä henkilökuntaa että opiskelijoita. Kaikki harjoitukset olivat kestoaltaan noin tunnin mittaisia, johon sisältyi alkuvalmistelut, konkreettinen harjoittelu ja harjoituksen purkaminen. Konkreettisen harjoittelun kesto vaihteli 15-25 minuutin välillä.

Harjoitusten aikana opinnäytetyöryhmämme jäsenet toimivat ohjaavina tarkkailijoina. Jakauduimme harjoitusten aikana eri paikkoihin seuraamaan henkilökunnan ja opiskelijoiden toimintaa. Pidimme ammattikorkeakoulun henkilökunnalle jaettavia huomioliivejä yllämme harjoitusten aikana, jotta roolimme tuli selväksi kaikille harjoituksiin osallistuville. Havainnoinnin lisäksi ohjasimme ja neuvoimme tarvittaessa henkilökunnan jäseniä sekä opiskelijoita harjoitusten aikana.

8.3 Kampus 1

Ensimmäisen kampuksen harjoitus alkoi tilannejohtokeskuksen valmistelemisen muodossa. Tilannejohtokeskus perustettiin sille ennalta määritettyyn luokkaan. Harjoituksessa tilannejohtokeskus perustettiin ennen harjoituksen alkua, mutta todellisessa sisällesuojautumistilanteessa ensimmäisen henkilökunnan jäsenen joka saapuu tilannejohtokeskukseksi määritettyyn tilaan, on määrä aloittaa sen perustaminen välittömästi. Harjoituksen johdossa toimi ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö, lisäksi suuressa roolissa oli kampuksen korkeakouluisäntä.

Tilannejohtokeskukseen asetettiin sinne vaadittavat välineet valmiiksi harjoitusta varten. Suurin osa näistä välineistä löytyivät sisällesuojautumislaatikoista, mitkä olivat säilössä sekä tilannejohtokeskukseksi määritetyssä luokkatilassa, että ammattikorkeakoulun aulan infopisteessä. Ensimmäisenä luokkatilan pöydille levitettiin valmiiksi tehtäväkortit sekä ”TARKASTETTU - TYHJÄ - ovimerkit” henkilökunnan jäseniä varten. Tehtäväkortteihin on asetettu erilaisia tehtäviä, esimerkiksi ovivahti, ilmastoinnin sulkija tai aulapalvelut. Tämän lisäksi osaan korteista oli määritetty jokin tietty alue korkeakoulun sisällä, kuten esimerkiksi ”ensimmäisen kerroksen aula” tai ”toisen kerroksen henkilökunnan tilat”. Kortteihin merkityt alueet tuli tyhjentää ihmisistä, ja sen jälkeen merkitä ovimerkillä. Tilannejohtajan tehtäviin kuuluu jakaa eri tehtäväkortteja ja ovimerkkejä tilannejohtokeskukseen saapuville henkilökunnan jäsenille, ja ohjeistaa heitä tarpeen vaatiessa.

Seuraavaksi pöydille laitettiin valmiiksi hätätilanteita varten olevat radiopuhelimet. Radiopuhelimet laitettiin päälle, varmistettiin että ne ovat kunnossa, ja asetettiin oikealla taajuudelle. Kampuksen radiopuhelimet olivat säilössä ja latauksessa aulan infopisteessä. Seuraavana vuorossa olivat ammattikorkeakoulun huomioliivit. Kaikki huomioliivit asetettiin tilannejohtokeskuksen pöydälle henkilökunnan jäseniä varten. Jokaisen henkilökunnan jäsenen tuli pukea huomioliivi ylleen välittömästi saapuessaan tilannejohtokeskukseen. Harjoitusta

johtava ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö muistutti henkilökunnan jäseniä huomioliivin käytöstä tarpeen mukaan. Lopuksi tilannejohtokeskukseen asetettiin viimeiset oleelliset välineet, kuten ilmastointiteipit, Post-it laput, tussit, radio, paristoja, taskulamppu, hätätilanneohjeet sekä kiinteistön pohjapiirustus.

Varsinainen sisällesuojautumisharjoitus lähti käyntiin korkeakoulun sisäisen hätätilanneviestin lähettämällä. Harjoitusta johtava korkeakoulun turvallisuuspäällikkö lähetti hätätilanneviestin jokaiselle kampuksen henkilökunnan jäsenelle, missä tiedotettiin kyseessä olevan sisällesuojautumisharjoitus ja toimimaan ohjeiden mukaan. Välittömästi tämän jälkeen kampuksen korkeakouluisäntä lähti suorittamaan koko kampusta koskevan kuulutuksen, missä hän ilmoitti kyseessä olevan sisällesuojautumisharjoitus ja kehotti hakeutumaan kampuksen sisällesuojautumistiloihin välittömästi.

Kulutuksen jälkeen opinnäyteryhmämme jäsenet jakautuivat eri puolille kampusta tarkkailemaan, ohjaamaan ja dokumentoimaan. Kulutuksen jälkeen henkilökunnan jäseniä alkoi liikkumaan tilannejohtokeskukseen käskynjakoon. Mikäli henkilökunnan jäsenellä oli opetustilanne käynnissä harjoituksen alkaessa, hänen tuli huolehtia omasta ryhmästään ja ohjata ryhmä kokonaisuudessaan sisällesuojautumistilaan. Tilannejohtokeskukseen saapuville henkilökunnan jäsenille annettiin tehtävä, jota he ryhtyivät suorittamaan välittömästi joko yksin tai pareittain. Mukaan annettiin tehtävän vaatiessa radiopuhelin, ”TARKASTETTU - TYHJÄ” -ovimerkkejä, tai muita välineitä. Tehtävän suoritettuaan henkilökunnan jäsenet palasivat takaisin tilannejohtokeskukseen lisäohjeita varten. Luokahuoneissa henkilökunnan jäsenten tehtävänä oli ottaa tilanne hallintaansa ja ryhtyä ohjaamaan sisällesuojautumistoimintaa.

Toiminta sisällesuojautumistiloissa vaihteli merkittävästi. Osassa sisällesuojautumistiloissa tilanteen johtaminen aloitettiin välittömästi, minkä lisäksi sisällesuojautumistoimintaa alettiin heti harjoittelemaan. Luku paikallaolijoista otettiin nopeasti jokaisesta sisällesuojautumistilasta, ja ilmoitettiin tämän jälkeen tilannejohtokeskukseen (Kuva 4). Kuten jo aiemmin mainittu, toiminta sisällesuojautumistiloissa oli osittain kaksijakoista. Osassa sisällesuojautumistiloissa henkilökunnan jäsenet eivät toimineet oman roolinsa mukaisesti, vaan tiloissa käytännössä vain istuttiin ja odotettiin harjoituksen päättymistä. Henkilökunnan jäseniltä nähtiin myös eräänlaista ”sulautumista” opiskelijoiden joukkoon.

Kuva 4: Toiminta sisällesuojautumistilassa

Ympäri kampusta levittäytyneiden tehtäviä suorittaneiden henkilökunnan jäsenten toiminta oli pääosin esimerkillistä. Tilannejohtokeskuksesta annetut tehtävät suoritettiin opinnäytesyöryhmämme havaintojen perusteella suurimmaksi osaksi huolella ja hyvällä asenteella, minkä jälkeen palattiin tilannejohtokeskukseen lisäohjeita varten, kuten voidaan nähdä kuvassa 5. Omista tehtävistä tunnuttiin olevan pääpiirtein hyvin perillä. Epäselvistä asioista ei välttämättä viitsitty tai kehdattu kysyä harjoituksen aikana, vaan niistä kysyttiin vasta harjoituksen päätyttyä. Yllättäviin tilanteisiin osattiin myös reagoida, esimerkiksi kesken harjoituksen rakennukseen eksynyt henkilö ohjattiin suoraan sisällesuojautumistilaan. Henkilökunnan jäsenillä oli silminnähdä paljon haasteita radiopuhelimien käytössä koko harjoituksen ajan.

Kuva 5: Tehtävän suorittamista

Harjoitus päätettiin turvallisuuspäällikön määräyksestä siinä vaiheessa, kun sisälle suojautuminen oli riittävän hyvällä tasolla. Kampusen korkeakouluisäntä ilmoitti kuulutuksella harjoituksen päättyneen, minkä lisäksi henkilökunnan jäsenet saivat ilmoituksen harjoituksen päättymisestä hätätilanneviestin välityksellä. Kampusen oppilaat ja henkilökunnan jäsenet palasivat harjoituksen päätyttyä takaisin normaaleihin tehtäviinsä. Osa henkilökunnan jäsenistä jäi tilannejohtokeskukseen keskustelemaan harjoituksesta, antamaan palautetta ja kertomaan parannusehdotuksia. Suurimmalta osalta henkilökunnan jäseniä olisi toivottu lisää johtamista ja oman roolinsa omaksumista harjoituksen aikana.

8.4 Kampus 2

Toisen kampusen sisällesuojautumisharjoitus suoritettiin turvallisuuskävelyn muodossa. Turvallisuuskävelyä varten loimme erikseen alla olevan käsikirjoituksen, minkä mukaan harjoitus voidaan suorittaa. Käsikirjoituksessa loimme variaatiot siihen, miten henkilökunnan jäsenten tulee toimia sisällesuojautumistilanteessa ilman ryhmää sekä ryhmän kanssa.

Turvallisuuskävely käsikirjoitus

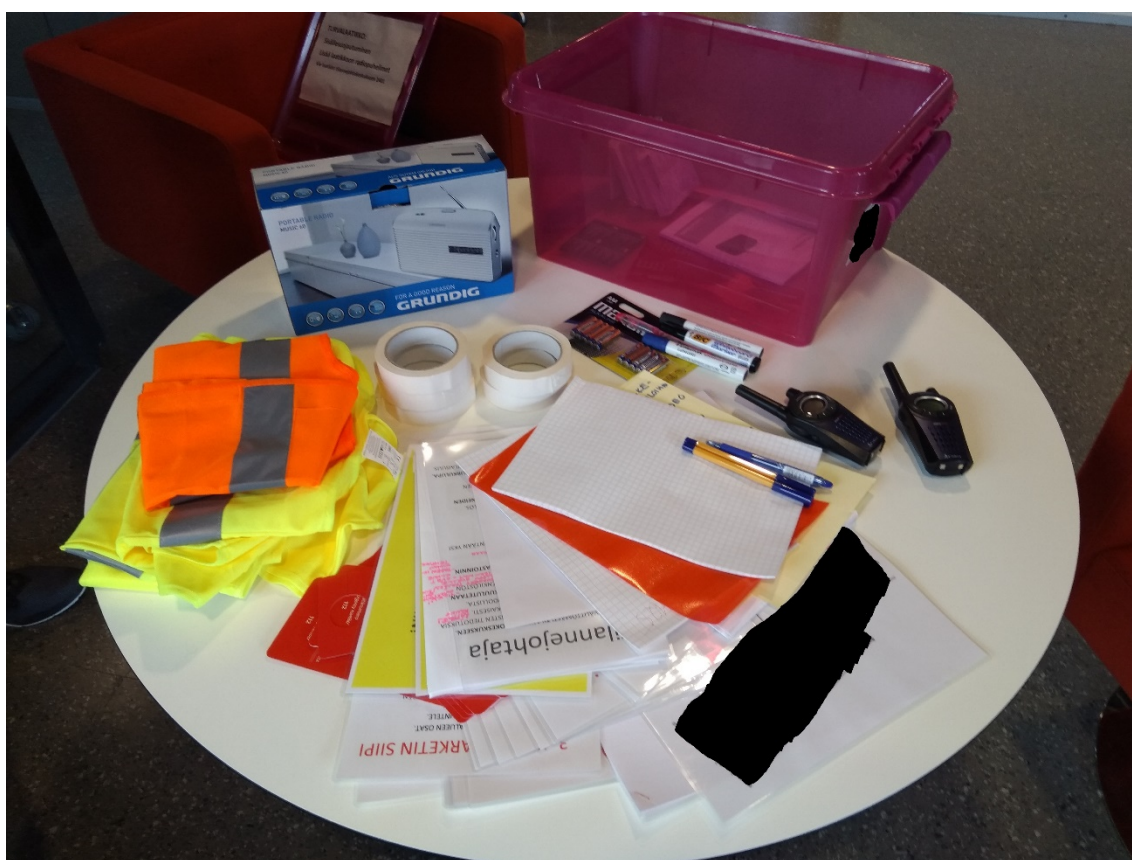
1. Luokkaan kerääntyminen. Keräännytään luokkaan sellaisessa kerroksessa missä ei ole sisällesuojautumistiloja.
2. Toiminta ryhmän kanssa. Käydään läpi, miten toimia ryhmän kanssa sisällesuojautumistilanteessa. Voidaan katsoa opetusvideo aiheesta.
3. Suoritetaan harjoitus. Tilanteen kertominen luokalle, sen kerääminen kokoon ja rauhallinen kävely sisällesuojautumistilaan.
4. Toiminta sisällesuojautumistilassa. Tilan tiivistäminen, henkilöiden rauhoittaminen, tilanteen hallussa pitäminen ja lisäohjeiden seuraaminen.
5. Jatkotoiminta. Tilanteen mahdollistaessa, jos paikalla useampi opettaja, osa siirtyy tilannekeskukseen.
6. Harjoituksen päättäminen ja nopea palautteen keruu.
7. Siirtyminen aloitusluokkaan.
8. Toiminta ilman ryhmää. Käydään läpi, miten toimia ilman ryhmää sisällesuojautumistilanteessa. Voidaan katsoa opetusvideo aiheesta.
9. Suoritetaan harjoitus. Siirryessä tilannejohtokeskukseen tarkasta ja merkitse matkan varrella olevia tiloja.
10. Toiminta tilannejohtokeskuksessa. Noudatetaan tilannejohtokeskuksessa annettuja ohjeita. Mikäli olet ensimmäisenä paikalla, aloitetaan tilannejohtokeskuksen perustaminen.
11. Roolien läpikäynti. Käydään läpi jokaisen tehtävä sisällesuojautumistilanteessa.
12. Harjoituksen päättäminen ja nopea palautteen keruu.
13. Siirtyminen aloitustilaan ja palautekeskustelu.

Ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö oli kutsunut sisällesuojautumisharjoitukseen kampuksen henkilökunnan jäseniä. Suurin osa kutsutuista osallistui harjoitukseen. Opinnäyteryhämme jäsenet toimivat jälleen ohjaavina tarkkailijoina, ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö johtaessa harjoitusta.

Sisällesuojautumisharjoitus aloitettiin siinä kampuksen luokkatilassa, mikä sisällesuojautumistilanteessa toimisi tilannejohtokeskuksena. Ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö kertoi

harjoituksen aluksi paikalla oleville henkilökunnan jäsenille hieman teoriaa siitä, mitä sisälle suojautumisella oikeastaan tarkoitetaan ja mitkä ovat todennäköisimmät siihen johtavat tilanteet. Henkilökunnan jäseniä kannustettiin kysymään epäselvistä asioista liittyen sisälle suojautumiseen, mitä he tekivätkin.

Teorian jälkeen turvallisuuskävely jatkui sisällesuojautumislaitteiden sijaintien läpi käymisessä ja laitteiden purkamisessa. Ryhmä siirtyi erääseen luokkatilaan mikä toimi myös tarvittaessa sisällesuojautumistilana. Luokkatilassa käytiin yhdessä läpi sisällesuojautumislaitteiden sisältö, mikä voidaan nähdä kuvassa 6, ja kerrattiin välineiden käyttö. Samalla kerrattiin myös sisällesuojautumistilan tiivistämisen perusperiaatteet.

Kuva 6: Sisällesuojautumislaitteiden sisältö

Harjoitus päätettiin kertaamalla sisälle suojautumisen perusperiaatteet ja käymällä tarkemmin läpi niitä asioita, mitkä olivat jääneet askarruttamaan henkilökunnan jäseniä. Koko harjoituksen ajan sisälle suojautumisesta käytiin hyvää keskustelua ja pohdintaa. Henkilökunnan jäsenet kyselivät ahkerasti heille epäselvistä asioista koko harjoituksen keston ajan.

8.5 Kampus 3

Kolmannen kampuksen tiloja käytti yhteistoiminnassa kaksi eri ammattikorkeakoulua. Toinen ammattikorkeakouluista ei kuulunut työn tilanne ammattikorkeakoulun piiriin, vaan heidät otettiin mukaan harjoitukseen ammattikorkeakoulujen yhteisen turvallisuusvastuun takia. Lisäksi kumppaniammattikorkeakoulun henkilökunnan jäsenet osoittivat suurta kiinnostusta sisällesuojautumisharjoittelua kohtaan.

Kolmannen kampuksen harjoitus aloitettiin myös tilannejohtokeskuksen perustamisella. Henkilökunnan jäsenet olivat perustaneet tilannejohtokeskuksen ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikön avustuksella, ennen kuin opinnäyteryhmämme oli kerennyt saapua paikalle. Tilannejohtokeskukseen oli asetettu esille kaikki tarvittavat sisällesuojautumisvälineet, tehtäväkortit, ”TARKASTETTU - TYHJÄ” - ovimerkkejä, ammattikorkeakoulun huomioliivit, radiopuhelimet, ilmastointiteipit, Post-it laput, tussit, radio, paristoja, taskulamppu, hätätilanneohjeet sekä kiinteistön pohjapiirustus. Koko kampuksella oli yhteensä kaksi sisällesuojautumistaatikkoa. Yhdessäkään sisällesuojautumistiloissa ei siis ollut minkäänlaisia sisällesuojautumisvälineitä valmiina, vaan henkilökunnan jäsenten tehtävänä oli jakaa esimerkiksi ilmastointiteippiä jokaiseen sisällesuojautumistilaan.

Sisällesuojautumisharjoitus laitettiin käyntiin samalla tavalla kuin ensimmäisellä kampuksella. Harjoitusta johtava korkeakoulun turvallisuuspäällikkö lähetti hätätilanneviestin jokaiselle kampuksen henkilökunnan jäsenelle, missä tiedotettiin kyseessä olevan sisällesuojautumisharjoitus ja toimimaan ohjeiden mukaan. Välittömästi tämän jälkeen kampuksen korkeakouluisäntä lähti suorittamaan koko kampusta koskevan kuulutuksen, missä hän ilmoitti kyseessä olevan sisällesuojautumisharjoitus ja kehotti hakeutumaan kampuksen sisällesuojautumistiloihin välittömästi.

Ammattikorkeakoulujen henkilökunnan jäsenten pyynnöstä opinnäyteryhmämme jäsenet toimivat tässä harjoituksessa huomattavasti enemmän ohjaajina kuin tarkkailijoina. Harjoituksen alkaessa opinnäytetyöryhmän jäsenet siirtyivät kukin eri paikkaan valmiina ohjaamaan henkilökuntaa ja opiskelijoita. Henkilökunnan jäsenille pätevät samat säännöt kuin ensimmäiselläkin kampuksella. Ilman opiskelijaryhmää olevien henkilökunnan jäsenten tuli suuntautua välittömästi tilannejohtokeskukseen. Mikäli henkilökunnan jäsenellä oli opetustilanne käynnissä harjoituksen alkaessa, hänen tuli huolehtia omasta ryhmästään ja ohjata ryhmä kokonaisuudessaan sisällesuojautumistilaan. Tilannejohtokeskukseen saapuville henkilökunnan jäsenille annettiin tehtävä, jota he ryhtyivät suorittamaan välittömästi joko yksin tai pareittain. Mukaan annettiin tehtävän vaatiessa radiopuhelin, ”TARKASTETTU - TYHJÄ” - ovimerkkejä, tai muita välineitä. Tehtävän suoritettuaan henkilökunnan jäsenet palasivat takaisin tilannejohtokeskukseen lisäohjeita varten. Luokahuoneissa henkilökunnan jäsenten tehtävänä oli ottaa tilanne hallintaansa ja ryhtyä ohjaamaan sisällesuojautumistoimintaa.

Myös kolmannen kampuksen kohdalla henkilökunnan jäsenten toiminta harjoituksen alkaessa vaihteli paljon. Vaikka suurin osa henkilökunnasta osasi hakeutua joko tilannejohtokeskukseen tai ohjata ryhmänsä sisällesuojautumistilaan, harjoituksen alkaessa moni henkilökunnan jäsenistä tuli kysymään opinnäyteryhmämme jäseniltä mitä heidän kuuluu tehdä. Tämän lisäksi monelle henkilökunnan jäsenelle oli epäselvää mitkä kiinteistön tilat olivat sisällesuojautumistiloja, joten opinnäyteryhmämme jäsenet joutuivat ohjaamaan sekä oppilaita että henkilökunnan jäseniä oikeisiin sisällesuojautumistiloihin. Sisällesuojautumistiloissa toiminta oli hieman kaksijakoista. Välittömästi päästyään sisällesuojautumistilaan henkilökunnan jäsenet istuttivat oppilaat alas ja laittoivat tilan älytauluilta pyörimään opetusvideon sisälle suojautumisesta, kuten voidaan nähdä kuvassa 7. Opinnäytetyöryhmämme havaintojen perusteella opetusvideon katseleminen selvästi rauhoitti oppilaita ja toimi hyvänä opetuksena harjoituksen syistä ja toiminnasta. Toisaalta opetusvideot naukitsivat myös henkilökunnan jäsenet penkkeihinsä. Monissa sisällesuojautumistiloissa henkilökunnan jäsenet eivät omaksuneet omia roolejaan luokan vastuuhenkilöinä, vaan ikään kuin sulautuivat oppilaiden joukkoon. Tilannetta ei parantanut se, että useat henkilökunnan jäsenet olivat ilman ammattikorkeakoulun huomioliivejä.

Kuva 7: Opetusvideon katselua sisällesuojautumistilassa

Kolmannen kampuksen tiloissa toimi paljon myös ulkomaalaisia oppilaita, tai oppilaita, joiden äidinkieli ei ollut suomi. Tämä tuotti osalle henkilökunnan jäsenistä haasteita, etenkin silloin kun suomea ymmärtämättömille oppilaille tuli selittää harjoituksen syistä, kulusta ja

toiminnasta. Englannin kielten opettajilta tai muilta englantia hyvin taitavilta olisi tarvittu enemmän apua suomea ymmärtämättömien oppilaiden ohjauksessa.

Ympäri kampusta levittäytyneiden tehtäviä suorittaneiden henkilökunnan jäsenten toiminta oli pääosin hyvää. Tilannejohtokeskuksesta annetut tehtävät suoritettiin suurimmaksi osaksi huolella ja hyvällä asenteella. Omista tehtävistä tunnuttiin olevan pääpiirtein hyvin perillä, ja mikäli epäselvyyksiä oli, apua kysyttiin huomattavasti reippaammin kuin esimerkiksi ensimmäisellä kampuksella. Erityisesti ovivahdit suorittivat huomiota herättävän hyvää toimintaa, ihmiset ohjattiin nopeasti ja jämakästi sisällesuojautumistiloihin. Samoin kuin ensimmäisellä kampuksella, radiopuhelimien käytössä oli paljon epäselvyyksiä.

Sisällesuojautumisharjoitus päätettiin samalla tavalla kuin ensimmäisellä kampuksella. Harjoitus päätettiin turvallisuuspäällikön määräyksestä siinä vaiheessa, kun sisälle suojautuminen oli riittävän hyvällä tasolla. Kampuksen korkeakouluisäntä ilmoitti kuulutuksella harjoituksen päättyneen, minkä lisäksi henkilökunnan jäsenet saivat ilmoituksen harjoituksen päättymisestä hätätilanneviestin välityksellä. Kampuksen oppilaat ja henkilökunnan jäsenet palasivat harjoituksen päätyttyä takaisin normaaleihin tehtäviinsä.

Harjoituksen päätyttyä osa henkilökunnan jäsenistä jäi tilannejohtokeskukseen keskustelemaan harjoituksesta, antamaan palautetta ja kertomaan parannusehdotuksia. Ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö, opinnäytetyöryhmämme jäsenet sekä useat kampuksen henkilökunnan jäsenet siirtyivät vielä kampuksella olevaan kokoustilaan pitämään palautekeskustelua harjoituksesta.

8.6 Kampus 4

Neljäs kampus oli kokonsa ja henkilömääränsä puolesta suurin kampus. Neljännen kampuksen sisällesuojautumisharjoitus alkoi myös tilannejohtokeskuksen perustamisella sille ennalta määritettyyn luokkaan. Harjoituksessa tilannejohtokeskus perustettiin ennen harjoituksen alkua, mutta todellisessa sisällesuojautumistilanteessa ensimmäisen henkilökunnan jäsenen joka saapuu tilannejohtokeskukseksi määritettyyn tilaan, on määrä aloittaa sen perustaminen välittömästi. Harjoituksen johdossa toimi ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö, lisäksi suuressa roolissa olivat kampuksen korkeakouluisännät.

Tilannejohtokeskuksen perustamisessa toimittiin samalla tavalla kuin ensimmäisen kampuksen kohdalla. Tilannejohtokeskukseen asetettiin sinne vaadittavat välineet valmiiksi harjoitusta varten. Suurin osa näistä välineistä löytyivät sisällesuojautumislaatikoista, mitkä olivat säilyssä ammattikorkeakoulun aulan infopisteessä. Ensimmäisenä luokkatilan pöydille levitettiin valmiiksi tehtäväkortit sekä ”TARKASTETTU - TYHJÄ” - ovimerkit henkilökunnan jäseniä varten. Tehtäväkortteihin on asetettu erilaisia tehtäviä, esimerkiksi ovivahti, ilmastoinnin sulkija tai aulapalvelut. Tämän lisäksi osaan korteista oli määritetty jokin tietty alue korkeakoulun

sisällä, kuten esimerkiksi ”ensimmäisen kerroksen aula” tai ”toisen kerroksen henkilökunnan tilat”. Kortteihin merkityt alueet tuli tyhjentää ihmisistä, ja sen jälkeen merkitä ovimerkillä. Tilannejohtajan tehtäviin kuuluu jakaa eri tehtäväkortteja ja ovimerkkejä tilannejohtokeskukseen saapuville henkilökunnan jäsenille, ja ohjeistaa heitä tarpeen vaatiessa.

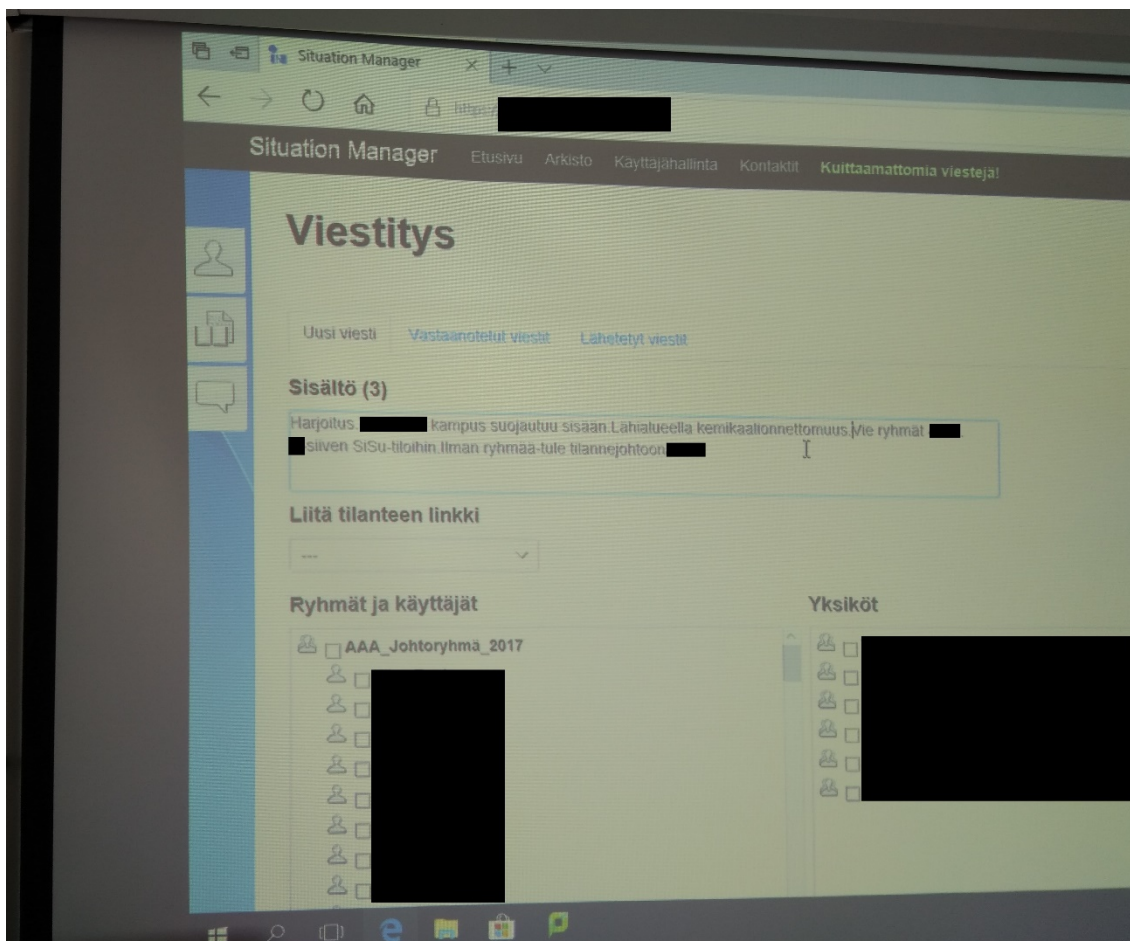
Seuraavaksi pöydille laitettiin valmiiksi hätätilanteita varten olevat radiopuhelimet. Radiopuhelimet laitettiin päälle, varmistettiin että ne ovat kunnossa, ja asetettiin oikealla taajuudelle. Kampuksen radiopuhelimet olivat säilössä ja latauksessa aulan infopisteessä. Seuraavana vuorossa olivat ammattikorkeakoulun huomioliivit. Kaikki huomioliivit asetettiin tilannejohtokeskuksen pöydälle ja naulakoihin henkilökunnan jäseniä varten. Jokaisen henkilökunnan jäsenen tuli pukea huomioliivi ylleen välittömästi saapuessaan tilannejohtokeskukseen. Harjoitusta johtava ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö muistutti henkilökunnan jäseniä huomioliivin käytöstä tarpeen mukaan. Lopuksi tilannejohtokeskukseen asetettiin viimeiset oleelliset välineet, kuten muun muassa ilmastointiteipit, Post-it laput, tussit, radio, paristoja, taskulamppu, hätätilanneohjeet sekä kiinteistön pohjapiirustus.

Kuva 8: Tilannejohtokeskus

Tilannejohtokeskuksen ollessa valmis, kuten voidaan nähdä kuvassa 8, harjoitusta johtava ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö päätti aloittaa sisällesuojautumisharjoituksen. Harjoitus aloitettiin samalla tavalla kuin ensimmäisellä kampuksella. Harjoitusta johtava

korkeakoulun turvallisuuspäällikkö lähetti hätätilanneviestin jokaiselle kampuksen henkilökunnan jäsenelle, kuten nähdään kuvassa 9. Viestissä tiedotettiin kyseessä olevan sisällesuojautumisharjoitus ja toimimaan ohjeiden mukaan. Välittömästi tämän jälkeen kampuksen korkeakouluisäntä lähti suorittamaan koko kampusta koskevan kuulutuksen, missä hän ilmoitti kyseessä olevan sisällesuojautumisharjoitus ja kehotti hakeutumaan kampuksen sisällesuojautumistiloihin välittömästi.

Kuva 9: Hätätilanneviestin lähetys

Kuulutuksen jälkeen opinnäytetyöryhmämme jäsenet siirtyivät eri paikkoihin kampuksella tarkkailemaan ja ohjaamaan oppilaita ja henkilökunnan jäseniä sekä dokumentoimaan harjoituksen kulkua. Henkilökunnan jäsenille pätevät samat säännöt kuin aikaisemmilla kampuksilla. Pian korkeakouluisäntä kuulutuksen jälkeen henkilökunnan jäseniä alkoi liikkumaan tilannejohtokeskukseen käskynjakoon. Mikäli henkilökunnan jäsenellä oli opetustilanne käynnissä harjoituksen alkaessa, hänen tuli huolehtia omasta ryhmästään ja ohjata ryhmä kokonaisuudessaan sisällesuojautumistilaan. Tilannejohtokeskukseen saapuville henkilökunnan jäsenille annettiin tehtävä, jota he ryhtyivät suorittamaan välittömästi joko yksin tai pareittain. Mukaan annettiin tehtävän vaatiessa radiopuhelin, ”TARKASTETTU - TYHJÄ” - ovimerkkejä,

tai muita välineitä. Tehtävän suoritettuaan henkilökunnan jäsenet palasivat takaisin tilannejohtokeskukseen lisäohjeita varten. Luokahuoneissa henkilökunnan jäsenten tehtävänä oli ottaa tilanne hallintaansa ja ryhtyä ohjaamaan sisällesuojautumistoimintaa.

Neljännellä kampuksella oli huomattavasti enemmän oppilaita ja henkilökunnan jäseniä kuin aikaisemmillä kampuksilla. Yksi opinnäytetyöryhmämme jäsenistä tarkkaili harjoituksen kulua sen kerroksen käytävän aulassa, missä sisällesuojautumistilat ja tilannejohtokeskus sijaitsivat. Henkilökunnan jäseniä ja opiskelijoita alkoi pian kuulutuksen jälkeen virtaamaan käytävän aulaan. Suurin osa henkilökunnasta tiesi tehtävänsä ja miten toimia, mutta osaa jouduttiin ohjaamaan. Tämä saattoi johtua osittain myös kuulutuksesta. Korkeakouluisännän kuulutus ei ollut kuulunut selkeästi joka puolella, vaan joissain kampuksen osissa kuulutus oli ollut varsin epäselvä. Neljännen kampuksen kohdalla törmättiin myös penseään käyttäytymiseen harjoitusta kohtaan sekä opiskelijoiden, että henkilökunnan jäsenten puolelta.

Opiskelijaryhmän kanssa liikkuvat henkilökunnan jäsenet osasivat suurimmaksi osaksi toimia ohjeiden mukaan ja viedä ryhmänsä sisällesuojautumistilaan. Yksi opinnäytetyöryhmämme jäsenistä toimi harjoituksen aikana sisällesuojautumistilojen välittömässä läheisyydessä, ja ohjasi henkilökunnan jäseniä ja opiskelijoita tarpeen mukaan. Epäselvyyksiä oli lähinnä sisällesuojautumistilojen täytön suhteen. Tiloihin ei välttämättä jakauduttu kovin tasaisesti, vaan pikemminkin ensimmäiset tilat täyttyivät turhan nopeasti. Toiminta sisällesuojautumistiloissa oli neljännenkin kampuksen kohdalla hieman kaksijakoista. Joissain tiloissa henkilökunta otti tilanteen erittäin hyvin haltuun ja sisällesuojautumistoiminta aloitettiin nopeasti, kun taas osassa tiloista henkilökunta ”piiloutuivat” opiskelijoiden joukkoon ja lähinnä odotettiin harjoituksen päättymistä. Tämänkin kampuksen kohdalla henkilökunnan jäseniltä toivottiin lisää johtamista ja oman roolinsa omaksumista.

Ilman opiskelijaryhmää olevia henkilökunnan jäseniä oli huomattavasti enemmän kuin opiskelijaryhmän kanssa olevia. Tämä aiheutti etenkin harjoituksen alussa varsin suurta tungosta tilannejohtokeskukseen ja sen välittömään läheisyyteen. Tämän johdosta henkilökunnan jäsenet alkoivat keskustelemaan keskenään, mikä loi hälinää ja meteliä tilannejohtokeskukseen ja sen välittömään läheisyyteen. Ylimääräinen hälinä ja meteli vaikeutti selvästi ohjeistuksen jakamista ja tilannejohtamista.

Ympäri kampusta levittäytyneiden tehtäviä suorittaneiden henkilökunnan jäsenten toiminta oli havaintojemme perusteella varsin hyvää. Tilannejohtokeskuksesta annetut tehtävät suoritettiin silminnähden huolella ja hyvällä asenteella. Joitakin epäselvyyksiä tehtävien kanssa oli, esimerkiksi tiloja tarkastavilla henkilökunnan jäsenillä ei ollut varmuutta siitä, tuliko kampuksen vessat tarkastaa ja merkitä muiden tilojen tapaan. Muiden kampusten tapaan myös neljännen kampuksen henkilökunnan jäsenillä oli radiopuhelimien käytössä selviä haasteita.

Sisällesuojautumisharjoitus päätettiin samalla tavalla kuin aikaisemmillä kampuksilla. Harjoitus päätettiin turvallisuuspäällikön määräyksestä siinä vaiheessa, kun sisälle suojautuminen oli riittävän hyvällä tasolla. Kampuksen korkeakouluisäntä ilmoitti kuulutuksella harjoituksen päättyneen, minkä lisäksi henkilökunnan jäsenet saivat ilmoituksen harjoituksen päättymisestä hätätilanneviestin välityksellä. Kampuksen oppilaat ja henkilökunnan jäsenet palasivat harjoituksen päätyttyä takaisin normaaleihin tehtäviinsä. Osa henkilökunnan jäsenistä jäi tilannejohtokeskukseen keskustelemaan harjoituksesta, kysymään epäselvistä asioista, antamaan palautetta ja kertomaan parannusehdotuksia.

8.7 Kampus 5

Viidennen kampuksen sisällesuojautumisharjoituksen toiminta aloitettiin hyvin pitkälti samalla tavalla kuin kolmannella kampuksella. Viidennen kampuksen harjoituksen johdossa toimi ammattikorkeakoulun korkeakouluisäntä. Samoin kuin kolmannella kampuksella, viidennen kampuksen harjoitus aloitettiin tilannejohtokeskuksen perustamisella tilannejohtokeskukseksi määritettyyn tilaan. Henkilökunnan jäsenet perustivat tilannejohtokeskuksen ennen kuin opinnäyteryhmämme oli saapunut paikalle. Tilannejohtokeskuksessa oli kaikki harjoitukseen vaadittavat sisällesuojautumisvälineet. Tehtäväkortit, ”TARKASTETTU - TYHJÄ” - ovi-merkkejä, ammattikorkeakoulun huomioliivit, radiopuhelimet, ilmastointiteipit, Post-it laput, tussit, radio, paristoja, taskulamppu, hätätilanneohjeet sekä kiinteistön pohjapiirustus olivat asetettu valmiiksi käyttöä varten. Viidennen kampuksen sisällesuojautumistaatikot olivat jaoteltu kampuksen infopisteeseen, sisällesuojautumistiloihin sekä käytävän varrella oleviin varastoihin.

Kun tilannejohtokeskus oli valmiina, laitettiin harjoitus käyntiin harjoitusta johtavan korkeakouluisännän päätöksellä. Vaikka ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö ei ollut viidennen kampuksen harjoituksessa fyysisesti paikalla, oli harjoitusta johtava korkeakouluisäntä häneen yhteydessä puhelimitse. Korkeakouluisäntä ilmoitti ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikölle kaiken olevan valmiina, jolloin turvallisuuspäällikkö laittoi harjoituksesta hätätilanneviestin kaikille kampuksen henkilökunnan jäsenille.

Opinnäyteryhmämme jäsenet toimivat jälleen ohjaavina tarkkailijoina, joten harjoituksen käynnistyessä jakauduimme eri puolille kampausta ohjaamaan henkilökunnan jäseniä ja opiskelijoita sekä tarkkailemaan harjoituksen kulkua. Ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikön hätätilanneviestin lähetyksen jälkeen kampuksen korkeakouluisäntä lähti suorittamaan kuulutusta, missä hän ilmoitti alkavasta sisällesuojautumisharjoituksesta ja kehotti kaikkia kampuksen henkilöitä hakeutumaan sisällesuojautumistiloihin välittömästi.

Henkilökunnan jäsenillä olivat samat säännöt kuin muillakin kampuksilla. Kun kampuksen korkeakouluisäntä oli kuuluttanut sisällesuojautumisharjoituksen alkamisesta, alkoi henkilökunnan jäseniä siirtyä tilannejohtokeskukseen käskynjako varten. Itse kuulutus harjoituksen

alkamisesta ei kuulunut kaikissa kampuksen osissa. Tästä oltiin kampuksella tietoisia, ja asiasta oli jätetty jonkinasteinen korjauspyyntö. Mikäli henkilökunnan jäsenellä oli opetustilanne käynnissä harjoituksen alkaessa, tuli hänen toimia samalla tavalla kuin muillakin kampuksilla. Omasta opiskelijaryhmästä tuli pitää huolta, ja ohjata ryhmä kokonaisuudessaan sisällesuojautumistilaan. Sisällesuojautumistiloissa henkilökunnan jäsenten tehtävänä oli ottaa tilanne hallintaansa ja ryhtyä ohjaamaan sisällesuojautumistoimintaa ja opiskelijoita. Tilannejohtokeskukseen saapuville henkilökunnan jäsenille sen sijaan annettiin tehtävä, jota he ryhtyivät suorittamaan välittömästi joko yksin tai pareittain. Mukaan annettiin tehtävän vaatiessa radiopuhelin, ”TARKASTETTU - TYHJÄ” - ovimerkkejä, tai muita välineitä. Tehtävän suoritettuaan henkilökunnan jäsenet palasivat takaisin tilannejohtokeskukseen lisäohjeita varten.

Viidennen kampuksen henkilökunnan jäsenillä oli opinnäytetyöryhmämme havaintojen perusteella omat roolinsa suurimmaksi osin hyvin hallussa. Ilman opiskelijaryhmää olevat henkilökunnan jäsenet ryhtyivät nopeasti suorittamaan omia tehtäviään ja samalla ohjasivat tehokkaasti opiskelijoita sisällesuojautumistiloihin, kuten voidaan nähdä kuvassa 10.

Kuva 10: Opiskelijoita kehoitetaan siirtymään sisällesuojautumistiloihin

Vaikka suurin osa henkilökunnan jäsenistä tiesi pääpiirtein mitä tehdä, myös epäselvyyksiä oli. Hyvänä esimerkkinä toimivat ne henkilökunnan jäsenet, jotka olivat määrätty

tilannejohtokeskuksessa ovivahdeiksi. Vaikka henkilökunnan jäsenet tiesivät kuinka heidän ovivahteina tuli toimia, roolin keston suhteen oli paljon epäselvyyksiä. Monet ovivahdit tulivat kysymään opinnäytetyöryhmämme jäseniltä neuvoa sen suhteen, kuinka kauan heidän tulee ovivahdin toimintaa suorittaa.

Kampuksen tiloja tarkastettiin ja merkittiin ahkerasti, kuten voidaan nähdä kuvassa 11. Henkilökunnan jäsenillä oli kuitenkin selvästi epäselvyyksiä mitkä tilat tuli tarkastaa ja merkitä. Vaikka yleisen periaatteen mukaan kaikki tilat tarkastetaan ja merkitään, ei näin tule kuitenkaan toimia, jos kyseinen tila on sisällesuojautumistila tai jos tilassa on vielä ihmisiä sisällä. Myös tämän asian suhteen henkilökunnan jäsenet kysyivät neuvoa opinnäytetyöryhmämme jäseniltä.

Kuva 11: Tarkastettujen tilojen merkintä "TARKASTETTU - TYHJÄ"-ovimerkeillä

Opiskelijaryhmien kanssa toimineet henkilökunnan jäsenet toimivat pääpiirtein hyvin opinnäytetyöryhmämme jäsenten havaintojen perusteella. Kuitenkin viidennenkin kampuksen kohdalla toiminta sisällesuojautumistiloissa oli jälleen hieman kaksijakoista. Joissain tiloissa henkilökunta otti tilanteen erittäin hyvin haltuun ja sisällesuojautumistoimintaa aloitettiin nopeasti harjoittelemaan. Osassa tiloissa henkilökunta taas "piiloutuivat" opiskelijoiden joukkoon, joten näiden sisällesuojautumistilojen henkilöt lähinnä odottelivat harjoituksen päättymistä.

Harjoitus päätettiin siinä vaiheessa, kun sisällesuojautumistoiminta oli riittävän hyvällä tasolla. Päätöksen harjoituksen päättämisestä teki sisällesuojautumisharjoitusta johtava korkeakouluisäntä. Kun päätös harjoituksen päättämisestä oli tehty, kampuksen toinen korkeakouluisäntä ilmoitti kuulutuksella harjoituksen päättyneen. Tämän lisäksi henkilökunnan jäsenet saivat ilmoituksen harjoituksen päättymisestä hätätilanneviestin välityksellä. Kampuksen oppilaat ja henkilökunnan jäsenet palasivat harjoituksen päätyttyä takaisin normaaleihin tehtäviinsä.

Harjoituksen päätyttyä tilannejohtokeskukseen tuli monia henkilökunnan jäseniä keskustelemaan harjoituksesta ja antamaan palautetta. Palautekeskustelun aikana henkilökunnan jäsenet kyselivät myös heitä askarruttavista asioista, kuten hissien ja sisällesuojautumistiloissa olevien tietokoneiden käytöstä harjoituksen aikana. Myös haasteet radiopuhelimien oikeaoppisessa käytössä kanssa nostettiin esille.

8.8 Kampus 6

Kuudennen eli viimeisen kampuksen kohdalla sisällesuojautumisharjoitus aloitettiin samalla tavalla kuin monella muullakin kampuksella, eli tilannejohtokeskuksen perustamisella. Myös kuudennella kampuksella tilannejohtokeskusta varten oli ennalta määritetty tila. Kuudennen kampuksen harjoituksen johdossa toimi ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö.

Tilannejohtokeskuksen perustaminen aloitettiin purkamalla sisällesuojautumislaatikoista tarpeelliset välineet, kuten voidaan nähdä kuvassa 12. Kuudennen kampuksen sisällesuojautumislaatikot olivat säilössä kampuksen korkeakouluisäntien tilassa. Tilannejohtokeskukseen asetettiin esille kaikki tarvittavat sisällesuojautumisvälineet. Pöydälle laitettiin tehtäväkortit, ”TARKASTETTU - TYHJÄ” - ovimerkkejä, ammattikorkeakoulun huomioliivit, radiopuhelimet, ilmastointiteipit, Post-it laput, tussit, radio, paristoja, taskulamppu sekä hätätilanneohjeet. Kiinteistön pohjapiirustukset teipattiin tilannejohtokeskuksen tussitaululle.

Kuva 12: Tilannejohtokeskuksen perustamisen aloittaminen

Kuudennella kampuksella oli yhteensä kaksi sisällesuojautumisaatikkoo. Kuudennella kampuksella tilanne oli siis sama kuin kolmannella kampuksella, yhdessäkään sisällesuojautumistiloissa ei ollut minkäänlaisia sisällesuojautumisvälineitä valmiina, vaan henkilökunnan jäsenten tehtävänä oli jakaa esimerkiksi ilmastointiteippiä jokaiseen sisällesuojautumistilaan.

Tilannejohtokeskuksen ollessa valmis harjoitus voitiin aloittaa. Harjoitusta johtava ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö käynnisti harjoituksen lähettämällä korkeakoulun sisäisen hätätilanneviestin jokaiselle kampuksen henkilökunnan jäsenelle. Viestissä tiedotettiin kyseessä olevan sisällesuojautumisharjoitus ja kehoitettiin toimimaan ohjeiden mukaan. Hätätilanneviestin lähettämisen jälkeen kampuksen korkeakouluisäntä lähti suorittamaan koko kampusta koskevan kuulutuksen, missä hän ilmoitti käynnistyneestä sisällesuojautumisharjoituksesta ja kehotti hakeutumaan kampuksen sisällesuojautumistiloihin välittömästi. Opinnäytetyöryhmämme havaintojen perusteella kuulutus oli erittäin selkeä ja kuului kampuksen joka osassa.

Henkilökuntaa koskivat samat säännöt kuin aikaisemminkin kampuksilla. Opiskelijaryhmän kanssa olevien henkilökunnan jäsenten tuli huolehtia omasta ryhmästään ja ohjata heidät viipymättä sisällesuojautumistilaan. Tilassa tuli ottaa tilanne haltuun ja aloittaa

sisällesuojautumistoiminta. Ilman opiskelijaryhmää olevien henkilökunnan jäsenten tuli siirtyä viipymättä tilannejohtokeskukseen käskynjakoon.

Opiskelijaryhmien ohjaamisessa sisällesuojautumistiloihin oli laajalti haasteita. Korkeakouluisännän kuulutuksen jälkeen opiskelijoita ja henkilökunnan jäseniä alkoi liikkua suurissa massoissa kohti sisällesuojautumistiloja, mikä aiheutti yhden käytäväosuuden ruuhkautumista. Tämän lisäksi osa henkilökunnan jäsenistä ohjasi omia opiskelijaryhmiään aluksi väärään suuntaan, mikä ruuhkautti käytäväosuutta entisestään, kuten voidaan nähdä kuvassa 13.

Kuva 13: Ruuhkautunut käytäväosuus

Myös sisällesuojautumistiloihin ohjauksessa oli haasteita. Vaikka sisällesuojautumistiloja oli kampuksessa monta, ohjasivat henkilökunnan jäsenet omat ryhmänsä suurimmaksi osaksi vain muutamaan ensimmäiseen tilaan. Tämän seurauksena tilat tulivat kohtuuttoman täyteen opiskelijoista. Sisällesuojautumistoiminta tiloissa oli opinnäytetyöryhmämme havaintojen perusteella kohtuullisella tasolla, eikä mitään varsinaista väärää toimintaa havaittu.

Ilman opiskelijaryhmää olleet henkilökunnan jäsenet lähtivät tilannejohtokeskuksesta suorittamaan tehtäviään pareittain. Tehtäviä suoritettiin opinnäytetyöryhmämme havaintojen perusteella suurimmaksi osaksi hyvällä asenteella ja toiminnalla. Henkilökunnan jäsenet hakivat ja ohjasivat opiskelijoita ahkerasti sisällesuojautumistiloihin, jopa kampuksen ulkopuolella

sijaitsevalta tupakointipaikalta. Ei suomea puhuvia opiskelijoita ohjattiin englanniksi, opin- näytetyöryhmämme jäsenet auttoivat tarvittaessa. Yksi kampuksen siipi jäi kuitenkin opiskeli- joiden ohjaamisen suhteen heikolle tasolle henkilökunnan toimesta. Opinnäytetyöryhmämme jäsen ryhtyi avustamaan ohjausta, jotta opiskelijat saatiin sisällesuojautumistiloihin. Henkilö- kunnan jäsenet näyttivät myös oma-aloitteisuutta, esimerkiksi tekemällä itse ”TARKASTETTU - TYHJÄ ”- ovimerkkejä niiden puuttuessa tarkastettavista tiloista.

Sisällesuojautumisharjoitus päätettiin harjoitusta johtavan ammattikorkeakoulun turvallisuus- päällikön päätöksellä siinä vaiheessa, kun sisällesuojautumistoiminta oli riittävän hyvällä ta- solla. Samoin kuin muillakin kampuksilla, päätöksen jälkeen kampuksen korkeakouluisäntä il- moitti kuulutuksella harjoituksen päättyneen. Henkilökunnan jäsenet saivat myös turvallisuus- päällikön lähettämän hätätilanneviestin, missä ilmoitettiin harjoituksen päättymisestä. Kam- puksen oppilaat ja henkilökunnan jäsenet palasivat harjoituksen päätyttyä takaisin normaalei- hin tehtäviinsä. Tilannejohtokeskuksessa pidettiin harjoituksen päätyttyä lyhyt keskusteluti- laisuus, missä paikalle saapuneet henkilökunnan jäsenet keskustelivat harjoituksesta ja antoi- vat palautetta.

8.9 Harjoitusten yhteenveto

Kaikista sisällesuojautumisharjoituksista voitiin nostaa esille monia yhteisiä seikkoja ja ha- vaintoja. Opinnäytetyöryhmämme jäsenet huomioivat, että kaikissa sisällesuojautumisharjoi- tuksissa toiminta oli lähtökohtaisesti rauhallista, selkeää ja johdonmukaista. Selkeitä virheitä tai vääriä toimintamalleja ei harjoitusten aikana havaittu. Opinnäytetyöryhmän havaintojen perusteella, jokaisella ammattikorkeakoulun kampuksella henkilökunnan jäsenet tunsivat oman roolinsa ainakin osittain, ja toimivat harjoituksissa suurimmaksi osaksi hyvällä asen- teella.

Kyselyn avulla saamiemme vastausten perusteella oletimme suurimman osan henkilöstöstä osaavan toimia harjoituksissa ilman suurempaa ohjeistusta (Kuviot 6 ja 13). Sisällesuojautu- misharjoitukset kuitenkin osoittivat, että henkilöstön osaamisessa on vielä kehitettävää. Tie- tyt haasteet esiintyivätkin useilla kampuksilla. Radiopuhelimien käytössä oli haasteita jokai- sella ammattikorkeakoulun kampuksella, minkä johdosta henkilökunnan jäsenille tulisi ehdot- tomasti pitää ylimääräistä koulutusta radiopuhelimien käytöstä. Henkilökunnan jäsenten kak- sijakoista toimintaa esiintyi laajalti harjoitusten aikana. Joissain sisällesuojautumistiloissa henkilökunta otti tilanteen erittäin hyvin haltuun, kun taas osassa tiloissa henkilökunnan jäse- net ”piiloutuivat” opiskelijoiden joukkoon. Tätä toimintaa havaittiin jokaisella kampuksella. Henkilökunnan jäseniä tulisi rohkaista omaksumaan oma roolinsa harjoitusten aikana, vaikka ymmärrettävästi osa oli varmasti hieman ”vieraalla maaperällä.” Tätäkin asiaa voitaisiin mah- dollisesti parantaa lisäkoulutuksen avulla.

Harjoitusten aikana suorien kysymysten esittäminen epäselvistä asioista oli osalle henkilökunnan jäsenistä haasteellista. Jokaisella kampuksella havainnointiin tilanteita, missä henkilökunta liikkui massan mukana, eikä esittänyt kysymyksiä heille epäselvistä asioista. Henkilökunnan jäsenille voisi olla hyödyllistä ottaa selvää heille epäselvistä asioista jo ennen harjoitusta, esimerkiksi henkilökunnalle saatavilla olevan harjoitusmateriaalin kautta tai kysymällä suoraan tulevan sisällesuojautumisharjoituksen järjestäjältä.

Useimmissa kampuksilla oli haasteita myös sisällesuojautumistiloihin ohjaamisissa. Opiskelijoita ohjattiin suurimmaksi osaksi vain ensimmäisiin sisällesuojautumistiloihin, jolloin ne täytyivät hyvin nopeasti. Tähän oli usein osasyynä myös kuulutukset. Opinnäytetyöryhmämme havaitsi, että mikäli kuulutuksessa sanottiin esimerkiksi ”siirtykää B-siiven toisen kerroksen sisällesuojautumistiloihin alkaen luokasta 123”, opiskelijat kuulivat tai muistivat vain ja ainoastaan ensimmäisenä kuulutetun luokkanumeron ja pyrkivät kaikki sinne. Sisällesuojautumistiloihin ohjaamista sekä kuulutuksen muotoilua voitaisiinkin tarkastella ja suunnitella uudelleen jokaisella kampuksella.

Loimme haasteista erillisen taulukon, missä listaamme merkittävimmät havaitut haasteet ja annamme niille kehittämissuhteet.

Havaitut haasteet	Opinnäytetyöryhmän kehittämissuhteet
Henkilökunnan jäsenten heikko erottuminen opiskelijoista harjoitusten aikana. Kaikille henkilökunnan jäsenille ei riittänyt liivejä tai niitä ei otettu käyttöön. Henkilökunnan olisi tärkeä erottua opiskelijoista.	Liivien määrä tulisi tarkastaa jokaisella kampuksella. Lisäksi liivien käytön tärkeyttä voisi korostaa entisestään sisällesuojautumiskoulutuksissa.
Henkilökunnan jäsenten haasteet radiopuhelimen käytössä. Havaittiin laajalti jokaisella kampuksella.	Radiopuhelimen käyttö vaatii opettelua ja varmuutta. Mielestämme tätä voisi korjata lisäämällä radiopuhelimen koulutusta henkilökunnan jäsenille.
Kuulutusten epäselvyys, kuulumattomuus ja suunnitteleamattomuus. Kuulutuksissa paikoin puutteita, eivät välttämättä kuuluneet kampuksien kaikissa osissa.	Kuulutukseen lisää selkeyttä ja suunnittelua. Esimerkiksi korkeakouluisännän kuulutus, jossa asia muotoiltiin tyylillä ”Siirtykää B-siiven toisen kerrokseen, sisällesuojautumistiloihin” voisi toimia nykyistä mallia paremmin. Havaitsimme, että mikäli kuulutuksessa mainittiin luokkanumeroita, opiskelijat kuulivat/muistivat vain ensimmäisenä kuulutetun luokkanumeron ja pyrkivät kaikki sinne.
”TARKASTETTU - TYHJÄ” -ovimerkkien riittämättömyys.	”TARKASTETTU - TYHJÄ” - ovimerkkien määrän tarkistaminen jokaisen kampuksen jokaisesta tilasta. Merkkejä lisätään niihin kohteisiin, missä niitä ei ole riittävästi.

Henkilökunnan jäsenten roolien epäselvyys ja aktiivisen kysymisen haasteet.	Henkilökunnan jäsenille tarkoitetuissa sisällesuojautumiskoulutuksissa tulisi kannustaa kysymään epäselvistä asioista koulutuksesta vastaavalta henkilöltä. Sisällesuojautumiskoulutusta tulisi myös tarpeen mukaan lisätä, jotta voidaan lisätä henkilökunnan jäsenten tietoa omista rooleistaan.
Henkilökunnan jäsenten haasteet ja epäselvyydet ovien ja ikkunoiden teippaamisessa harjoitusten aikana.	Kannustetaan henkilökunnan jäseniä tutustumaan sisällesuojautumiskoulutusmateriaaliin ennen harjoituksia. Esimerkiksi opinnäytetyöryhmän tekemät videot.
Lukossa olevat sisällesuojautumistilat harjoitusten aikana. Mikäli sisällesuojautumistilat olivat lukossa, ei niitä automaattisesti avattu suojautumista varten.	Ensimmäisen ohikulkevan opettajan tulisi heti avata tila ja aloittaa tilanteen johtaminen sisällesuojautumistiloissa. Tätä voi painottaa esimerkiksi koulutuksissa.
Henkilökunnan jäsenten kaksijakoinen toiminta sisällesuojautumistiloissa. Joissain luokissa henkilökunta otti tilanteen erittäin hyvin haltuun ja toisaalta osassa luokissa henkilökunta ”piiloutuivat” opiskelijoiden joukkoon.	Painotetaan henkilökunnan jäsenille johtamisen roolia sisällesuojautumistilanteen aikana. Tarpeen mukaan asiasta voisi järjestää ylimääräistä koulutusta.
Henkilökunnan jäsenten tai opiskelijoiden penseä käytös harjoitusten aikana.	Henkilökunnan jäsenille ja opiskelijoille tulisi painottaa sisällesuojautumisharjoittelun tärkeyttä ja aiheen vakavuutta.
Sisällesuojautumistiloihin ohjaamisen haasteet. Monella kampuksella käytävät ruuhkautuivat osittain, henkilöitä ohjattiin liian paljon yhteen tilaan tai henkilökunnan jäsen ohjasi ihmisiä aluksi väärään suuntaan.	Kuulutukseen ja sisällesuojautumiskoulutukseen lisää selkeyttä sisällesuojautumistiloihin jakautumisesta.
Haasteet ulkomaalaisten oppilaiden ohjaamisessa. Henkilökunnan jäsenillä oli haasteita kertoa harjoitusten tarkoituksesta ja niiden kulusta suomea puhumattomille opiskelijoille.	Mahdollisimman selkeää viestintää omien kykyjen mukaan ja tarvittaessa haetaan apua paikalle. Harjoitusten aikana positiivisen mielikuvan välittyminen oleellista.

Taulukko 1. Havaitut haasteet ja kehittämissuhteet.

8.9.1 Palautekysely (Vastamäki)

Pidettyämme kaikki sisällesuojautumisharjoitukset, opinnäytetyöryhmä päätti toteuttaa palautekyselyn saadaksemme tietoa, siitä miten harjoitukset olivat osallistujien mielestä menneet ja missä olisi vielä parannettavaa. Opinnäytetyömme kohteena toimivan ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikkö kertoi, että heillä on valmis malli, jonka mukaan harjoitusten jälkeiset palautekyselyt on tehty. Vastausten saamisen helpottamiseksi päätimme mukailla olemassa olevaa mallia, muokaten sitä itse laatimiemme kysymysten avulla. Palautekysely toteutettiin ensimmäisen ennen harjoituksia järjestetyn kyselyn tavoin ammattikorkeakoulun omissa sähköisessä palvelussa (Liite 4). Vastauslinkki kyselyyn lähetettiin noin 200 vastaajalle

sähköpostilla 8.6.2018, ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikön lyhyen harjoituksia koskevan palauteviestin yhteydessä.

Ammattikorkeakoulun aikaisemmin toteuttamat palautekyselyt on haluttu pitää lyhyinä ja nopeasti vastattavina, jotta kyselyyn vastaaminen olisi vaivattomampaa ja näin ollen vastauksia saataisiin mahdollisesti enemmän. Päätimme yhdessä ammattikorkeakoulun turvallisuuspäällikön kanssa koota viisi kysymystä, joista neljä olisi monivalintakysymyksiä ja yksi avoin kysymys. Lyhyen ja nopeasti vastattavissa olevan kyselyn katsottiin olevan myös kyselyn toteutusajankohdan kannalta edullisempi, sillä kevätlukukausi oli jo päättymässä ja suurin osa vastaajaryhmästä oli siirtymässä kesälomalle.

Palautekysely päätettiin pienen kysymys määrän takia rajata koskemaan vain harjoituksiin osallistuneiden henkilöiden kokemuksia ja tunteita harjoitusten toimivuudesta ja niiden tarpeellisuudesta. Kyselyn monivalintakysymyksillä kysyttiin esimerkiksi oppivatko vastaajat harjoituksissa mitään uutta ja kuinka hyödyllisenä he harjoituksia pitivät. Tämän tyyppisillä kysymyksillä pyrittiin selvittämään kokevatko henkilöt harjoitukset tarpeellisina vai ovatko ne osallistujille niin sanottu ”pakollinen paha”. Samalla pyrimme selvittämään ammattikorkeakoulun turvallisuuskulttuurin tasoa ja henkilökunnan asenteita turvallisuustyöhön.

Avoin kysymys mahdollisti vastaajien antaa omin sanoin palautetta harjoituksesta, sen järjestämisestä ja omasta toiminnastaan harjoituksessa. Avoimella kysymyksellä haluttiin selvittää mahdollisia harjoituksiin liittyviä kehitys- ja ongelmakohtia, joita emme itse olleet harjoitusten havainnoin aikana huomanneet. Avoin kysymys antoi vastaajille myös anonyymien mahdollisuuden kertoa rehellisesti omista tunteistaan harjoituksia kohtaan. Anonyymisyys saattoikin olla syynä siihen, että avoimen kysymyksen vastaukset sisälsivät paljon kritisoivampaa palautetta, kuin mitä harjoitusten jälkeisissä purku- ja palautekeskusteluissa oli tullut ilmi.

Vastauksia palautekyselyyn saatiin 27, joka oli vielä vähemmän kuin ensimmäisellä ennen harjoituksia järjestetyllä kyselyllä. Vähäinen vastausmäärä ei tullut ryhmälle yllätyksenä, sillä jo aiemmin mainitun kyselyn ajankohdan tiedettiin olevan vastaajien kannalta haasteellinen. Vähäisestä vastausmäärästä huolimatta, kysely kuitenkin tuotti erittäin arvokasta palautetta, jonka avulla pystymme kehittämään sisällesuojautumisharjoituksia vastaamaan entistä paremmin ammattikorkeakoulun henkilökunnan tarpeisiin.

Palautekyselyn monivalintakysymysten vastaukset ovat harjoitusten kannalta positiivisia, sillä suurin osa vastaajista suhtautuu kyselyn mukaan harjoituksiin positiivisesti ja niitä pidetään tärkeänä osana ammattikorkeakoulun turvallisuustyötä. Vastauksien perusteella voidaan myös olettaa, että harjoituksista oli niihin osallistuneelle henkilökunnalle hyötyä, sillä 62% / 17 vastaajaa kertoi oppineensa harjoituksista jotain uutta. Myös tuottamamme sisällesuojautumiseen liittyvät koulutusvideot koettiin hyödyllisinä, sillä 66% / 18 vastaajaa kertoi niiden tukevien sisällesuojautumiseen liittyvää oppimista paljon (11 vastaajaa) tai erittäin paljon (7

vastaajaa). Ammattikorkeakoulun vahva panostus hyvään turvallisuuskulttuuriin näkyi myös vastauksissa, 55,6% / 15 vastaajan vastatessa harjoitusten olevan erittäin hyödyllisiä.

Avoimeen kysymykseen vastauksia saatiin vain 12, mikä on alle puolet kyselyyn vastanneiden kokonaismäärästä. Yhtenä syynä tähän on se, että toisin kuin monivalintakysymykset, ei avoin kysymys ollut vastaajille pakollinen. Avoin kysymys jätettiin kyselyssä vapaaehtoiseksi, koska sen pakollisuuden pelättiin vähentävän saatavaa vastausmäärää entisestään, avoimen kysymyksen vaatiessa monivalintakysymystä pidemmän vastausajan.

Monivalintakysymysten vastauksien ollessa pääosin positiivisia ja myönteisiä, olivat avoimella kysymyksellä saadut vastaukset paljon kriittisempiä. Avoimissa vastauksissa kerrottiin esimerkiksi harjoituksen järjestämiseen liittyvistä epäonnistumisista. Tällaisia epäonnistumia olivat muun muassa harjoituksessa käytetyn välineistön epäsovpuisuus ja harjoitukseen liittyvän ohjeistuksen riittämättömyys. Toisaalta avoimissa vastauksissa kerrottiin myös omista onnistumisista ja tapahtuneesta oppimisesta. Esimerkkinä onnistuneesta harjoituksesta voidaan pitää erään vastaajan kommenttia siitä, miten harjoitukseen osallistuminen madalsi hänen kynnystään toimia oikein tositilanteessa. Saimme vastauksista myös huomata, kuinka muutamat vastaajat olivat vastauksessaan pohtineet omaa toimintaansa harjoituksessa ja löytäneet siitä kehitettävää.

Avoimet vastaukset antoivat myös tietoa kehityskohteista ja asioista, joita tulisi huomioida seuraavia harjoituksia järjestettäessä. Järjestetyt harjoitukset olivat alusta asti pakollisia ammattikorkeakoulun henkilökunnalle mistä johtuen, mikäli henkilö ei päässyt osallistumaan oman kampuksensa harjoitukseen, tuli hänen osallistua toisen kampuksen harjoitukseen. Tämä toimintamalli aiheutti joissakin vastaajissa mielipahaa, johtuen esimerkiksi harjoitusten takia peruuntuneista tai katkenneista kokouksista. Seuraavia harjoituksia järjestettäessä tulisi miettiä, voisiko harjoituksista saada jollain erikseen määritetyllä syyllä tai hakemuksella vapautuksen, sillä harjoitteluun pakottaminen saattaa laskea henkilön motivaatiota harjoitella tai nostaa negatiivisia asenteita harjoituksia kohtaan (Prashnig 2000, 45-47).

Toinen harjoitusten pakollisuuden ansiosta esille tullut kehityskohde oli harjoittelu vieraalla kampuksella. Yksi vastaaja kertoi olleensa estynyt osallistumaan oman kampuksensa harjoitukseen ja oli näin ollen osallistunut hänelle vieraan kampuksen harjoitukseen. Tämän seurauksena vastaajan toimintakyky harjoituksessa oli ollut rajoittunut, sillä hän ei omannut tarpeeksi tietoa vieraan kampuksen tiloista voidakseen toimia tehokkaasti. Vastaaja ei myöskään omistanut tai saanut haltuunsa vieraan kampuksen avaimia, minkä vuoksi roolit joissa vastaaja voisi sisällesuojautumistilanteessa toimia olivat rajatut. Toinen vieraalla kampuksella harjoitukseen osallistunut vastaaja puolestaan kertoi, että hän ei saanut kännykkäänsä minikäänlaista tietoa osallistumansa harjoituksen kulusta ja päättymisestä. Tämän sijaan vastaaja sai kännykkäänsä tiedon oman kotikampuksensa harjoituksen päättymisestä. Seuraavissa

harjoituksissa tulisikin huomioida paremmin erilaisten kampuksella vierailevien henkilöiden sisällesuojautumistoimintaan roolittaminen, jotta kaikki henkilöt saisivat heidän tietotaitotasoonsa sopivan roolin ja siihen sopivan varustuksen. Lisäksi on tärkeää, että jokaisella ammattikorkeakoulun kampuksella olisi yhteneväiset toimintaohjeet- ja tavat sisällesuojautumistilanteita varten. Näin varmistettaisiin tehokas ja turvallinen toiminta kaikilla ammattikorkeakoulun kampuksilla.

Ennako- ja palautekyselyn eroavaisuus esti kyselyillä saatujen tietojen suoran vertailun. Vertailukelpoisemman datan saamiseksi olisi ollut tärkeää toteuttaa kummatkin kyselyt samalla lomakkeella. Näin olisimme voineet nähdä paremmin, muuttuivatko vastaajien mielipiteet harjoitusten jälkeen. Olisimme voineet myös tutkia, tapahtuiko vastaajien tietämyksessä kehittymistä. Samaan kyselylomakkeeseen pohjautuvien tietojen vertailulla, olisimme voineet myös selvittää, jäikö vastaajille vielä harjoituksien jälkeenkin joitakin epäselvyyksiä, jotka tulisi seuraavien harjoitusten suunnittelussa ottaa huomioon. On kuitenkin tärkeää huomioida, että mahdollisimman onnistunut vertailu olisi vaatinut palautekyselylomakkeen lähettämistä ennakkokyselyyn osallistuneille vastaajille. Kyselyt kuitenkin toteutettiin anonyymisti, jolloin on lähes mahdotonta selvittää ennakkokyselyyn osallistuneiden vastaajien henkilöllisyys. Kummatkin kyselyt olisikin voitu toteuttaa erikseen valitulle kyselyjoukolle. Tällaisen toteutuksen haasteena olisi kuitenkin ollut vapaaehtoisten vastaajien löytäminen.

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyötä tehdessä havaitsimme saman ammattikorkeakoulun eri kampusten sisällesuojautumis- ja turvallisuusmateriaalin eroavan keskenään toisistaan. Ammattikorkeakoulun sisällesuojautumismateriaalit olivat suurimmaksi osaksi kirjallisia, vaikka joillain kampuksilla materiaalista löytyi muutakin aiheeseen liittyvää mediaa. Kaikilla ammattikorkeakoulun kampuksilla sisällesuojautumistoiminta oli hyvällä tasolla. Jokaisella kampuksella löysimme havainnointivaiheessa kuitenkin myös kehittämiskohtia.

Sisällesuojautumistilojen merkkäminen havaittiin toimivaksi ratkaisuksi. Kaikki ohjaava lisäinformaatio on eduksi, ja tästä saatiinkin positiivista palautetta myös henkilökunnan jäseniltä. Sisällesuojautumistilojen ovissa tulisi olla pysyvät merkinnät. Näin ollen tilojen aktiivikäyttäjille piirtyisi selkeä muistijälki tilojen sijainnista heidän nähdessään ovimerkinnät toistuvasti.

Korkeakoulut ovat suuria kokonaisuuksia, joissa yksittäisenkin harjoituksen järjestäminen vaatii paljon resursseja. Harjoitusten tai ennen kaikkea osallistujien täysi kontrollointi on erittäin haastavaa. Koko henkilöstöä koskevien harjoitusten ja

koulutusten samanaikainen järjestäminen on vaikeaa, sillä se syö resursseja ammattikorkeakoulun ydintoiminnasta. Näin ollen on oleellista, että oppimateriaali olisi jatkuvasti henkilöstön käytettävissä, esimerkiksi virtuaalisessa verkko-opiskeluympäristössä, mikä mahdollistaisi henkilöstön omatoimisen kouluttautumisen heille sopivana ajankohtana. Lisäksi verkkoympäristössä toimiva online- ilmoittautuminen helpottaisi harjoitusten kontrollointia ja säästäisi aikaa ”nimenhuudoilta”. Ammattikorkeakoulu vaatii henkilökunnan jäseniltä sisällesuojautumisosaamisen ylläpitoa osallistumalla vähintään kerran vuodessa asianmukaisiin harjoituksiin tai koulutuksiin. Tämän toteutumisen valvonta helpottuisi edellä mainitun online- ilmoittautumisen myötä.

Yksi kokeilemisen arvoinen kehityskeino on ottaa sisällesuojautumiskoulutus mukaan turvallisuusalan opintoihin. Opiskelijat voisivat projektikäytännöistä havainnoida ja kehittää ammattikorkeakoulun sisällesuojautumistoimintaa. Edellä kuvattu malli takaisi sisällesuojautumiskoulutuksen jatkuvan kehityksen ja antaisi opiskelijoille kokemusta turvallisuusharjoitusten järjestämisestä. Kurssin tarjoaminen opintojen alkuvaiheessa oleville opiskelijoille voisi todennäköisesti tuoda sisälle suojautumiseen uusia ideoita ja mahdollisesti edesauttaa löytämään toiminnasta aiemmin huomaamatta jääneitä sokeita pisteitä.

Ennakkokyselyyn vastanneet henkilöt toivoivat lisää sisälle suojautumiseen liittyvää tietoa. Yhtenä kehitysehdotuksena onkin tiedon vieminen ammattikorkeakoulujen käyttämään intraan, jossa se olisi helposti koko henkilöstön saatavilla. Toinen kehitystapa on koulujen intran nykyisen turvallisuus- osion näkyvämmäksi tekeminen ja siitä tiedottaminen, jotta henkilöstö varmasti tietää tiedon olevan saatavilla. Työn yhteydessä syntyikin kehitysehdotus yhteisessä online- kirjastossa tai verkko-opiskeluympäristössä olevalle sisällesuojautumisdatalle.

Suuremman käyttäjämäärän perehtyessä luomaamme sisällesuojautumiskoulutusmateriaaliin on todennäköistä, että kehittämiskohteita tulee vastaan aiempaa useammin. Näin ollen koulutusmateriaalin jatkuvan kehittämisen varmistamiseksi, olisi tärkeää luoda jonkinlainen kanava, johon kehitysehdotuksia voisi tuoda ilmi.

10 Pohdinta

Opinnäytetyöstä on rajattu pois väkivaltatilanteihin varautuminen sisälle suojautumisen näkökulmasta. Ammattikorkeakoulujen väkivaltatilanteisiin varautuminen voisi toimia omana tutkimusaiheenaan tai tämän opinnäytetyön suorana jatkotutkimuksena. Aiheen haasteiksi voidaan kuitenkin nähdä sen sensitiivisyys sekä salassapitoseikat.

Sisälle suojautumisen ohella hätäpoistuminen on tärkeä osa ammattikorkeakoulujen turvallisuustoimintaa. Hätäpoistuminen voisi toimia hyvänä aiheena esimerkiksi toiminnalliselle opinnäytetyölle. Hätäpoistumistoiminnan lähempi tarkastelu saattaisi paljastaa monia kehityskohteita, ja toimia näin ollen erinomaisena tutkimuskohteena.

Opinnäytetyön yhteydessä tehdyn kyselyn vastauksista käy ilmi, että henkilöstön harjoituksiin osallistumisessa saattaa olla kehitettävää. Henkilöstön harjoituksiin osallistumisen kehittäminen ja osallistumiseen vaikuttavien syiden selvittäminen voisivatkin toimia oivana jatkotutkimusaiheena opinnäytetyöllemme.

Opinnäytetyö antoi ryhmälle kokemusta ison mittakaavan kehitystyön, sekä turvallisuusharjoitusten toteuttamisesta. Omasta mielestämme selviydyimme työstä hyvin ja onnistuimme tuomaan esille uusia kehityskohteita, sekä luomaan uudenlaista koulutusmateriaalia ammattikorkeakoulun käyttöön. Kohtasimme työtä tehdessämme haasteita, jotka pakottivat meidät muuttamaan aikaisempia suunnitelmia, esimerkiksi kyselyn käyttötarkoitukseen liittyen. Nämä haasteet eivät kuitenkaan vaikuttaneet negatiivisesti työn tulokseen, vaan antoivat kokemusta työelämässäkin tarvittavasta nopeasta soveltamisesta. Kaiken kaikkiaan toivomme työstämme olevan hyötyä työn tilanteelle ammattikorkeakouluorganisaatiolle, sekä mahdollisille jatkotutkimusaiheille.

Lähteet

Painetut

Aaltonen, J. 2002. Käsikirjoittajan työkalut. Audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ammattikorkeakoulu 2016. Tilinpäätös. Viitattu 5.9.2018.

Hakkarainen, P. & Kumpulainen, K. 2011. Kuva liikkuu - pysytkö mukana? Teoksessa Liikkuva kuva: muuttuva opetus ja oppiminen. Rovaniemi: Kokkola: Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiede- kunta, mediapedagogiikkakeskus; Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Heikkilä, T. 2010. Tilastollinen tutkimus. 47-59, 66-70. Helsinki. Edita Prima.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 124-126, 152-155, 168, 178-179, 182, 185-187, 189-190, 199-204. Vantaa. Dark Oy.

Jaakkola, E. 1997. Luo turvallisuutta valistamisen ja pelastusvalvonnan oppikirja. Porvoo: Suomen Palopäälystöliitto ry.

Keränen, V. & Penttinen, J. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. 1. Painos. Jyväskylä: WSOY.

Keränen, V., Lamberg, N. & Penttinen, J. 2005. Digitaalinen Media. Jyväskylä: Docendo Finland Oy

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 2007. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveystalalla. 4.-6. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Lautkankare, R. 2014. Videon mahdollisuudet opetuskäytössä: Turun ammattikorkeakoulun Vi-PeDa-hanke. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Leponiemi, K. 2010. Videokuvaus taitoa ja tekniikkaa. Jyväskylä. Docendo.

Manka M-L., Larjovuori R-L., Heikkilä-Tammi K. 2014. Voimavarat käyttöön - miten kehittää psykologista pääomaa?. 6,12. Helsinki. Lönnberg Print & Promo.

Martikainen, S., Ranta, T. 2017. Sisälle suojautuminen oppilaitoksissa. 9, 13-14, 33, 47, 56. Helsinki. Kopio Niini Oy.

Pirilä, K. & Kivi, E. 2010. Eläväkuva - elävä ääni. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Prashing, B. 2000. Erilaisuuden voima. Opetustyyli ja oppiminen. 45-47. Helsinki. WS Bookwell Oy.

Reiman T., Pietikäinen E. & Oedewald P. 2008. Turvallisuuskulttuuri - Teoria ja arviointi. 18. Espoo. VTT Publications 700.

Repo, I. & Nuutinen, T. 2003. Viestintätaito. Opas aikuisopiskelun ja työelämän vuorovaikutustilanteisiin. Keuruu. Otavan kirjapaino.

Ripatti, E. & Waitinen., M. 2009. Oppilaitoksen turvallisuusopas. 28-29. Suomen Palopäällystöliitto ry.

SFS-ISO 31000:2018. Termit ja määritelmät. Riski. 6. Helsinki. Suomen Standardisoimisliitto.

Vainionpää, J. 2006. Erilaiset oppijat ja oppimateriaalit verkko-opiskelussa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki. Tammi.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. 11. Oy Finn Lectura Ab.

Sähköiset

Ammattikorkeakoululaki 932/2014. Viitattu 11.10.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>

Ammattikorkeakoulun henkilöstöraportti. Viitattu 1.8.2018. <https://vipunen.fi/fi-fi/amk/Sivut/Henkil%C3%B6st%C3%B6.aspx>

Apple 2018. Final Cut Pro. Viitattu 13.12.2018. <https://www.apple.com/final-cut-pro/>

California hospital association. Exercises. Viitattu 24.9.2018. <https://www.calhospitalprepare.org/post/what-difference-between-tabletop-exercise-drill-functional-exercise-and-full-scale-exercise>

Department of Homeland Security. Exercises. Viitattu 24.9.2018. <https://www.ready.gov/business/testing/exercises>

livari, P. Turvallisuusharjoitukset yritysten käyttöön. Viitattu 24.9.2018.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86356/livari%20B%2036%202014.pdf;jsessionid=95A794BA0D5C25780AF6275AC63C7232?sequence=4>

Pelastusopiston julkaisu. Pelastustoimi 2017. Viitattu 11.10.2018. http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_D/D1_2017.pdf

Sisäasianministeriön julkaisuja 40/2009. Oppilaitosten turvallisuus. Viitattu 24.9.2018.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79733/sm_402009.pdf

SPEK. Asiakaskyselyn yhteenveto. Viitattu 11.10.2018. <http://www.spek.fi/loader.aspx?id=aca2fe6a-fa28-4222-8dd0-ca148273c1d4>

SPEK. Yleinen vaaramerkki ja sisälle suojautuminen. Viitattu 5.9.2018.

<http://www.spek.fi/Suomeksi/Turvatietao/Onnettomuudet-ja-hairiotilanteet/Vaaramerkki-ja-suojautuminen>

Tekijänoikeuslaki 404/1961. Viitattu 11.10. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Työturvallisuuslaki 738/2002. Viitattu 11.10.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Valtiovarainministeriö. VAHTI 8/2008 Valtiohallinnon tietoturvasanasto. Viitattu 5.9.2018.

<https://www.vahtiohje.fi/web/guest/maaritelmat-u>

Kuviot

Kuvio 1: Taustatiedot	17
Kuvio 2: Aikaisemmat sisällesuojautumistilanteet.....	18
Kuvio 3: Ennakkotieto harjoituksista	19
Kuvio 4: Tieto harjoituksen alkamisesta	19
Kuvio 5: Harjoitukseen liittyvän lisätuen tarve.....	20
Kuvio 6: Sisällesuojautumisharjoitusten mukaan toimiminen.....	20
Kuvio 7: Vastaajien mielestä todennäköisin syy sisällesuojautumiseen	21
Kuvio 8: Kuinka sisällesuojautumista tulisi kehittää	21
Kuvio 9: Sisällesuojautumiskoulutukseen osallistuminen	22
Kuvio 10: Sisällesuojautumisharjoituksiin osallistuminen	22
Kuvio 11: Vuosittaisten sisällesuojautumisharjoitusten määrä	23
Kuvio 12: Sisällesuojautumisharjoitusten tärkeys	24
Kuvio 13: Henkilöstön luottamus omiin sisällesuojautumistaitoihinsa.....	24
Kuvio 14: Työvuodet & harjoitukseen osallistumiskerrat	30

Kuvat

Kuva 1: Kuvakaappaus opetusvideolta.....	37
Kuva 2: Kuvakaappaus turvainfo-laatikkoa käsittelevästä videosta.....	38
Kuva 3: Kuvakaappaus suojautumistiloja käsittelevästä opetusvideosta.....	39
Kuva 4: Toiminta sisällesuojautumistilassa	44
Kuva 5: Tehtävän suorittamista	45
Kuva 6: Sisällesuojautumislaatikon sisältö.....	47
Kuva 7: Opetusvideon katselua sisällesuojautumistilassa	49
Kuva 8: Tilannejohtokeskus	51
Kuva 9: Häätätilanneviestin lähetys.....	52
Kuva 10: Opiskelijoita kehoitetaan siirtymään sisällesuojautumistiloihin	55
Kuva 11: Tarkastettujen tilojen merkintä "TARKASTETTU - TYHJÄ"-ovimerkeillä	56
Kuva 12: Tilannejohtokeskuksen perustamisen aloittaminen.....	58
Kuva 13: Ruuhkautunut käytäväosuus	59

Taulukot

Taulukko 1: Havaitut haasteet ja kehittämisehdotukset	61
---	----

Liitteet

Liite 1: Henkilöstölle lähetetty kutsu sisällesuojautumisharjoituksiin	75
Liite 2: Henkilöstölle lähetetty kutsu ennakkokyselyyn	78
Liite 3: Ennakkokysely	79
Liite 4: Palautekysely	82
Liite 5: Tilanneohjekortti.....	83
Liite 6: Videokäsikirjoitus - Poistumiskäsky.....	84

Liite 1: Henkilöstölle lähetetty kutsu sisällesuojautumisharjoituksiin

Hei kaikki,

meillä **Ammattikorkeakoulu X:ssä** on jälleen aika harjoitella sisälle suojautumista. Harjoitukset pidetään kampuksilla toukokuun aikana. Ajankohdat löydät alla olevasta listasta.

Millaista tilannetta varten harjoitellaan?

Tämän kevään harjoituksissa harjoitellaan koko yhteisön kanssa skenaariota, jossa lähialueella on tapahtunut vakava kemikaalionnettomuus. Tähän kuvitteelliseen tapahtumaan liittyy myös voimakas tulipalo. Tämän onnettomuuden vuoksi on lähialueella suojauduttava sisälle. Tällainen tapahtuma on mahdollinen kaikilla kampuksillamme ja myös jokaisen meidän kotiympäristössämme. Lähes viikoittain saamme lukea mediasta uutisista, jossa paikallinen pelastuslaitos pyytää suojautumaan sisälle.

Ammattikorkeakoulu X:ssä ollaan varauduttu - nyt kehitetään harjoituksiamme edelleen

Ammattikorkeakoulu X on varautunut hyvin erilaisia häiriötilanteita varten. Jokaisella kampuksella on erikseen merkitty sisällesuojautumistilat lähialueen kemikaalionnettomuuksia tai tulipaloja varten. Sisällesuojautumistilat on osoitettu kampuksittain ylinnä olevista, tähän käyttöön sopivista luokkatiloista.

Sisälle voidaan joutua suojautumaan myös tilanteissa, joissa esimerkiksi viranomainen edellyttää tehtävää hoitaessaan lähialueen toimijoita suojautumaan sisään. Näistä muista häiriötilanteista on lisää materiaalissa, jonka tarjoamme asiaan perehtymiseksi lähiaikoina. Syksyllä järjestämme turvallisuuspäivät, joissa perehdytään näihin muihin mahdollisiin tilanteisiin.

Tänä keväänä haluamme myös selvittää henkilökuntamme osaamista näissä taidoissa. Opiskelijat ovat tehneet kyselyn, joka on lähetetty **Kampuksille**. Tavoitteena on opinnäytetyön kautta selvittää osaamisen nykytilaamme ja kehittää sitten vieläkin parempia harjoituksia sen mukaan, millaista osaamista meiltä jatkossa edellytetään.

Jokainen mukaan

Nyt tarvitaan jokaisen osallistumista. Nämä tilanteet eivät varoita, vaan tositilanteessa on suojautumista pysyttävä johtamaan niiden ammattikorkeakoulu X:sten toimesta, jotka silloin kampuksella ovat. Emme voi olettaa, että turvallisuusvastaavamme olisivat näitä yksin hoitamassa - Sinun panoksesi voi olla ratkaiseva.

Haluamme varmistua, että jokainen osaa toimia niin harjoituksissa kuin tositilanteessakin yhteisten toimintamalliemme mukaisesti. Myös opiskelijoilla on oikeus oppia turvallista toimintaa - varmistahan, että näytät omalla esimerkilläsi heille arvostavasti näitä harjoituksia.

Miten ilmoittautua?

Tänä keväänä otamme mukaan myös ilmoittautumislinkin. Meidän velvollisuutenamme on osoittaa, millaisia turvallisuutta edistäviä koulutuksia olemme pitäneet, miten olemme harjoitelleet ja ketkä ovat osallistuneet. Haluamme myös ilmoittautumisen kautta selvittää, tarvitsemmeko tähän teemaan liittyen lisäkoulutusta niille, jotka eivät nyt pääsisi osallistumaan. Huomaathan, että harjoitus vie aikaasi maksimissaan noin puoli tuntia. Palaute harjoituksesta tulee sen jälkeen intran kautta jaettavaksi.

Ohjeet tutustumista varten hyvissä ajoin ennen harjoitusta

1) Turvan opiskelijoiden tuottamat videot kevään harjoituksiin ja sisällesuojautumisohjeet löydät tästä linkistä. Perehdy niihin huolellisesti:

(Poistettu Internet-linkki koulutusmateriaaleihin)

In english: (Poistettu Internet-linkki koulutusmateriaaleihin)

2) Opas sisälle suojautumisesta oppilaitoksissa

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-451-4>

In english:

Sheltering Indoors in Educational Institutions.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-484-2>

Ilmoittaudu alla olevasta linkistä

Ilmoittaudu kotikampuksesi harjoitukseen. Jos ajankohta ei Sinulle kuitenkaan sopisi, voit valita jonkin toisen kampuksen harjoituksen. Tärkeää on, että osallistut. Harjoituksen alkamisajankohtaan saattaa tulla jotain pieniä muutoksia 5 - 10 minuutilla suuntaan, jos toiseen. Näistä ilmoitetaan mahdollisimman pian ilmoittautuneille.

Kampus 1, 08.05.2018, kello noin 09.00 ([Poistettu Internet-linkki ilmoittautumissivulle](#))

Kampus 2, 08.05.2018, kello noin 14.30 (tämä harjoitus tehdään mukautetusti - lisätietoa osallistujille ilmoittautumisten yhteydessä): ([Poistettu Internet-linkki ilmoittautumissivulle](#))

Kampus 3, 09.05.2018, kello noin 09.00: ([Poistettu Internet-linkki ilmoittautumissivulle](#))

Kampus 4, 09.05.2018, kello noin 14.30: ([Poistettu Internet-linkki ilmoittautumissivulle](#))

Kampus 5, 14.05.2018, kello noin 08.15: ([Poistettu Internet-linkki ilmoittautumissivulle](#))

Kampus 6, 17.05.2018, kello noin 14.30: ([Poistettu Internet-linkki ilmoittautumissivulle](#))

Yhteistyöterveisin,

Kampuksesi johto, Turvallisuuspalveluista **Turvallisuuspäällikkö** sekä turvan opiskelijat Aleks, Juha-Pekka ja Veikka

Liite 2: Henkilöstölle lähetetty kutsu ennakkokyselyyn

Arvoisa lomakkeeseen vastaaja,

Olemme Laurea ammattikorkeakoulun turvallisuusalan opiskelijoita. Teemme opinnäytetyötä sisälle suojautumisesta korkeakouluympäristössä. Tämä kyselylomake liittyy osioon, jolla pyrimme kehittämään nykyistä sisällesuojautumiskoulutusta.

Toivomme, että mahdollisimman moni löytäisi aikaa vastata kyselyymme. Kyselyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 5-10 minuuttia.

Kyselyyn pääset vastaamaan seuraavasta linkistä.

(Poistettu Internet-linkki kyselylomakkeeseen)

Ystävällisin terveisin,

Juha-Pekka Vainikainen, Aleks Vastamäki & Veikka Virkkunen

Liite 3: Ennakkokysely

Sisälle suojautuminen korkeakouluympäristössä

Arvoisa lomakkeeseen vastaaja,

Olemme Laurea ammattikorkeakoulun turvallisuusalan opiskelijoita. Teemme opinnaytetyötä sisälle suojautumisesta korkeakouluympäristössä. Tämä kyselylomake liittyy osioon, jolla pyrimme kehittämään nykyistä sisällesuojautumiskoulutusta. Toivomme, että mahdollisimman moni löytäisi aikaa vastata kyselymme. Kyselyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 5-10 minuuttia.

Ystävällisin terveisin,
Juha-Pekka Väinäkäinen, Aleks Vastamäki & Veikka Virkkunen

Vastaajan taustatiedot

1. Sukupuoli

- Mies
 Nainen
 En halua vastata

2. Missä ammattikorkeakoulussa työskentelet?

3. Millä kampuksella pääasiassa työskentelet?

4. Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työpaikassasi?

- 0-5 vuotta
 5-10 vuotta
 10-15 vuotta
 15+ vuotta

Sisälle suojautumiseen liittyvät kysymykset

5. Mitä sisälle suojautumisella korkeakoulun toiminnassa tarkoitetaan?

- Suojautumista ennalta määriteltyyn luokkaan
 Poistumista turvalliseen kokoontumispaikkaan
 Suojautumista yleisten tilojen pöytien alle
 Piiloutumista vessaan

6. Miten sisälle suojautumisesta ilmoitetaan?

- Kurutuksella
 Sisäisellä viestillä
 Yleisellä vaaramerkillä
 Kaikki edellä mainitut ovat oikein

7. Oletko minkään vaaran johdosta joutunut sisälle suojautumaan nykyisessä työpaikassasi?

- Savun, kaasun tai säteilyn vuoksi
 Luonnonkatastrofin vuoksi
 Muun uhan vuoksi
 Tähän mennessä en ole joutunut sisälle suojautumaan

8. Oletko kuullut yleisen vaaramerkin kampuksellasi?

- Olen kuullut
- Tähän mennessä en ole kuullut
- En tiedä mikä on yleinen vaaramerkki
- Alueen yleinen vaaramerkki ei kuulu kampukseni sisätiloihin

9. Haluisitko tietää sisällesuojautumisharjoitusten järjestämisestä etukäteen?

- Edeltävänä päivänä
- Edeltävänä viikkona
- Kuukautta ennen
- Ei ole merkitystä

10. Mitä kautta haluaisit tiedon sisällesuojautumisharjoituksesta itse tilanteessa?

- Sähköpostilla
- Matkapuhelimen välityksellä
- Kuulutuksella
- Millä tahansa edellä mainitusta

11. Millaista tukea tarvitset liittyen sisällesuojautumisharjoituksiin?

- En tarvitse tukea
- Materiaaleja omatoimista koulutusta varten
- Enemmän sisällesuojautumisharjoituksia
- Lisää koulutustapahtumia sisälle suojautumisesta

12. Osaatko toimia oppilaitoksen sisällesuojautumisohjeiden mukaan?

- En ole tutustunut ohjeisiin
- En osaa toimia
- Osaan toimia
- Osaan toimia hyvin

13. Minkä koet todennäköisimpänä syynä sisälle suojautumiseen korkeakoulun arjessa?

- Lähistöllä oleva tulipalo
- Vaarallisen aineen onnettomuus
- Luonnosta aiheutuva uhkatilanne
- Väkivallan uhan realisoituminen

14. Miten toivoisit, että sisällesuojautumisosaaamista kehitettäisiin korkeakoulussasi?

- Sähköistä materiaalia itseopiskeluun
- Enemmän kehittämispäiviä
- Kattavampia harjoituksia
- Enemmän tietoa saataville sisälle suojautumiseen liittyen

15. Kuinka monta kertaa olet osallistunut kampuksesi sisällesuojautumiskoulutukseen, pois lukien harjoitukset?

- 0
- 1-2
- 3-4
- 5 tai enemmän

16. Kuinka monta kertaa olet osallistunut sisällesuojautumisharjoitukseen kampuksellasi?

- 0
- 1-2
- 3-4
- 5 tai enemmän

17. Kuinka monta sisällesuojautumisharjoitusta pääasiallisella kampuksellasi järjestetään vuodessa?

- 0
 1
 2
 3 tai enemmän

18. Kuinka tärkeiksi koet sisällesuojautumisharjoitukset? (1=ei yhtään tärkeä, 4=erittäin tärkeä)

- 1
 2
 3
 4

19. Kuinka luottavainen olet omiin sisällesuojautumistaitoihisi täällä hetkellä? (1=en luota taitoihini, 4=olen todella luottavainen taitoihini)

- 1
 2
 3
 4

Avoimet kysymykset

Tiedätkö käyttämiäsi kampusten sisällesuojautumistilojen sijainnin?

Mikä on tehtäväsi sisälle suojautumisen aikana?

Mitkä asiat sisälle suojautumisessa ovat sinulle epäselviä?

Mitä ajattelet sisällesuojautumisharjoituksista?

Liite 4: Palautekysely

Sisällesuojautumisharjoitusten palaute

Kiitämme teitä harjoituksiin osallistumisesta. Pyytäisimme teiltä vielä lyhyesti palautetta, jotta harjoituksista saadaan kaikki hyöty irti. Palautetta voit antaa oheisen E-lomake linkin kautta.

Ystävällisin terveisin,

Juha-Pekka Vainikainen, Aleksi Vastamäki & Veikka Virkkunen

Monivalinnat

Koin saaneeni riittävästi ohjeistusta harjoitukseen liittyen.

En juurikaan Vain vähän Hieman Paljon

Koin harjoituksiin liittyvät koulutusmateriaalit (videot) hyödyllisiksi.

En juurikaan Vain vähän Hieman Paljon En tutustunut koulutusmateriaaleihin.

Koin sisällesuojautumisharjoituksen hyödyllisenä.

En juurikaan Vain vähän Hieman Paljon

Koin oppineeni uutta sisällesuojautumisesta harjoituksen aikana.

En juurikaan Vain vähän Hieman Paljon

Koen osanneeni toimia roolini mukaisesti sisällesuojautumisharjoituksen aikana.

En juurikaan Vain vähän Hieman Paljon

Avoimet

Avoin palaute
sisällesuojautumisharjoituksesta.

Liite 5: Tilanneohjekortti

Liite 6: Videokäsikirjoitus - Poistumiskäskey

Video alkaa näyttämällä ruudulla kuvaa poistumiskäskeyn tilanneohjekortista. Kuuden kohdan tilanneohjekortti sisältää järjestyksessä otsikot poistumiskäskey, puhelin & avaimet, ohjeista & tarkasta, sulje & merkitse, poistu rakennuksesta ja siirry kokoontumispaikalle. Tilanneohjekortin näyttämisen kanssa samaan aikaan kertojaääni sanoo rakennuksesta poistuminen.

Ensimmäisen ruudun jälkeen käydään jokainen kohta tilanneohjekortista läpi otsikkotasolla, sekä näyteltynä toimintana. Ensimmäinen otsikko ”Poistumiskäskey” suurennetaan ruudulle ja kertojaääni lukee otsikon. Näyteltynä toimintana kuvataan luokkaopetusta, joka keskeytyy välittömästi poistumiskäskeyn tultua. Videon taustalla kertojaääni ”Poistumiskäskeyn voit saada joko kuulutuksen, palohälytyksen tai henkilökohtaisen käskeyn muodossa.”

Toinen otsikko ”Puhelin ja avaimet” suurennetaan ruudulle ja kertojaääni lukee otsikon. Näyteltynä toimintana opettaja ohjeistaa poistumaan luokasta. Videolla näkyy tietokone, joka on rastitettu punaisella kuvastamaan, ylimääräisen tavaran jättämistä luokkaan. Tämän jälkeen opettaja ja oppilaat kävelevät luokan ovelle. Videon taustalla kertojaääni ”Poistuessasi ota mukaasi vain puhelin ja avaimet.”

Kolmas otsikko ”Ohjeista ja tarkasta” suurennetaan ruudulle ja kertojaääni lukee otsikon. Näyteltynä toimintana oppilaat kävelevät käytävään ja opettaja avaa luokan oven vieressä olevan turvainfo laatikon ja pukeutuu huomioliiviin, ottaa ohjekortit mukaansa ja tarkastaa että luokkatila on tyhjä ihmisistä. Videon taustalla kertojaääni ”Pue huomioliivi yllesi ja tarkasta että luokka jää tyhjäksi.”

Neljäs otsikko ”Sulje ja merkitse” suurennetaan ruudulle ja kertojaääni lukee otsikon. Näyteltynä toimintana opettaja sulkee luokan oven ja jättää oven kahvaan roikkumaan tarkastettu lapun, jonka on ottanut mukaansa turvainfo laatikosta. Videon taustalla kertojaääni ”Sulje ovi ja merkitse se tarkastettu merkillä.”

Viides kohta ”Poistu rakennuksesta” suurennetaan ruudulle ja kertojaääni lukee otsikon. Näyteltynä toimintana opettaja ohjeistaa oppilaita pohjapiirustuksen avulla poistumaan luokasta ja johdattaa tämän jälkeen oppilaat ulos. Videon taustalla kertojaääni ”Poistu kiinteistöstä lähintä ja turvallisinta poistumisreittiä käyttäen. Poikkeustilanteessa älä käytä hissiä.”

Kuudes kohta ”Siirry kokoontumispaikalle” suurennetaan ruudulle ja kertojaääni lukee otsikon. Näytellyn toiminnan sijaan näytetään ohjekuva reitistä kokoontumispaikalle ja kokoontumispaikan merkki. Videon taustalla kertojaääni ”Varmista että johtamasi ryhmä saapuu kokoontumispaikalle. Huolehdi omasta ryhmästäsi.”